

OM ATT FLYTTA EN STAD

CITY MOVE INTERDESIGN 2009

Sammanställning av ett designprojekt
med en internationell workshop i Gällivare 2009

DET VAR EN GÅNG EN LITEN STAD SOM VÄXTE FRAM OVANPÅ EN GRUVA. TACK VARE RIKEDOMEN SOM SKAPADES AV DET SOM FANNS I GRUVAN OCH SKÖNHETEN FRÅN NATUREN RUNT OMKRING, SÅ BLEV STADEN VÄLMÅENDE OCH FRAMGÅNGSRIK. DET SOM KOM UPP FRÅN GRUVAN VAR EFTERTRAKTAT OCH SÅLDES ÖVERHELAVÄRLDEN. MEN GRUVAN GER OCH GRUVAN TAR, SOM MAN SA. NÄR GRUVAN BLEV STÖRRE BÖRJADE MARKEN SKAKA OCH DET BILDADES SÅ SMÅNINGOM EN STOR GROPP MITT I SAMHÄLLET. DÅ BÖRJADE MÄNNISKORNA BLI ALLT MER OROLIGA FÖR GROPPEN KRÄVDE HEM, SKOLOR, BUTIKER. TILL OCH MED KYRKAN. MÄNNISKORNA BÖRJADE TVIVLA PÅ ATT DET FANNS EN FRAMTID I DEN LILLA STADEN OCH DE BÖRJADE BÅDE HATA OCH ÄLSKA GRUVAN. ALLT FLER MÄNNISKOR FLYTTADE BORT FRÅN STADEN. DOM SOM BLEV KVAR FANN SIG SJÄLVA PLÖTSLIGT STÅENDE VID ETT VÄGSKÄL, MEN INGEN KUNDE BESTÄMMA VART DE SKULLE GÅ. EN VÄG LEDDE TILL EN UPPFÖRSBACKE MED HÅRT ARBETE DÄR MAN INTE VISSTE VAD SOM FANNS PÅ ANDRA SIDAN KRÖNET, EN VÄG LEDDE IN TILL EN STOR STAD OCH EN LEDDE TILL ENSAMHET OCH TOMHET. OCH BAKÅT FANNS BARA OSÄKERHET OCH VÄNTAN. DET BRUKADE ALLTID VARA NÅGON SOM BERÄTTADE FÖR DEM VAD DE SKULLE GÖRA. SÅ VART SKULLE DOM GÅ? ► 94

CITY MOVE
INTERDESIGN 2009
GELLIVARE SWEDEN

OM ATT FLYTTA EN STAD

CITY MOVE INTERDESIGN 2009

Sammanställning av ett designprojekt
med en internationell workshop i Gällivare 2009

Borrkronor i gruvan under Malmberget.
Kronorna används för att borra hål i berget
där sprängladdningarna sedan placeras.

INNEHÅLL

INLEDNING	9
1: NÄR MÄNNISKOR MÅSTE FLYTTA	12
Samhällen under hot	13
Urbanisering och motstånd – om att flytta människor i Kina	19
2: WORKSHOPEN – METOD OCH PROCESS	24
Idén om en designworkshop	25
Designprocessen i samhällets tjänst	27
Planeringen av City Move Interdesign	30
Workshopens genomförande	39
Maud Olofssons avslutningstal	42
City Move Interdesign – så gick det till	45
3: FÖRSLAG FÖR FRAMTIDEN	48
De sex gruppernas presentationer	49
Sammanfattning av förslagen	63
Att flytta människor – erfarenheter från flyttprojekt i Indien	67
4: PROJEKTET NYA GÄLLIVARE OCH CITY MOVE CENTER	72
Nya Gällivare	74
Från City Move Interdesign till Nya Gällivare	77
City Move Center	80
Ett internationellt center för hotade samhällen	81
Hur involveras människor i flyttprocesser i Colombia?	85
VAD BETYDER CITY MOVE INTERDESIGN PÅ LÄNGRE SIKT?	89
DELTAGARE I CITY MOVE INTERDESIGN	91
FAKTA	92

INLEDNING

Hur flyttar man en stad? Eller rättare sagt, hur flyttar man människor från hus och hem till en annan plats? Vad händer i en liten svensk kommun när stora delar av befolkningen tvingas flytta på grund av att marken försvinner under deras fötter?

Invånarna i den förr så välmående stadsdelen Malmberget i Gällivare kommun tvingas att flytta i takt med en allt intensivare gruvdrift. Det är en planerad flyttprocess sedan decennier, men befolkningen upplever större osäkerhet och otrygghet än någonsin. När, hur och vart ska man flytta?

SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign, kom i kontakt med Gällivare och kommunens flyttproblematik i början av 2007 och såg hur man framförallt försökte lösa frågan med de fysiska husen; huruvida man ska flytta, riva eller bygga nytt. Kanske skulle problemen hanteras bättre om man utgick från medborgarnas behov, förutsättningar och vilja och se till att de är delaktiga i flyttplanerna. Precis som i en designprocess, där det allra viktigaste är att ta reda på hur en produkt eller tjänst uppfattas och används.

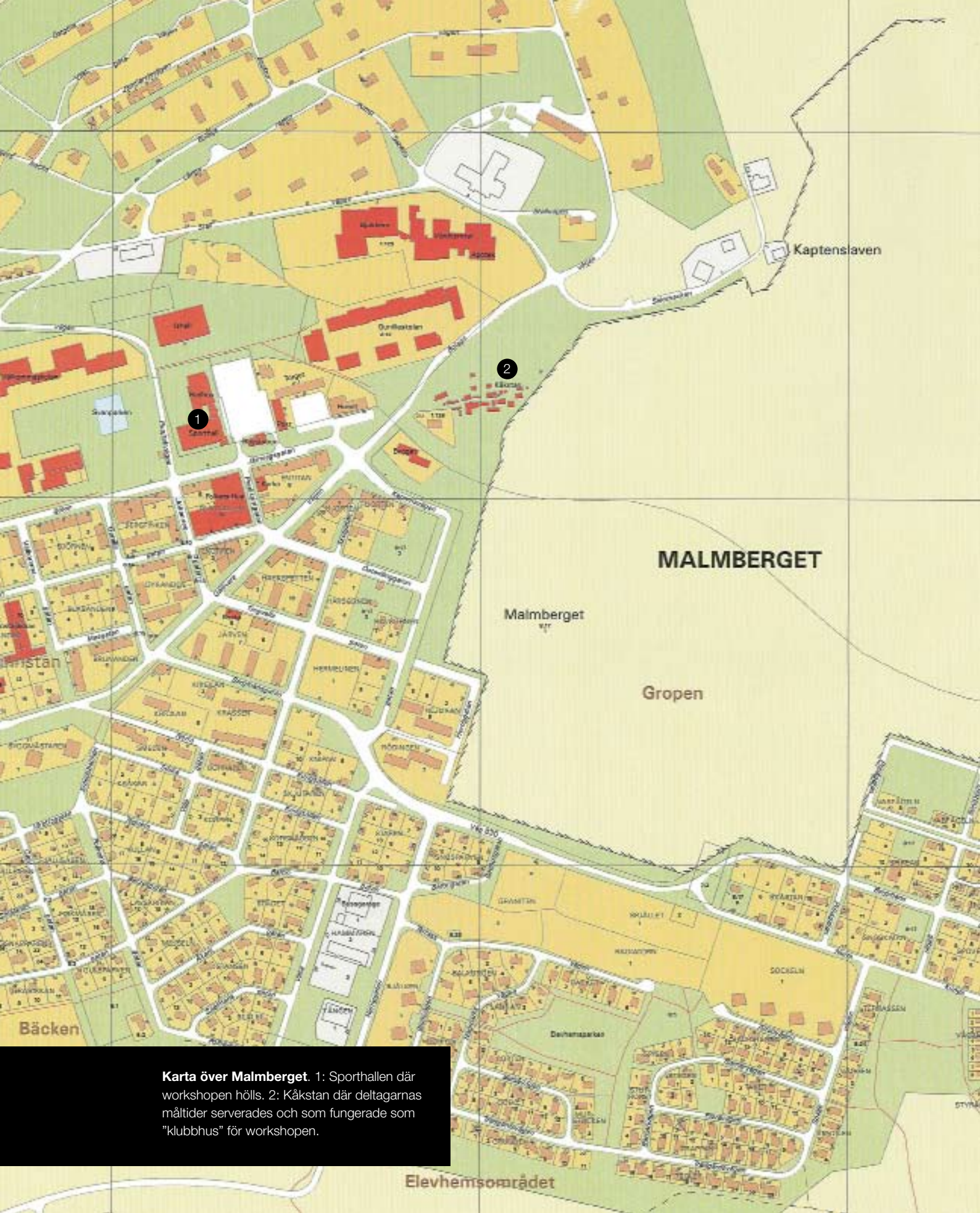
SVID initierade City Move Interdesign, ett treårigt projekt med en workshop som huvudmoment. Workshopen genomfördes i Malmberget i Gällivare mellan 22 mars och 3 april 2009 med ett fyrtiotal designer, arkitekter och stadsplanerare från hela världen. Syftet var att se om man genom en designprocess kan påverka och förbättra en pågående men ganska negativt präglad samhällsutveckling. Med stöd av Gällivare kommun och gruvbolaget LKAB tog deltagarna i workshopen fram en stor mängd förslag på hur kommunen ska organisera sig, kommunicera med invånarna, utforma nya områden och skapa ett attraktivt samhälle för alla. Som en följd av detta har nu kommunledningen och LKAB börjat arbeta tillsammans med gemensamma mål i projektet Nya Gällivare.

Ett av SVIDs mål med projektet är att etablera City Move Center, ett kunskapscentrum för utveckling och forskning med designkompetenser inom ämnet planerade stadsflyttar på grund av omgivande hot. Det finns idag inte någon samlad kunskap om detta och syftet med City Move Center är att det ska erbjuda erfarenhetsutbyte mellan orter runt om i världen som är berörda av samhällsomvandling.

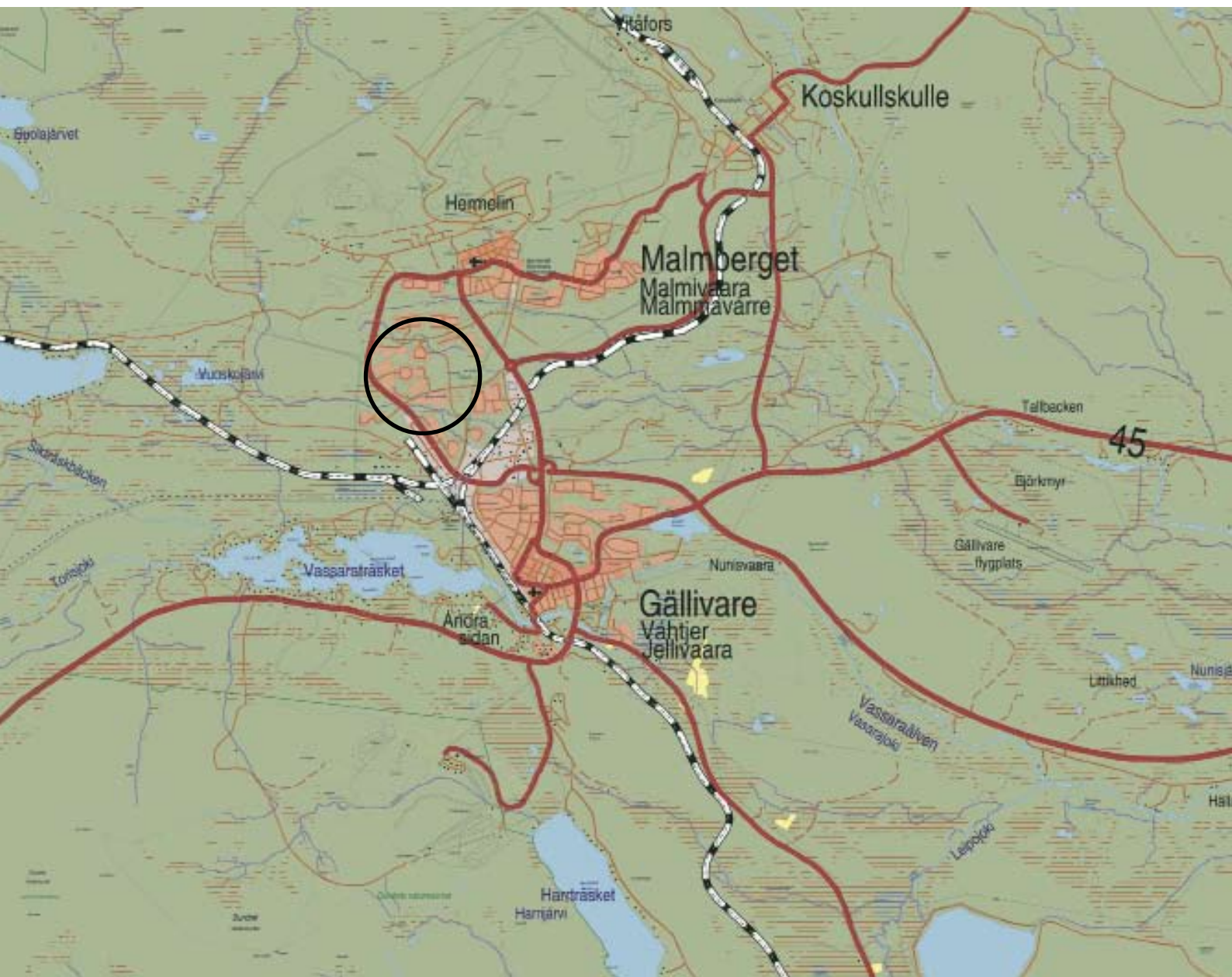
Det här är en sammanställning av City Move Interdesign, med fokus på workshopen och med några utblickar på andra ställen i världen där man hanterar omflyttningar av stora människogrupper på olika sätt. Här finns också utdrag ur deltagarnas förslag och idéer och slutligen korta presentationer av projekten Nya Gällivare och City Move Center, som i skrivande stund planeras som bäst.

Dundret Från toppen av fjället kan man se en elftedel av Sveriges yta.
Foto: Caroline Lundén-Welden

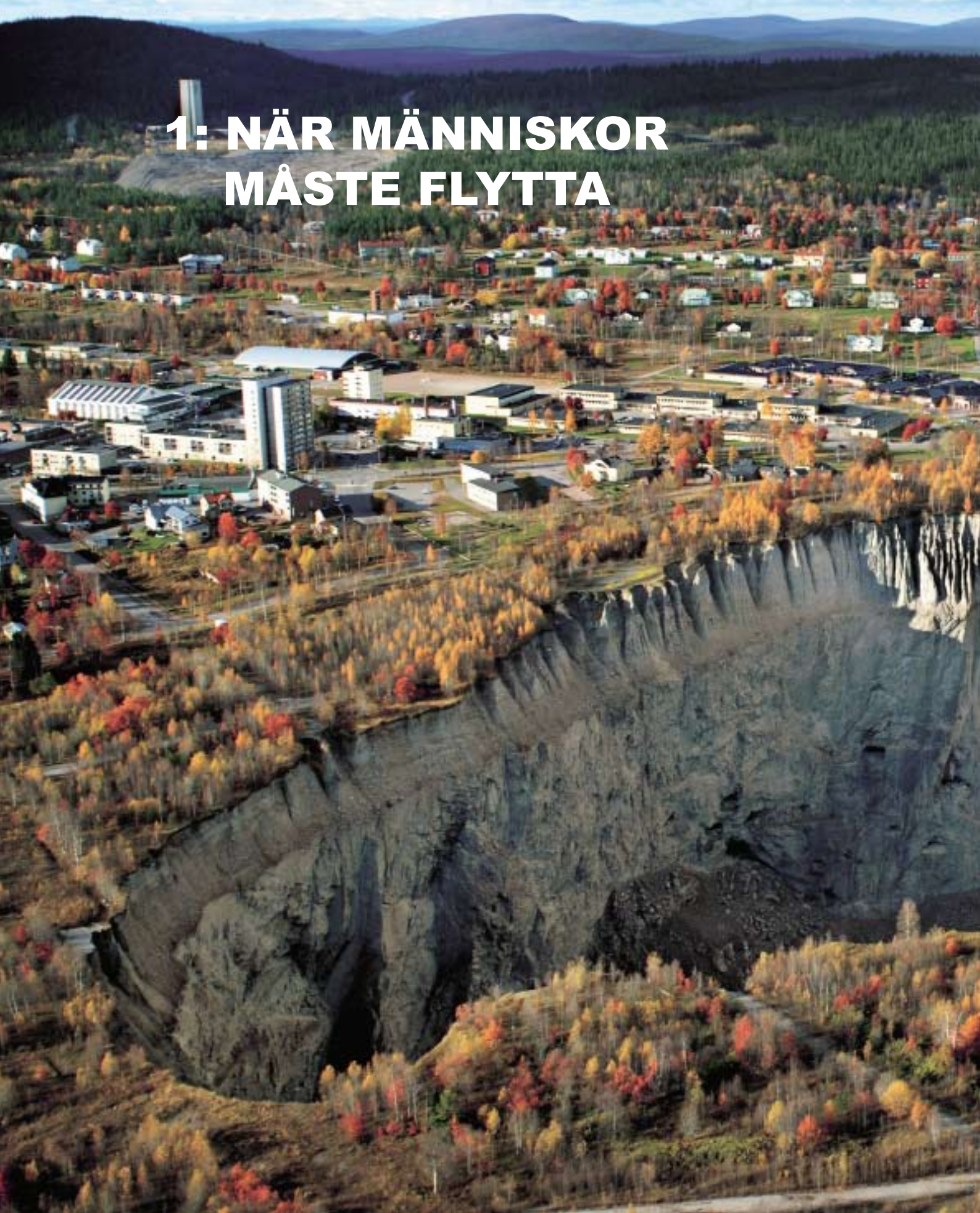
Karta över Malmberget. 1: Sporthallen där workshopen hölls. 2: Kåkstan där deltagarnas måltider serverades och som fungerade som "klubbhus" för workshopen.

De centrala delarna av Gällivare kommun.

Ringen markerar Mellanområdet dit många av invånarna i de utsatta delarna av Malmberget har flyttats. **Bild:** Lantmäteriet

1: NÄR MÄNNISKOR MÅSTE FLYTTA

SAMHÄLLEN UNDER HOT

I alla tider har människor förflyttat sig över jorden. Stora, mer eller mindre frivilliga, folkvandringar har ibland påverkat samhällsutvecklingen dramatiskt och har ofta haft religiösa, politiska eller sociala orsaker. Även idag tvingas människor eller hela samhällen att flytta, på grund av naturkatastrofer, klimatförändringar, krig, urbanisering eller som i Malmfälten i Norrbotten – gruvinstrans expansion.

Problemet med påtvingade förflyttningar på grund av klimathotet är globalt. Stora landområden i alla kontinenter befaras vara översvämmade om hundra år. Ett av många exempel är Maldiverna där landets president vill använda delar av turismintäkterna till att köpa land på tryggare ställen som Sri Lanka, Indien och Australien – områden dit medborgarna kan flytta och bygga upp nya samhällen. Invånarna på den lilla ögruppen Tuvalu i Stilla havet drabbas också och ser dagligen hur havet äter upp deras land för att inom kort ha slukat de flesta öarna. I Alaska försvinner stora landområden ut i oceanen och här hemma diskuteras det om hur man i framtiden ska hantera de allt snabbare stigande vattennivåerna i

Vänernområdet, Göteborg och längs Skånekusten. Andra orsaker är t ex lokala industriers utbredning. Vattenfalls utvidgning av brunkolsgruvorna i östra Tyskland leder till att hela byar tvingas flytta. Samma situation finns i områden i Colombia, Kanada och Kina, bara för att nämna några. I Malmberget och Kiruna är LKABs framgångsrika exploatering av järnmalm orsaken till att människor måste flytta.

Oavsett orsak påverkar förändringen människors liv och ger också effekter på samhällsstrukturer. Det finns ett ökande intresse för att hitta sätt att utforma flexibla boendemodeller och en större medvetenhet om vikten av att människor får inflytande på sin bostadsmiljö.

I katastrofsituationer, orsakade av jordbävningar, orkaner eller översvämningar, finns inget utrymme för människor att välja. Det gäller att hitta kortsiktiga lösningar för att säkerställa basala behov – och för att överleva. Men när flyttningar är nödvändiga men ändå sker planerat med någorlunda framförhållning, vad ställer det för krav på ett socialt system och vad betyder delaktighet i planering och beslut för invånarna? Vari består dragkraften för att hålla ihop ett samhälle som har flyttats till en ny plats?

Kaptensgropen delar Malmberget i två delar och man kan se hur gatornas sträckning slutar vid kanten och tar vid på andra sidan. Till vänster om det höga huset syns sporthallens sneda randiga tak. **Foto:** LKAB

LKAB OCH MALMBERGET

Gruvbolaget LKAB (Luossavaara-Kiirunavaara AB) bildades år 1890. Den rika tillgången på malm, bra löner för arbetarna och andra goda förutsättningar, ledde till att företagets arbetsstyrka ökade från 450 till 1520 personer på drygt tio år. Det medförde i sin tur ett allt större behov av boende för arbetarna och deras familjer. De första bostäderna var mer eller mindre provisoriska skjul som tillsammans bildade slumområden och som växte till en kåkstad med affärer och marknadsstånd. Efter några år drogs en riktig stadsplan upp och Malmberget utvecklades till en välmående ort. Gällivare växte upp som en handelsplats sex kilometer bort.

I början av 1950-talet stod det klart att det fanns järnmalm under bebodda områden och i mitten av 1960-talet började LKAB riva och lösa in hus. Sedan dess har malmen exploaterats allt mer intensivt.

Malmen bryts idag på mer än 1200 meters djup och med ett nätverk av 20 mil tunnlar genom berget. Det finns flera dramatiska tecken på Malmbergets aktivitet. Orten delas av ett djupt håll, Kaptensgropen, som från början var ett mindre dagbrott. När gruvverksamheten gick under jord började gråberg och jordmassor sjunka och blandades med malmen som sedan forslades bort med lastbilar. För att undvika uppblandningen grävde man ut gropen uppförifrån. Erosion och sättningar har sedan bidragit till att skapa den 250 meter djupa Kaptensgropen.

Sedan 2000 har LKAB börjat fylla igen gropen med gråsten från gruvan. Syftet har varit att i någon mån återställa området, få tillbaka vegetationen och kanske till och med dra nya vägar, men området blir allt mer evakuerat och kommer att vara osäker mark under en lång tid framöver. De boende känner av fler och fler sättningar i marken. Aktiviteten kan liknas vid jordbävningar och har vid ett par tillfällen registrerats till upp emot 3,0 på Richterskalan. Förutom obehag för invånarna leder sättningarna till sprickor i hus och vägar, vattenläckor och gropar i marken.

Då är de schemalagda sprängningarna inte inräknade. Varje natt vid tolvtiden spränger man i gruvan. Den här aktiviteten är dock synonym med trygghet – att höra buller och känna marken skaka vid midnatt räknar man med.

MEDBORGARNAS RÖSTER

Gruvnäringen utgör basen i Gällivare kommuns näringsliv och genererar flest arbetstillfällen. Det ger samtidigt ett ansenligt tillskott till statskassan. LKAB, som ägs av staten, har enbart under de första åren av 2000-talet dragit in mångmiljardbelopp i vinst.

De senaste årens exploatering av nya stora fyndigheter är givetvis bra för affärerna, men eftersom malmen påträffas under bebyggd mark är det förödande för de boende. Malmbergsborna har genom åren mer eller mindre tålmodigt accepterat villkoren. Folk som är uppväxta i Malmberget har länge varit medvetna om riskerna och också om att en flytt förr eller senare kommer att bli aktuell. Frågan är bara hur och när, och kanske framför allt vart, man ska flytta.

Läget blir mer och mer akut i och med den ökade aktiviteten i berget som leder till deformationer och vibrationer. LKAB vet att malmen sträcker sig in under bebodda områden, men man har inte kunnat ge en tydlig eller exakt plan för när malmen ska brytas eller hur förutsättningarna ser ut i det långa loppet för Malmberget. Man vet bara att omvandlingen kommer att fortsätta så länge malmbrytningen pågår. Situationen är frustrerande för många boende som känner otrygghet, osäkerhet och ilska. Protester och kritik mot den pågående flyttprocessen ventileras till och från i media och några av de mest kritiska Malmbergsborna ville även vara med och diskutera med workshopdeltagarna under City Move Interdesign.

Samtidigt som många är oroliga och upprörda finns, paradoxalt nog, förståelse och stolthet över gruvnäringens positiva utveckling. Människorna i Malmberget har alltid levt sida vid sida med gruvan. Malmen ger och malmen tar, säger man. LKAB ger arbetstillfällen och många unga jobbar några år i gruvan efter skolan med bra lön. Gruvbolaget har från början varit med och byggt upp samhället och stöttar fortfarande t ex idrottsverksamheter.

BYT, SÄLJ ELLER FLYTTA HUSET

Den långvariga flyttprocessen i Malmberget har på flera sätt utarmat orten. Många hus har flyttats eller rivits under åren, bostäder och lokaler förfaller och

står tomma och man underhåller inte längre nedgångna byggnader och gator. Kommunen riskerar att människor väljer att flytta längre bort, till andra mer attraktiva orter.

LKAB har gjort olika försök att lösa frågan med husflytten och samtidigt stävja oro och missnöje med adekvat information. För ett par år sedan presenterade bolaget tre olika alternativ för de boende i Elevhemsområdet, det område i Malmberget som framför andra måste utrymmas. Husägarna kan välja mellan att sälja huset till LKAB, att låta flytta huset eller att byta till ett nytt hus.

Många hus har hittills flyttats, men i flera fall har flytten varit problematisk. Husen har helt enkelt inte klarat påfrestningarna och i några extrema fall har flyttarbetet avblåsts och frysts, med delvis uppgrävda hus och jordhögar omkring som resultat. De hus som har flyttats har förlagts till på förhand lottade tomter i ett område mellan Malmberget och Gällivare, kallat Mellanområdet.

Boende som väljer att sälja huset till LKAB riskerar att hamna i en situation där ersättningen för huset inte motsvarar det förväntade marknadsvärdet i Malmberget. Marknadsvärdet är satt efter jämförelse med motsvarande hus i Gällivare. Byter man till ett nytt hus tilldelas man ett boende på en tomt i Mellanområdet, inte heller i detta alternativ en plats eller en utsikt som man själv har valt.

För många husägare i Malmberget, den delen av kommunen som ligger i solslutning, är flyttprocessen ofta förenat med stora krav på omställning. De har ofta byggt sina hus själva efter eget tycke och sina egna behov.

Det som nu pågår i Malmberget, och även framöver i Kiruna, är unikt på sitt sätt i Sverige. Andra länder, t ex Kina, har skilda sätt att hantera flytt av människor. Det är delvis liknande situationer, men förutsättningar för människors val och inflytande ser annorlunda ut.

Husflytt från Malmberget med hjälp av lastbil. Foto: Mats Lundgren

Dokumentärfilmen som gjordes under workshopen innehåller intervjuer med några invånare som på ett eller annat sätt är berörda av flytten i Malmberget. Många är oroliga och osäkra på vad som ska hända, medan andra ser positivt på samhällsomvandlingen, som en chans att skapa något nytt.

Hus i Elevhemsområdet i Malmberget stod kvar länge efter misslyckade flyttförsök. Huset på den nedersta bilden stadgades upp med en balk inför transporten.

"Nailhouse", ungefär spikhus – ett fenomen i Kina. Husens ägare vägrar flytta vilket resulterar i att landägarna, staten eller kommunen, helt enkelt gräver ut marken runt huset.

URBANISERING OCH MOTSTÅND – OM ATT FLYTTA MÄNNISKOR I KINA

AV: BERT DE MUYNCK, ARKITEKT, DESIGNER OCH DELTAGARE I WORKSHOPEN CITY MOVE INTERDESIGN

PÅTVINGAT ELLER FRIVILLIGT

År 2030 kommer en miljard människor att vara stadsbor i Kina. Nyligen angav McKinsey Global Institutes rapport "Preparing for the Urban Billion", att ytterligare 350 miljoner människor kommer att bo i städer i Kina om 20 år – det är mer än hela befolkningen i USA idag. Runt år 2025 kommer Kina att ha 219 städer med fler än en miljon invånare, jämfört med 35 i Europa idag och 24 städer med fler än fem miljoner människor. Den urbana tillväxten grundar sig på resultatet av den största interna migreringen i människans historia. Landsbygdens befolkning flyttar in till städerna. De utgör Kinas så kallade "flytande befolkning". I Kina verkar frågan inte vara hur man ska engagera människor i en flyttprocess, utan hur man ska förstå hur de hanterar flyttprocessen, som omfattar omflyttning, kompensation och återuppbyggande. Baserat på denna förståelse finns det möjlighet att involvera designer och arkitekter i processen, som ett slags medlare mellan myndigheter och fastighetsutvecklare å ena sidan och individer och samhällen å den andra. Anledningen till förflyttningar och migrering av människor kan vara beslut från högre instanser, baserat på individuella ekonomiska motiv eller vara direkta resultat av de många naturkatastroferna i landet. Orsakerna till den kinesiska omflyttningen täcker in alla aspekter – från tvingade till frivilliga och från nödvändiga till önskade flyttar, från resignation till motstånd.

MOTIV TILL FLYTTNINGAR

Denna flytande befolkning tillhör städernas arbetarklass. De är byggarbetare som bygger nya städer, sophämtare och städare, de samlar skräp... För dem är städerna platser för ekonomisk utveckling. Det är den ovanliga blandningen av arbetskraftsinvandring och kommunistisk-kapitalistisk konstruktionskultur som får städerna att växa. Men utvecklingen av nya städer och ny arkitektur innebär också att gamla och befintliga grannskap snabbt försvinner, att hela samhällen flyttas och att kulturella och socioekonomiska värden förändras. Design spelar sällan någon roll i dessa processer. Det är ljudet av tryckluftsborrar, virvarret av byggarbetare och byggkranar som präglar den moderna kinesiska urbana miljön.

Om vi ska tala i siffror om dessa typer av rörelser verkar västvärlden befinna sig i chocktillstånd eller vara förlamad: 1,5 miljoner människor påverkades av Beijings utvidgning inför OS. 1,27 miljoner människor flyttades vid konstruktionen av dammen Three Gorges. Jordbävningen i Sichuan år 2008 (kallas även Wenchuan-jordbävningen) gjorde 4,8 miljoner människor hemlösa, men siffran kan vara så hög som 11 miljoner. Fler än en miljon människor evakuerades då tyfonen Morakot nådde den sydöstra kusten i augusti 2009 och 15 000 boende i staden Jiyuan måste flyttas efter upptäckten av blyförgiftning hos tusen barn.

I november 2009 drabbade kraftiga snöfall över en miljon människor i östra och centrala Kina. Över 7,5 miljoner människor har drabbats av de stormar som fått mer än 9 000 bostäder att kollapsa, skadat 190 000 hektar grödor och tvingat fram en evakuering av 158 000 personer.

År 2009 inledde Kina sitt näst största omflyttningsprojekt. Det största är det vattenkraftsprojekt i Three Gorges som nämnts tidigare. Denna nya omflyttning berör 330 000 personer i centrala Kinas Hubei- och Henan-provinser för att bereda väg för Kinas sydliga/nordliga vattendelningsprojekt. Enligt nyhetsbyrån Xinhua har "den kinesiska myndigheten utfärdat policyer som ska kompensera för de förluster som drabbar personerna som tvingas flytta. Vid sidan av kompensation för egendom i det gamla hemmet som inte går att flytta, får varje familj odlingsbar mark i den nybyggda byn enligt ett standardvärde på 0,1 hektar per person, plus ett årligt bidrag på 600 yuan (cirka 620 SEK) per person i 20 år, enligt Duan Shiyao, vice vd för omflyttningsbyrån i provinsen Hubei."

OMFLYTTNING OCH FASTIGHETER

Motståndet hos ett par i staden Chongqing gav till och med upphov till ett nytt arkitektoniskt fenomen, "the Nail house" ungefär "spikhuset". Ett spikhus är ett kinesiskt nyord för hem som tillhör personer som vägrar att flytta för stadsutvecklingen, ofta i ett försök att förhandla fram ett högre pris vid en försäljning. Det mest kända fallet är en familj i Chongqing som i två år vägrade att lämna sitt hus. Staden skar av deras el och vatten och grävde ut ett tio meter djupt schakt kring huset.

Ett annat fall där en enskild person reagerat på tvångsavhysning finns i "Berättelsen om Zhang Jinli" (2007). Dokumentären är uppbyggd kring personen Zhang Jinli och de äventyr, regler, bulldozers, slagord och polisinsatser han utsattes för när stora delar av den hutong han bodde i, som låg i Beijings historiska Qianmen-distrikt, förstördes. I dokumentären, som till stora delar filmats av den självutnämnde arkitekturaktivisten Zhang Jinli, får man unika insikter i de effekter som en sådan enorm urban sanering får på den enskildes liv. Zhang verkar vara en ovanlig aktivist och i dokumentären skildras han både i sin stillsamma morgonmotion och med en våldsamt kampvilja att demonstrera mot påhittade regler, falska dokument och ekonomisk kompensation.

OMFLYTTNING, OMBYGGNING OCH RE-TUMU

Omflyttning på grund av klimatförhållanden eller naturkatastrofer är några av de viktigaste frågorna i dagens Kina. Det handlar inte så mycket om att hantera strategier och förhandlingar när det gäller riva-bygga-kompensera-problematiken i Kinas städer, som det kontinuerliga arbetet med omflyttningsfrågor till följd av naturkatastrofer (jordbävningar, tyfoner, snöstormar). Det är i denna typ av katastrof som arkitekter och designer kan hitta en kreativ medlingsposition mellan de styrande och människorna som drabbats.

Ett exempel är ett projekt för återuppbyggnad av Wenchuan, efter den katastrofala jordbävningen där den 12 maj 2008. I september 2008 bestämde staten att: "Den allmänna principen för omflyttning av den katastrofdrabbade befolkningen bygger huvudsakligen på att man hittar nya bostäder på samma plats eller i närheten inom de planerade områdena istället för att organisera storskalig emigration."

Ett experiment på hur invånarna är involverade i effekterna av den katastrofala jordbävningen är projektet "Nya skolan" som startats av den Shenzhen-baserade organisationen "Re-Tumu för professionella frivilliga". Re-Tumu grundades efter jordbävningen den 12 maj och är övertygade om att arbetet med att bygga upp skolorna ska sträcka sig mycket längre än till grundläggande reparation och byte av inredning och istället utformas noggrant för att ge optimala resultat som bidrar till en kulturell pånyttfödelse i Kina. På många sätt har "New Campus Movement", som startades i Taiwan efter jordbävningen den 21 september 1999, varit en inspirationskälla för Re-Tumu-gruppen. Enligt principerna för projektet "Nya skolan" ska Re-Tumu-gruppen utgöra kärngruppen tillsammans med ett råd bestående av experter på utformning av skolor från Shenzhen, Hong Kong och Taiwan, som ger kunskap och professionellt stöd till de donationsbaserade projekten för uppbyggnad av skolorna. Projektet fokuserar på principerna Heltäckande planering, Offentligt deltagande, Öppet skolområde, Flexibla utrymmen, Säkerhet och bekvämlighet, Miljövänlighet och strategi för energibesparingar samt Kulturarv.

SAMMANFATTNING

När jag befann mig i Malmberget inspirerade detta och liknande fall till tanken på en design-process där man måste vara både allmän och specifik. En kompromiss mellan modellen "en lösning som passar alla" och en skraddarsydd områdesplan för en möjlig framtid, som förenar en inblick i överhetens beslut, en inkluderande samhällsapproach och strategier som utvecklats av designexperter. Liksom i alla andra fall rörde sig idéerna, alltså workshopdeltagarnas arbete i Malmberget, mellan acceptans och motstånd, mellan kompensation och konflikt.

"När den explosiva tillväxten i Kina fortsätter, växer även marknaden för spekulationer om dess framtid", är en av de meningar jag kom att tänka på när jag anlände till Malmberget. Det verkar som om temat för workshopen City Move Interdesign, Malmbergets stadsomvandling, handlade om motsatsen. Det var en explosiv krympningsprocess som gick hand i hand med brist på spekulationer om hur framtiden ska eller kan te sig. Oavsett om det rör sig om omflyttningar av tvång eller kompromiss, ska man både i Kina och Sverige se de här frågorna som möjligheter att ändra livet i det lokala samhället, på arbetsplatsen, människors livsstil, kommunikation och kultur.

Slutligen revs spikhuset i Chongqing, efter att ägarna först tackade nej till ett erbjudande på 3,5 miljoner yuan (3,6 miljoner SEK), men slutligen nådde ett avtal med byggherren. ■

(Texten är översatt från engelska.)

Bert de Muynck är arkitekt, designer och författare och driver tillsammans med Mónica Carriço MovingCities, en Shanghai-baserad tankepartner som undersöker den roll som arkitektur och urbanisering spelar i utformningen av den moderna staden. Efter att ha arbetat i Amsterdam och Beijing, bedriver han nu sin verksamhet från Shanghai.

Denna sida: Maskiner bearbetar malmen efter brytning. **Till höger:** En bild på gårdagens gruvarbetare i Malmberget fotas av en av workshopens deltagare, Dia Batal.

2: WORKSHOPEN – METOD OCH PROCESS

Workshoplokalen i sporthallen i Malmberget.

IDÉN OM EN DESIGNWORKSHOP

Att bygga ett samhälle är inte en lätt sak. Ännu svårare måste det vara att flytta ett. Kan man framgångsrikt flytta människor till ett bestämt område, utan att de har synpunkter? Utgångspunkten för en flytt bör vara att få människor att vilja flytta till en plats, inte känna sig tvungna.

Stadens attraktionskraft och hur människans individuella behov präglar boendemiljön var en bakomliggande tanke när SVID, Stiftelsen Svensk Industriedesign började arbeta med ett projekt där man med hjälp av designmetoder kan titta på komplexa samhällsstrukturer och lösa sociala, kulturella, och kanske till och med politiska problem.

Både Kiruna kommun och Gällivare kommun berörs av gruvföretaget LKABs expansion och står inför liknande utmaningar, med några stora skillnader, framför allt det faktum att man i Malmberget har flyttat i flera årtionden medan Kirunas process inte har påbörjats.

Vid en visning av Kiruna kommuns förslag till stadens flyttprojekt under 2007, som representanter från SVID deltog i, fokuserade man på de fysiska stadsplanerna, med bland annat en tredimensionell modell av den nya och flyttade bebyggelsen och dessutom en hundraårsplan för stadens utveckling.

Enligt SVIDs sätt att se det bör fokus under planeringen av ett så här omfattande samhällsprojekt istället ligga på invånarna som ska flytta, inte hur hus och kvarter ska se ut. Att involvera människorna bör vara det första steget i processen, att grundligt undersöka invånarnas krav på sitt boende och hur de vill att samhället ska formos.

SVID vidareutvecklade idén till det som skulle bli ett stort designprojekt – City Move Interdesign.

”SVID hade ett förslag på ett projekt, och de visste att Kiruna skulle flytta. Kirunas och Gällivares kommunalråd blev inbjudna för en presentation av SVID. Efteråt kom kommunalrådet hem till mig och sa att det projektet ska vi ha. Då tog jag kontakt med SVID och sa att vi ville ha projektet.”

(Ulf Hansson, utvecklingschef Gällivare kommun)

Gällivares kommunledning såg möjligheter att få in ny energi i sin sedan länge pågående stadsflytt, en process som på många sätt hade kört fast.

Kommunledningen bekräftade ett ekonomiskt stöd och det följdes av att Näringsdepartementet gav ett finansiellt bidrag på två miljoner kronor. De såg detta som ett intressant initiativ för att lösa en del knutar i utvecklingen i Gällivare. När Länsstyrelsen i Norrbotten därefter meddelat sitt deltagande tillkom även LKABs bidrag. LKAB har under många år stöttat Malmberget på olika sätt; fotbollslaget, ishallen och andra verksamheter har fått finansiella bidrag med kortsiktig verkan. Det här skulle visa sig bli en mer långsiktig satsning.

”Kommunen tyckte att det här var någonting LKAB skulle vara med på och de ville ha pengar. Vi ansåg att vi inte hade någon budget att gå vidare med för den här typen av projekt. Så till en början låg vi lågt för att senare, efter övertalning från SVID om vad projektet kan leda till, fundera över ett deltagande. Det var först vid LKABs bolagsstämma när man förstod att Näringsdepartementet utlovade att gå in med stöd som LKAB valde att lägga en miljon.”
(Karl Wikström, verksamhetschef Malmberget, LKAB)

SVID ansökte om finansiering från EUs strukturfonder och beviljades 2,9 miljoner. I oktober 2008 var finansieringen helt klar. Budgeten omarbetades flera gånger och slutade på 7,3 miljoner kronor.

Delarna i projektet City Move Interdesign utvecklades vidare. Workshopen under 2009 blev huvudmoment med designprocessen som arbetsmetod och med designer och arkitekter bland deltagarna i arbetsgruppen.

VAD HAR DESIGN MED SAKEN ATT GÖRA?

Design som produktutvecklingsmetod har använts professionellt i Sverige i mer än 50 år. Designkompetens används idag i många olika sammanhang. Det grundläggande temat i varje utvecklingsprocess är att göra en produkt attraktiv för en mottagare. Det innebär att lyssna, tolka, skapa och gestalta människors behov och vilja. Från att huvudsakligen ha arbetat med fysiska produkten har en designer idag fler specialiserade områden att arbeta inom, till exempel interaktionsdesign, tjänstedesign och processdesign. Men grunden i arbetet är oförändrad: fokus ligger på användaren/mottagaren/kunden.

Varje specialiserat område kräver sin specifika designkompetens, men dagens ofta komplexa problem kan sällan lösas av bara en yrkesgrupp. Olika kompetenser måste samverka för att man ska komma fram till en bra lösning.

SVIDs ambition har länge varit att påvisa att design bör ingå i olika områden, att alla organisationer har nytta av designtänkande och professionell designkompetens. När SVID började diskutera projektet i Gällivare presenterades designprocessen som en metod att använda för att hitta lösningar till problemen kring flytten. En metod som normalt används i produktutveckling. Vad händer om man ökar skalan och översätter de ingående faktorerna så att produkten, t ex en mobiltelefon, motsvarar samhället och användaren är lika med invånaren?

Samhällsbyggande är naturligtvis mer komplext än att ta fram en produkt. Flera processer och kompetenser måste kombineras för att hantera proble-

matiken. Men liksom inom produktutveckling bör fokus ligga på funktionen och vikten av människans behov och förutsättningar – något som i förlängningen alltid är grunden till ett levande, attraktivt och hållbart samhälle.

I fallet med Malmbergets flytt borde det vara relativt lätt att ta reda på användarnas, alltså de boendes, synpunkter. Man vet precis vilka som ska flytta. Till skillnad från en designprocess i utvecklingen av en mobiltelefon kan man ta reda på varje användares behov, önskemål och preferenser på individnivå. Det kan ge enorma fördelar för processen och ha stor betydelse för resultatet.

DESIGNPROCESSEN

För att genomföra ett bra designprojekt behövs en tydlig arbetsordning. Denna designprocess beskrivs på olika sätt av olika designkompetenser och kan variera mellan olika projekt. Gemensamt är att processen alltid ska utgå från en mottagare/ användare för att designarbetet ska göra nytta.

I arbetet med City Move Interdesign innebar det att utgångspunkten var människorna som bor och arbetar i Malmberget och Gällivare. Designprocessen ska innehålla en undersökande del, en kreativ idéfas och avslutas med konkreta förslag och genomförande med uppföljning.

Se en skiss över en möjlig designprocess på nästa uppslag.

DESIGNPROCESSEN I SAMHÄLLETS TJÄNST

AV: LISBETH SVENGREN HOLM, ANSVARIG FÖR FORSKNING OCH UTBILDNING PÅ SVID, STIFTELSEN SVENSK INDUSTRIDESIGN

När vi har försökt beskriva eller definiera designprocessen och vad den innebär har det alltid varit svårt och det har blivit allt svårare. Ordet design förekommer idag i så många sammanhang att det är snart omöjligt att ringa in och förstå vad det innebär. Design nämns som process av medicin, till barn, stolar, hus, ja till samhällen i stort. Ändå är det svårt att avstå från att använda ordet design när vi ska diskutera utveckling av artefakter och tjänster som människor använder sig av och vill fånga upp emotionella, funktionella och estetiska dimensioner. Men inte ens här är det lätt att beskriva vad design innebär. Vi diskuterar dessutom utan att ta hänsyn till ordets karaktär design som process trots att ordet i sig – på svenska – är ett substantiv och egentligen bara är resultatet av processen. Men det är ofta designprocessen vi vill beskriva när vi diskuterar värdet av design. Bland annat. För visst är resultatet viktigt, men i vissa lägen är det just processen som är intressant. När vi diskuterar design i samband med samhällsutveckling är det processen, logiken, tänkandet, metoderna och sättet att angripa problem som vi vill lyfta fram.

DESIGNOMRÅDETS UTVIKNING

Design har vidgats på olika sätt. Enligt Rachel Cooper, professor vid Imagination Lab, Lancaster University, har designforskningen till exempel gått från fokus på design av objekt till design av system. Design är en del i den marknadsutveckling som sker baserat på öppen innovation (open source); miljödesign är givet som stort forskningsområde; liksom social innovation (social responsible design). Samspelet mellan teknologi och design blir också allt tydligare i den digitala ekonomin. Även politik kopplas till design genom nationella designsatsningar, ofta för att stärka landets konkurrenskraft. SVIDs projekt City Move Interdesign är ett exempel på en sådan satsning där designens roll för samhällsutveckling lyfts fram.

Hillary Cotham, som varken är utbildad designer eller designar traditionella ting, blev årets designer i England 2005 för sitt arbete med att tillämpa designprocessen inom bland annat fångvård, sjukvård etc. Detta upprörde många designer i England. Det är samtidigt ett tecken i tiden. Designområdet har förändrats på ett mycket tydligt sätt de senaste åren. Det har skett en vidgning när det gäller att föra ut designprocessens metoder, men framförallt sätt att angripa problem. Begreppet "designtänkande" (design thinking) har blivit populärt – även utanför designområdet – även om det har sin kärna i hur designer tänker och gör.

DESIGNPROCESSENS BESKRIVNINGSDILEMMA

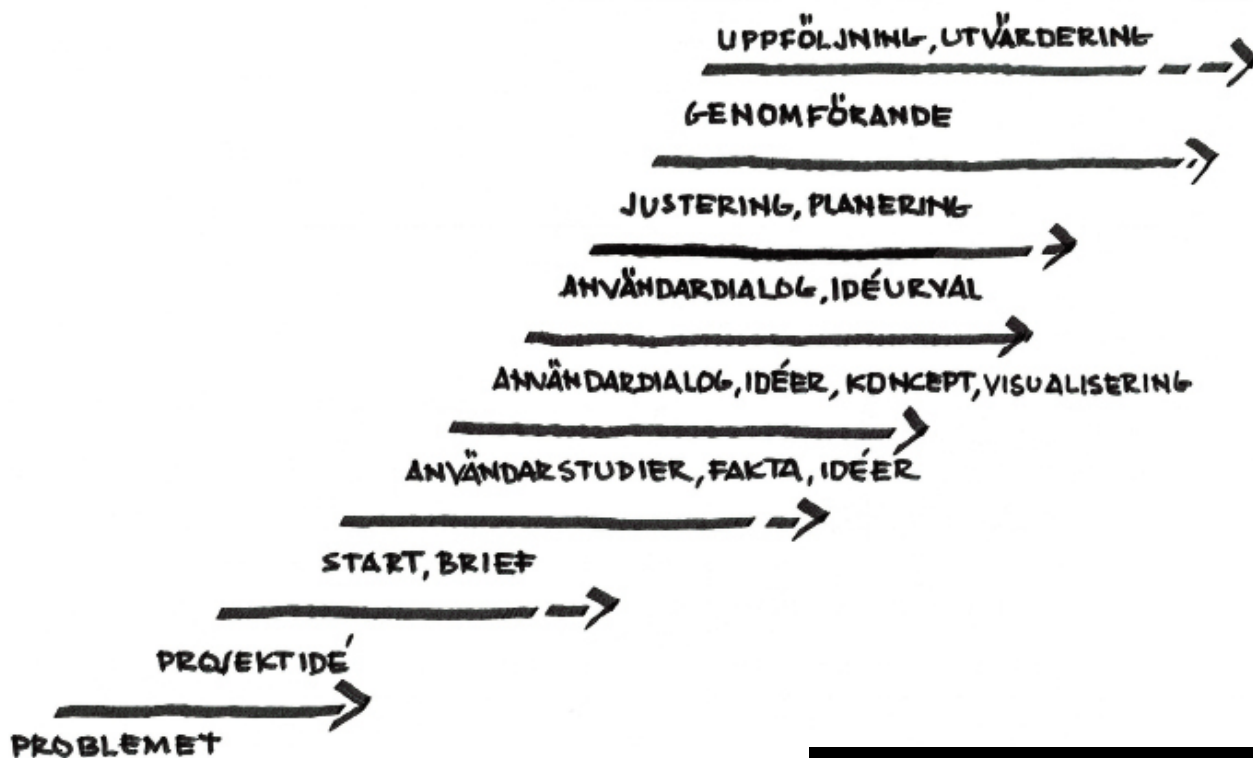
De formulerade beskrivningarna av designerns metoder eller problemlösning skiljer sig dock inte nämnvärt från till exempel de som beskriver arkitekters, ingenjörers eller affärsutvecklarens metoder. Definitioner av design handlar ofta om att se design som en aktivitet, eller process,

för att skapa förändring ofta med antagandet att förändringen är till det bättre). Det är inte svårt att acceptera att design handlar om förändring. Därigenom skiljer sig inte heller industridesignprocessen från andra utvecklingsprocesser, till exempel affärsutveckling, eller stadsplanering. Ändå förs det fram argument för att designprocessen skiljer sig från andra utvecklingsprocesser.

Dessa argument bygger på att designutbildningarna har en viss pedagogik och vissa ämnen som kan ses som traditionella hantverksämnen, med skissteknik, modellering, etc, även om datorer här används i allt större utsträckning. Men det är kanske framförallt att den träning i att se former och detaljer i objekt, att ständigt försöka hitta nya, bättre former som utmanar tidigare och kravet på kreativa lösningar som skiljer dem från andra utbildningar. Detta har alla designdiscipliner gemensamt. Det som dessutom kännetecknar industridesignprocessen är utgångspunkt i användaren och dennes situation. Det signifikativa för design kopplas således ofta till designmetoder eller designerns sätt att hantera och lösa problem.

TJÄNSTEDESIGN

En intressant utveckling av designområdet är i riktning mot tjänstedesign som bygger på industridesignprocessens metoder och sätt att tänka. Det är en utveckling som ytterligare förstärker argumentet att värdet av design framförallt ligger i den kreativa processen. Om man gör en jämförelse mellan konsulter som själva betecknar sig som service designer och praktiserar tjänstedesign och andra konsulter som erbjuder "serviceutveckling" till exempel

Designprocessen skissad av Claes Frössén, projektledare för City Move Interdesign.

inom service management eller marknadsföring, vilken är då skillnaden? Begreppsanvändningen är tämligen lika. Kundens resa genom tjänsten (customer journey), mötespunkter (touchpoints) och service blueprint är etablerade begrepp oavsett område. Det som skiljer designkonsulters sätt att ta sig an uppgiften och lösa denna från marknadsförings- och managementkonsulters sätt är framförallt genom den omfattande användningen av visuella verktyg för observationer av olika intressenter i kundens resa, noggranna detaljstudier och visuell dokumentation av fysiska mötespunkter och dessa även sätta in i en helhetsbild av tjänsten, det vill säga strävan att se både detaljerna och helheten, nästan samtidigt. Dessutom utgår designern i hög utsträckning från användarens visuella och estetiska upplevelser av tjänstens olika möten med tjänstens fysiska attribut. Samtidigt är i synnerhet tjänstedesign i sin karaktär multidisciplinär och interdisciplinär, det vill säga integrerar och syntetiserar flera olika områden.

STADEN SOM TJÄNST

Om vi då betraktar en stad som tjänst snarare än en samling av hus och vägar, vilken roll får då designprocessen vid flytt av en stad? För det första är det en annan utgångspunkt att betrakta staden som en tjänst eftersom vi då tvingas att börja med människan som användare och de behov som finns, behov av funktionella tjänster och emotionella, lustfyllda tjänster. Vi tvingas att ställa frågan vad som gör staden attraktiv utifrån olika användare, inte bara de som bor i staden utan även de som reser genom staden och besöker staden. Vad är det de upplever? Det blir givetvis en komplex process, men om vi då samtidigt använder ett designtänkande är användaren en aktiv snarare än en passiv resurs. Det ger helt nya förutsättningar för utvecklingen och dessutom såväl nya möjligheter som nya idéer till stadsplanering och byggandet av samhället.

Denna process startar precis som utvecklingen av en tjänst med en vision av vad samhället ska erbjuda, vilka behov det ska fylla och hur det ska fungera i relation till olika användare och hur användaren ska ges möjlighet att själv vara med och forma samhället. Utgångspunkten för detta är att samhället kräver en vision och att samhället, staden, inte är något statiskt utan något som ständigt förändras i strävan mot bättre former. Och att det inte bara är den utbildade designern som har förmågan till ett designtänkande och till kreativa lösningar, men att den utbildade designern har en viktig roll i att ständigt utveckla vad designmetoder och designtänkandet innebär. ■

Lisbeth Svengren Holm är docent i företagsekonomi och ansvarig för forskning och utbildning på SVID. Från 2010 är hon verksam som professor i Fashion Management vid Textilhögskolan Borås.

Foto: Caroline Lundén-Welden

PLANERINGEN AV CITY MOVE INTERDESIGN

När workshopiden var förankrad hos Gällivare kommunledning påbörjades ett planeringsarbete som bland annat inkluderade rekrytering av deltagare och att hitta en kreativ och fungerande plats för workshopen. Det gjordes förberedande aktiviteter i Gällivare och Malmberget, dels för att samla underlag till workshopdeltagarna, dels för att informera och etablera en kommunikation med kommunen, näringslivet och allmänheten.

Under planeringen av City Move Interdesign formulerade SVID några frågor som utgångspunkt för projektet och för workshopen.

- Hur kan människors behov kartläggas och tillgodoseas vid en flytt?
- Hur involveras medborgarna på bästa sätt i utvecklingsprocessen?
- Hur kan befintliga värden användas i planeringen av det nya samhället?
- Vilka hållbarhetsfaktorer kan bidra till en bättre miljö i det nya boendet?
- Hur kan workshopen identifiera och utveckla processer för att förnya ett samhälle som människor vill arbeta, besöka och bo i?
- Kan samhällsutvecklingsprocessen i sig skapa attraktion, t ex generera turism och goodwill för samhället och dess näringsliv?
- Hur kan kunskapen om ämnet och erfarenheterna från workshopen spridas till andra runt om i världen?

SVIDs ansats var att genom en designworkshop kunna vrida och vända på problemen på ett kreativt sätt och hitta nya möjligheter och lösningar. En förhoppning var att workshopen skulle kunna resultera i tydliga förslag och en förbättrad attityd till Gällivares redan pågående flyttprocess. Att ge en injektion till alla inblandade parter; kommunledningen, LKAB och invånarna.

Förberedelser, finansieringsarbete, rekrytering av deltagare och nätverksbyggande inför workshopen tog ungefär ett och ett halvt år. För att hitta

lämpliga lokaler, leverantörer och faciliteter inför och under workshopen var Gällivare kommun till stor hjälp och såg till att SVID kunde knyta lokala kontakter.

ICSID OCH INTERDESIGN

SVID ansökte till organisationen Icsid, International Council of Societies of Industrial Design, om att få arrangera en internationell workshop som ett Interdesign. Interdesign är ett format för en tvåveckors workshop som görs med olika teman varje år, på olika ställen runt om i världen.

Det övergripande syftet med Interdesign är att analysera, utveckla idéer och föreslå lösningar på problem som har lokal förankring och samtidigt internationell relevans. Människor från hela världen samarbetar under ett Interdesign och det är blandningen av kompetenser som man anser vara förutsättningen för att framgångsrikt studera och analysera ett problemområde ur många olika perspektiv.

Workshopen i Malmberget skulle bli den fyrtiofemte Interdesign i ordningen och var unik i sitt slag på grund av det omfattande problemområdet, samhällsomvandling av en hel kommun. Interdesign handlar ofta om frågor som rör hållbarhet, miljö, vattenresurser, men tidigare Interdesign har också handlat om turism, transport och design för äldre.

38 DELTAGARE FRÅN 17 LÄNDER

För att ha en möjlighet att kunna lösa komplexa problem är det viktigt att involvera rätt kompetenser och sätta samman dem på ett sätt som skapar en kreativ och dynamisk grupp. I rekryteringen till City Move Interdesign eftersträvades att deltagarna täckte ett så brett fält av erfarenheter och kunskap som möjligt. Alla deltagare skulle ha sina specifika kunskaper att bidra med.

Det kom in 200 anmälningar till SVID. För att nå olika typer av kompetenser använde SVID flera nätverk både i Sverige och internationellt.

SVID satte igång med en urvalsprocess som bland annat baserades på yrke, utbildning, verksamhet, erfarenhet och motivation. I urvalet försökte man få en jämn fördelning mellan män och kvinnor och en rimlig åldersrepresentation. Trettioåtta personer valdes ut utifrån de kriterierna. De kom från sjutton olika länder, fördelat på fem världsdelar.

Personerna som deltog hade en blandad bakgrund och många hade flera olika kompetenser. De var stadsplanerare, arkitekter, industridesigner, grafiska designer, ekonomer, beteendevetare, läkare och konstnärer.

Det finns flera skäl att söka till ett Interdesign. Det är ett sätt att utvidga sitt nätverk, att utveckla sin egen kompetens inom ett nytt område och dessutom är det i många sammanhang en merit. Många känner att man får en chans att göra nytta

och bidra till utvecklingen inom ett område som intresserar. Deltagarna får inte betalt och de får bekosta resan till det aktuella landet själva. Däremot står arrangören för boende, resor inom landet, mat och det material som workshoparbetet kräver.

När det gäller City Move Interdesign väckte ämnet stort intresse utomlands eftersom det berör områden i hela världen. Flera av dem som tillbringade två veckor i Malmberget tog med sig erfarenheter från sina respektive länder och förde tillbaka nya kunskaper hem. Deltagare verksamma i Beijing och Colombia är involverade i liknande processer lokalt och kunde både bidra med och ta till sig ny kunskap. Ämnet samhällsflytt intresserar och engagerar och många deltagare insåg under och efter workshopen att det kan tillämpas inom flera verksamhetsområden.

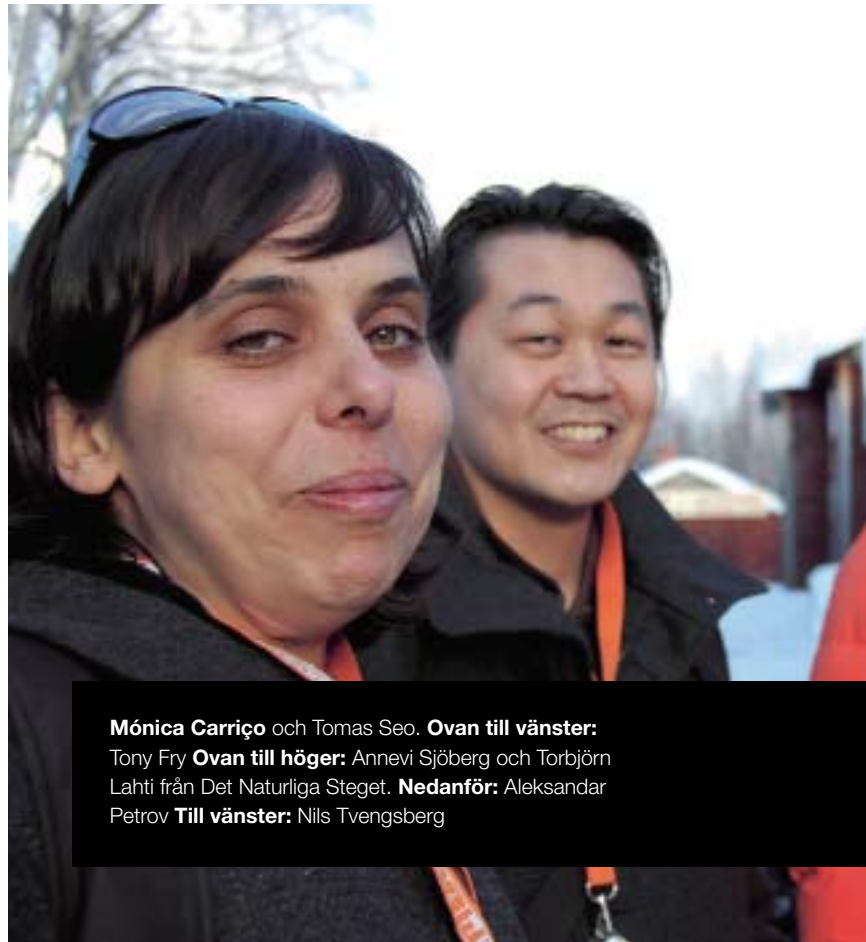

Två av workshopens deltagare:
Felipe Francisco De Souza och Nikola
Uzunovski. **Foto:** Linus Persson

Anna Hrdlicka presenterar förslagen för Maud Olofsson. **Ovan till vänster:** Natalia Agudelo i gruvan. **Ovan till höger:** Ivan Cartes. **Nedanför:** Frank Mruk och Gavin Baxter. **Foto:** Linus Persson

Mónica Carriço och Tomas Seo. **Ovan till vänster:** Tony Fry **Ovan till höger:** Annevi Sjöberg och Torbjörn Lahti från Det Naturliga Steget. **Nedanför:** Aleksandar Petrov **Till vänster:** Nils Tvensberg

KONCEPTSTUDION

Under augusti 2008 genomfördes en förstudie i Gällivare kommun, kallad Konceptstudion, som en förberedande aktivitet inför workshopen. De sex deltagande studenterna var industridesigner, landskapsarkitekter, arkitekter och designingenjörer, och fick till uppgift att prata med invånarna och söka svar på frågor om flyttprocessen.

Fokus för teamet var medborgarperspektivet, att utforska vilken inställning och vilka åsikter invånarna har. Några frågeställningar var: Vad är jag stolt över med orten jag bor i? Vad får mig att vilja bo, arbeta och besöka Gällivare och Malmberget?

Konceptstudion tittade till exempel på sociala kontaktnät, klimat, miljöer, byggnader, aktivitetsmöjligheter, aspekter som avstånd och närhet och andra företeelser som är avgörande för attraktionskraften i området.

Studenternas arbete resulterade i två dokument, *En preliminär studie för samhällsförändringar med fokus på individen* och *Idébok för samhällsförändringen med fokus på individen*. Där presenteras studenternas förslag och de uppmanar befolkningen i Gällivare och Malmberget att dela med sig av sina egna åsikter och idéer. Bemötandet under projektet var positivt och allmänheten tyckte bland annat att de blev tagna på allvar, och att någon lyssnade på dem. Materialet visades upp i en monter på torget i Gällivare under hösten 2008 och montern stod kvar som en reklamplats för workshopen.

"Vi mötte väldigt många människor från Malmberget under förstudien. Vissa besökte vi i deras hem. Några undrade vilka vi var och vad vi gjorde här, de var rätt skeptiska i början men många visade sin uppskattning och berättade om sina liv och visade foton för oss. Man märkte att det nog var jobbigt att tala om..."

(En av studenterna från Konceptstudion)

Konceptstudions resultat gav det viktigaste underlaget för gruppernas förberedelser innan deltagarna kom till Gällivare. En viktig effekt av förstudien var också att studenterna själva deltog i workshopen och blev en bra resurs för de andra deltagarna i City Move Interdesign.

OPEN SPACE

En förberedande aktivitet för att involvera näringslivet och invånarna var också de Open Space-seminarier som arrangerades av SVID och Gällivare kommun. Allmänheten bjöds in till den första och den andra var riktad till företag och entreprenörer.

Open Space är en mötesform där man med hjälp av en processledare fokuserar på komplexa frågor, erfarenhetsutbyte och idégenerering. Som deltagare engageras man aktivt och har möjlighet att påverka innehållet för dagen. Temat för Open Space-mötet för företag var: Vilka möjligheter ser jag som företagare/entreprenör och hur kan det komma till nytta vid en flytt av samhället? Syftet var att man ville få entreprenörer och medborgare att peka på de resurser som finns i ett samhälle som Gällivare kommun. Det handlade, liksom temat för City Move Interdesign i stort, om att försöka få invånarna att känna delaktighet – att de kan påverka samhällets utveckling.

Konceptstudion bestod av (från vänster): Sara Tunheden, Linus Persson, Lisa Hellberg, Hanna Sandström, Agnes Lundström och Linus Godet. **Foto:** Konceptstudion **Ovan:** Kuben på torget i Gällivare.

Malmberget med det centrala området till vänster i bilden.
Foto: Gällivare kommun

KOMMUNEN SOM UPPDRAGSGIVARE

Få kommuner har resurser, kompetenser eller erfarenheter att hantera en samhällsomvandlingsprocess av den här storleken på egen hand. Gällivare kommunledning ställs under hårda krav och under förarbetet med workshopen såg SVID ett behov av att inspirera kommunledningen och göra något för att få dem att lyfta blicken från de egna problemen på hemmaplan. Finns det någon annan stor organisation, ett företag eller en kommun som har varit med om liknande utmaningar? När frågan ställdes kom Hällefors kommun upp.

Hällefors tvingades in i en omvandlingsprocess när stadens stålverk lades ner 1992. Invånarna började flytta därifrån och ortens identitet och självkänsla krympte i samma takt. År 1998 bestämde sig kommunledningen för att försöka använda förändringen till något positivt och började satsa på konst, design, kultur och teknik. Idag är Mästarnas Park med flera kända konstnärers verk en attraktion. Formens Hus och närliggande Grythyttan med Måltidens Hus bidrar också till samhällets stolthet.

Under hösten 2008 gjorde Gällivares kommunledning ett besök hos kommunledningen i Hällefors som beskrev ortens väg genom den stora strukturförändringen och vikten av att ha tydliga mål med omvandlingsarbetet. Syftet med besöket var dels att inhämta inspiration, dels att formulera en problembeskrivning, ett uppdrag till deltagarna i City Move Interdesign som skulle presenteras vid workshopen inledning.

UPPDRAGET TILL DELTAGARNA

”...Malmberget utgör en del av Gällivare kommun och har under snart 40 år befunnit sig i en utdragen och tidvis smärtsam flyttprocess till följd av gruvnäringens utveckling. Det befintliga samhället har alltmer tunnats ut där tomma hus och begynnande förslumning påverkar boendemiljön i negativ riktning. I ökande takt tvingas malmbergsborna att flytta sin bostad eller sitt boende till en ny tillvaro i andra områden. En process som ingen egentligen kan säga hur länge den kommer att pågå. Däremot står det helt klart att allt fler kommer att beröras de närmaste åren. Sedan 70-talet har befolkning halverats och idag bor ca 6000 människor i Malmberget.

Många har valt att flytta till hyreshus i det förtätade samhället Gällivare. Några väljer också att flytta sitt hus till nya områden som till stor del är belägna i obruten mark. Båda alternativen innebär en mer eller mindre frivillig flyttning men samtidigt en ofrivillig förändring. Ett läge som tyvärr också lett till att många valt att flytta från orten.

Ovissheten om gruvans framtida utbredning skapar osäkra människor, en situation som riskerar att orsaka konflikter på många olika plan. Visionen är att Malmberget och Gällivare före, under och efter flytt ska vara trygga attraktiva samhällen med trivsam boendemiljö.

Vi vill att människor ska vilja flytta till nya miljöer, inte känna sig tvungna. Vi önskar ett samhälle med större attraktion, utbud och möjligheter som gör att människor vill flytta hit. Vi vill integrera bofasta och nyinflyttade med dem som flyttar inom samhället på ett harmoniskt sätt. En process där varsamt nyttjande av naturens resurser och långsiktig hållbarhet präglar vägen mot vårt nya samhälle.

Nu behöver vi er hjälp att skapa samhället dit människor längtar och vill bosätta sig i, som dessutom är en förebild för vår omvärld.”

(Ur kommunens uppdragsbeskrivning 23 mars 2009)

Sporthallen i Malmerget Handbollsplanen gjordes om till en trivsamt och inspirerande arbetsplats för workshopens deltagare.

WORKSHOPENS GENOMFÖRANDE

Workshopen genomfördes den 22 mars-3 april 2009. Deltagarna anlände till Gällivare och in-kvarterades i hus på Malmberget, de flesta i hus som LKAB har köpt loss av invånare som har flyttat. Det fanns en poäng med att förlägga boendet till Malmberget. Deltagarna fick en nödvändig närhet till det utsatta området och de berörda invånarna och fick inte minst uppleva de nattliga sprängningarna från gruvan.

En av de viktigaste förutsättningarna för att genomföra workshopen var att den skulle göras öppen och tillgänglig. Delaktighet är ett övergripande ledord för hela projektet och insyn i processen var därför central. Workshopen genomfördes i sporthallen i Malmberget, vilket var en lämplig plats för att skapa synlighet för evenemanget.

En funktionell och stimulerande arbetsplats med teknik och faciliteter skulle alltså skapas utifrån en handbollsplan. Tack vare duktiga samarbetspartner på plats och kommunens egen dataavdelning formades en väl fungerande miljö som blev inspirerande för både deltagare och besökare.

ARBETSPROCESSEN

Någon fast arbetsprocess presenterades inte för deltagarna. Grupperna fick fria händer att hitta sina egna metoder. Workshoparbetet baserades framförallt på den research som deltagarna själva gjorde när de kom till Malmberget. De hade också fått material i förväg, t ex Konceptstudions förstudie, fakta om gruvan från LKAB och historiskt material om Malmberget från Riksantikvarieämbetet som översatts till engelska för detta ändamål.

I designprocessen ingår att göra research, analysera och kartlägga fakta och trots att de fick mycket material i förväg gjorde deltagarna mycket eget analysarbete i början av workshopen. Det kan tyckas vara ett dubbelarbete men insamling av material är en del av designprocessen och en förutsättning för att kunna arbeta kreativt mot nya idéer och lösningar.

Det fanns möjlighet för deltagarna att kontinuerligt inhämta fakta, bekräfta uppgifter och prata med

invånare för att få höra deras åsikter. Guider med bilar fanns på plats för att ledsaga deltagarna i området och att hjälpa till med kontakter med organisationer, företag och invånarna. Arbetspråket för deltagarna i workshopen var engelska.

Under de två första arbetsdagarna, efter att deltagarna hade fått uppdragsbeskrivningen av kommunledningen, diskuterade grupperna kring vilken del i problemområdet som man ville fördjupa sig i.

Grupperna gjorde en avstämning med kommunledningen och huvudmomentet i arbetet påbörjades: Research på plats, idéer, skissarbete, diskussioner och mer diskussioner, frågor till besökare i sporthallen, möten med kommunen och LKAB och andra företag. Deltagarna knackade dörr, besökte skolor, gjorde turer i närområdet och även längre bort. Man försökte fördjupa sig i lokala resonemang och förutsättningar för framtiden.

Den sista delen av workshopen var framförallt ett gestaltande moment då uppslag, idéer och visioner illustrerades i bilder, modeller och texter. Det som grupperna valt att fokusera på lyftes upp och andra idéer sållades bort.

SLUTPRESENTATIONEN

Under de sista dagarna i arbetet sammanställde grupperna en presentation av förslagen inför en redovisning på scen och för den planerade utställningen. Två personer fanns på plats enbart för att hjälpa deltagarna i framställningen av presentationerna och med ett gemensamt profilerat utställningsmaterial.

Utställningsmaterialet flyttades efter presentationerna till biblioteket i Malmberget och senare till museet i Gällivare. När den togs bort hösten 2009 hade utställningen besökts av närmare 6 000 personer enligt museets ledning.

Presentationerna gjordes i sporthallen och varje grupp lade fram sina idéer och slutsatser inför ca 150 personer, bland andra Gällivares kommunledning, LKABs ledning, andra myndighetspersoner, journalister och givetvis befolkningen i Malmberget och Gällivare. Näringsminister Maud Olofsson,

infrastrukturminister Åsa Torstensson var där och fick en rundvisning bland grupperna och en snabb presentation av förslagen. Näringsministern höll också ett tal från scenen och sa bland annat:

"...Vi måste göra det, men vi har ett gyllene tillfälle att bygga något helt nytt. Att inspirera resten av världen och berätta hur man kan flytta en stad från en plats till en annan. Det här är inte en avslutning, det här är en början. Om vi gör det här rätt hamnar vi i historieböckerna som de som tog täten mot framtiden och byggde det moderna samhället Gällivare."
(Ur Maud Olofssons tal. Ursprungligen på engelska. Se hela talet på sida 42-43)

DELAKTIGHET

Invånarnas insyn i projektet var viktigt i projektplaneringen. I workshopen planerades för kontakter med medborgare så att arbetet i sporthallen skulle bli synlig och intressant för besökarna. Man skulle från läktarna kunna få kontakt med deltagarna och då bjudas in till diskussioner. Under arbetet blev det dock så att deltagarna bjöd in dem i gruppdiskussioner och besökarna rörde sig fritt i lokalen. Detta var en positiv och viktig del i processen som också tydligt belyste bristen på kommunikation i tidigare arbete. Gruppernas arbete fokuserades mycket på medborgarinflytandet i processen och för deltagarna var det uppenbart att alla berörda individer måste involveras.

SPECIALISTER

Som komplement till de personer som deltog och för att belysa vissa ämnesområden bjöds specialister in som fungerade som diskussionspartner i processen under en eller två dagar. De höll också föreläsningar som var öppna för alla. Temat hållbarhet representerades av två personer, Torbjörn Lahti från Det naturliga steget och Hans Lundberg från IVL, Svenska Miljöinstitutet.

Även tillgänglighet var ett fokusområde och Finn Petré från EIDD Design for All Europe besökte workshopen och höll en föreläsning om Design för Alla. Ett seminarium om kulturarv och historiska

tillbakablickar genomfördes av Åsa Dahlin från Riksantikvarieämbetet och Gabriella Olshammar från Göteborgs universitet.

PROCESSLEDARE

Workshoparbetet följdes av två processledare med uppgift att stötta deltagarna, att se till att arbetet inte fastnade i någon fas och att kommunikationen mellan gruppmedlemmarna fungerade. Ett arbete som kräver kunskap om arbetssätt och gruppdynamik mer än designkompetens. Syftet med att involvera processledare var dessutom att försäkra sig om att gruppernas arbete följde målbilden.

DOKUMENTÄRFILM

Hela workshopen, gruppernas research och gestaltungsarbete, aktiviteter och utflykter, följdes av ett filmteam. Filmarna gjorde också intervjuer med boende i Malmberget som berörs av flytten, med kommunledningen och med LKAB. Filmmaterialet har redigerats till två filmversioner på 55 respektive 15 minuter.

KRINGARRANGEMANG

Gemensamma dagliga måltider var viktigt för trivsel och avkoppling. Den numera museala Kåkstan, med den ursprungliga bebyggelsen i Malmberget ligger på gångavstånd från sporthallen och blev workshopens egen "klubblokal" där det serverades mat med inspiration från regionen. Deltagarna togs med på utflykter, bland annat till Ishotellet i Jukkasjärvi, och de hade möjlighet att åka skidor och göra en tur med hundsläde.

Ovan: Gällivares kommunalråd Tommy Nyström intervjuas av David Wikdahl för dokumentärfilmen som gjordes under workshopen. **Nedan:** Näringsministern anländer till sporthallen för att hålla tal och för att få en presentation av gruppernas förslag.

AVSLUTNINGSTAL 3 APRIL 2009

AV: MAUD OLOFSSON, NÄRINGSMINISTER

Mina damer och herrar,

Det är ett nöje för mig att vara här den här sista dagen på denna internationella workshop. Det är fantastiskt att ha människor från sjutton olika länder här i Malmberget. Så många professionella med stora kunskaper inom så många olika discipliner. Det är imponerande och jag är också väldigt glad över att träffa alla er som bor här i Gällivare och Malmberget. Jag hoppas att denna workshop kommer ge oss nya perspektiv och nya idéer för framtiden.

Situationen i Malmberget, där människor måste flytta från sina hem, är ovanlig för oss men också relevant i så många platser runt om i världen. Det är alltid en ovanlig situation att tvingas flytta från samhället och från sitt hem. Det stora internationella intresse vi ser här idag visar verkligen vikten av de olika aspekter som det här innebär.

Framtiden kommer att kräva nya lösningar. Samma problem finns i många områden runt världen men med viktiga skillnader. Flyttningen av människor kan till exempel bli nödvändig med anledning av klimatförändringarna, med höjda vattennivåer som kan orsaka problem för kuststäder. Detsamma kan bli en realitet på grund av strukturella förändringar, som nerläggningar eller som här i Malmberget, expansionen av gruvindustrin. En av de viktigaste faktorerna att lyckas är att involvera de berörda människorna.

En stor del av vår svenska välfärd är uppbyggd kring möjligheten att använda våra naturresurser: metaller, mineraler och trä. Sverige har tillverkat metaller i cirka tre tusen år. Vad som började som enkel användning av myrsmalm är nu en väl utvecklad högteknologisk bransch där malmen utvinns på mer än tusen meters djup, precis som här i Malmberget, där en ny nivå ska vara i drift om några år. Och det finns fortfarande stort utrymme för att upptäcka kommersiellt gångbar malm och andra mineralfyndigheter.

Sverige har blivit Europas största leverantör av järnmalm. LKAB är ett gruvföretag i världsklass. Det är en världsledande producent av förädlade järnmalmprodukter, främst pellets, som används vid ståltillverkning.

Gruv- och mineralindustrin är av stor betydelse för hela den svenska ekonomin och våra möjligheter till sysselsättning och utveckling. Förutom att den skapar nya arbetstillfällen och välstånd i glesbefolkade områden, har gruvindustrin också andra effekter på samhället, precis där vi är just nu. Samtidigt innebär situationen här i Malmberget unika möjligheter att göra något gott och att skapa något extraordinärt. Vi borde ta tag i dessa möjligheter till kreativitet och respekt för både människor och natur. Vi har så mycket kunskap som kan användas på ett holistiskt sätt när olika kompetenser samlas och agerar kreativt. Detta är vad ni har gjort under de senaste två veckorna.

Som vi alla vet befinner sig världen just nu i en finansiell kris som påverkar både den svenska ekonomin och den svenska arbetsmarknaden. Gruvindustrin är en cyklisk sektor. I osäkra tider är det viktigt att förbereda sig för bättre tider framöver. De stora utmaningar vi står inför i dag kräver förmågan att omstrukturera snabbt och anpassa oss till dessa nya förhållanden. En stor del av de historiska framgångarna med det svenska näringslivet kännetecknas också av förmågan att anpassa sig till nya förutsättningar och strategier.

Dagens klimat- och miljöutmaningar kräver att industrin tar ansvar för att bli mer hållbar. Finanskrisen och klimatkrisen måste hanteras gemensamt.

Politik och näringsliv har ett gemensamt ansvar att möta den finansiella krisen, precis som vi har ett gemensamt ansvar för klimat- och miljöfrågor. Från regeringens perspektiv, anser vi att miljöutmaningarna kan och bör utnyttjas som en ekonomisk hävstång. Vårt arbete har därför ett tydligt fokus på utveckling av en grön industripolitik och utvecklingsstöd av gröna företag: en miljöeffektiv ekonomi.

Sverige har goda förutsättningar att möta de utmaningar som klimatförändringen innebär, med hög kompetens inom områden som energi, transport och miljö. Men vi behöver ökat samarbete mellan regeringen, forskningen och näringslivet om vi ska vara framgångsrika i att finna hållbara lösningar på dessa utmaningar. Dessutom behövs ett internationellt samarbete. Vi behöver ett aktivt samarbete inom gränsöverskridande forskning och teknisk utveckling.

När den svenska regeringen fick information om City Move Interdesign-projektet såg vi att det var något nytt som kan utvecklas: ett nytt sätt att tackla ett nytt område. Det var också något som passade väl in i strategin för vårt arbete med Europeiska året för kreativitet och innovation. Vi vet av erfarenhet att designprocesser i små och stora företag kan betyda skillnaden mellan framgång och misslyckande, oavsett om de skapar ett verktyg eller en förbrukningsvara. Men design kan också användas i ett större sammanhang.

Begreppet design kan ha olika betydelser för olika människor. Vi har en tradition i Sverige att använda design som en metod att lösa problem ur användarens perspektiv. Vi har en stark tro att om man inkluderar användarna, i detta fall medborgare, i en kreativ process så kan man hitta nya och bättre lösningar som förhoppningsvis kan accepteras av många.

Under de senaste två veckorna har ni alla varit en del av att tänja på begreppet design. Här, under workshopen, har ni företrätt många olika discipliner och kompetenser, och också med era erfarenheter från sjutton olika länder. Design har varit den gemensamma nämnare som håller ihop, formar och gestaltar idéer så att alla har samma vision, samma mål.

Det finns ett växande intresse och en växande internationell marknad för hållbar utveckling av städer. Den globala efterfrågan på kompetens inom system för hållbar stadsbyggnad kommer sannolikt att fortsätta öka. Svenska företag är redan ledande när det gäller förnybar energi, vatten och avfallshantering. Och på många sätt är Sverige långt fram i att skapa lösningar och använda holistiska synsätt i byggandet av hållbara städer. Regeringen har också inrättat en särskild delegation för hållbara städer. En av delegationens uppgifter är att se till att Sverige fortsätter att ligga i framkant internationellt när det gäller byggandet av hållbara städer.

Mina damer och herrar, ännu en gång vill jag säga att jag är glad att vara här i dag på utställningen och på slutpresentationen av City Move Interdesign. Om vi vill förändra våra samhällen till hållbara platser som är tillgängliga och öppna för alla, måste vi gå samman och göra saker bättre, steg för steg.

Jag vill tacka SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign, som tog initiativ till projektet med stöd av den internationella organisationen Icsid. Jag vill också tacka Gällivare kommun, Länsstyrelsen i Norrbotten, LKAB och särskilt er, alla deltagare.

Tack så mycket.

(Texten är översatt från engelska.)

Kvällsutflykt med skoter till en lägereld där deltagarna bjöds på helgrillad ren och fick en inblick i den lokala samekulturen.
Foto: Dia Batal

CITY MOVE INTERDESIGN – SÅ GICK DET TILL

AV: TOMAS EDMAN OCH KAARIN KIVIMÄKI, PROCESSLEDARE UNDER WORKSHOPEN CITY MOVE INTERDESIGN

Vilken fantastisk resa vi gjorde tillsammans, under två veckor, i en sporthall, på toppen av Malmberget. Vi startade den som en samling främlingar för varandra, alla från olika platser på vårt klot, från olika kulturer, med olika språk och med olika professionell bakgrund. Inte minst startade vi som en samling av starka och karismatiska individer med ett gemensamt mål: att med vår profession, vårt engagemang, våra idéer och vår kunskap bidra till en positiv utveckling för invånarna i Malmberget.

Vid resans slut på flygplats och tågstation skildes vi inte bara stolta över ett bra projektresultat utan också med nya vänner och relationer att bära med oss på nya resor och äventyr i framtiden.

Vi, Kaarin Kivimäki och Tomas Edman, hade förmånen att vara processledare eller reseledare om ni så vill, under denna resa. Det här är vår berättelse om vad som hände. Vårt uppdrag under City Move Interdesign var att formera arbetsgrupper, starta och stödja processer så att grupperna fungerade så effektivt som möjligt. Grupperna arbetade i en kreativ process och bestod av blandade kompetenser. Även om vårt arbete på många sätt började redan innan själva City Move Interdesign i Gällivare, t ex genom delaktighet i formulering av uppdrag, möte med kommunen med flera, så vill vi beskriva vad som hände på plats.

GRUPPDYNAMIK OCH GEMENSAM GRUND

Att arbeta mångdisciplinärt och mångkulturellt som i City Move Interdesign innebär naturligtvis en stark dynamik och stor kreativitet men också många utmaningar. Förutsättningen för workshopen var att arbeta i grupper. För att på bästa sätt ta vara på deltagarnas bakgrund, ålder, erfarenhet och professionella kompetens valde vi en strategi för gruppindelning som gick ut på att skapa så jämna men mångfacetterade grupper som möjligt. I stället för att samla industridesigner, arkitekter, grafiska designer etc var för sig, valde vi att blanda efter profession samt försökte få så jämn ålders- och genussammansättning som möjligt.

Vi försökte också att skapa ett tydligt ramverk för hur grupperna skulle kunna arbeta tillsammans. I varje grupp utsågs i förväg en team secretary med uppgift att tillsammans med oss som processledare säkerställa att varje grupp hade en överenskommelse inom gruppen för hur man ville arbeta. För oss var det viktigt att det som bas för det kreativa arbetet fanns en så tydlig överenskommelse som möjligt inom varje grupp, avseende kommunikation, beslutsordning, tider etc för att kunna motverka problem samt för att ha en gemensam grund att gå tillbaka till om problem skulle uppstå.

Vi ville också formulera en inriktning för hur det kreativa arbetet skulle fungera. Vi använde här en enkel form av designprocess baserad på sju faser, brief-rebrief-research-idégenerering- konceptval-konceptutveckling-presentation. Vi använde den för att ge grupperna en idé om tidsplanering men kanske främst som ett sätt att hitta rätt avstämningpunkter mellan grupperna och uppdragsgivaren, Gällivare kommun och dess invånare.

Kåkstan användes som "klubblokal" för deltagarna.
Ovan till vänster: Besök på Ishotellet i Jukkasjärvi.
Ovan till höger: Ingrid Hermansson och Madeleine Nylander från Restauranghögskolan i Grythyttan och Espen Soini, köksmästare på Kyrkbyns Kök & Matsal i Luleå, stod för måltiderna.

KULTURKROCKAR

Så hur gick det? Bra förstås, men det var en resa. Bland skratt, kreativitet, framgång och resultat fanns absolut också tårar, kontroverser, besvikelser och misslyckanden utan vilka en process som den under City Move Interdesign vore omöjlig att genomföra och sannolikt inte heller lika spännande och framgångsrik. Ung krockar med äldre, synen på arbetsprocessen mellan en designprofession och annan krockar, män krockar med kvinnor, kultur och språkförbistringar uppstår och ovan på allt finns alla vi deltagare som individer som av naturliga skäl i en intensiv process inte hela tiden trivs med varandra.

Vårt förhållningssätt till grupperna var att arbeta med tillit och stöd vid behov. Genom att ge ramverket i starten kunde vi ägna oss åt att ge stöd till grupperna i form av coaching, glada tillrop och råd om hur processproblem kunde lösas. I vissa lägen behövdes också mer individuell rådgivning och stöd ges till någon som av en eller annan anledning just för stunden inte kände sig bekväm med vad som pågick i gruppen eller i relationen till någon av de andra.

Vår upplevelse var att det som vi uppfattar som ett traditionellt arbetssätt, med tydliga ramar och en tydlig gemensam process är inte alltid självklar. Det finns en lång nordisk tradition av att arbeta i interdisciplinära team, av att arbeta i platta organisationer där samarbete och konsensus är normen. Att som under City Move Interdesign utsätta deltagare från andra kulturer för vårt nordiska arbetssätt och samtidigt utsätta våra nordiska deltagare för andra och tillsynes mer individualistiska arbetssätt var en utmaning. Vår känsla är och resultaten från City Move Interdesign visar att vi tillsammans lyckades.

Inte bara med projektresultatet, utan också i att lära av varandra, att utveckla ny kunskap och färdigheter och med att knyta band till varandra.

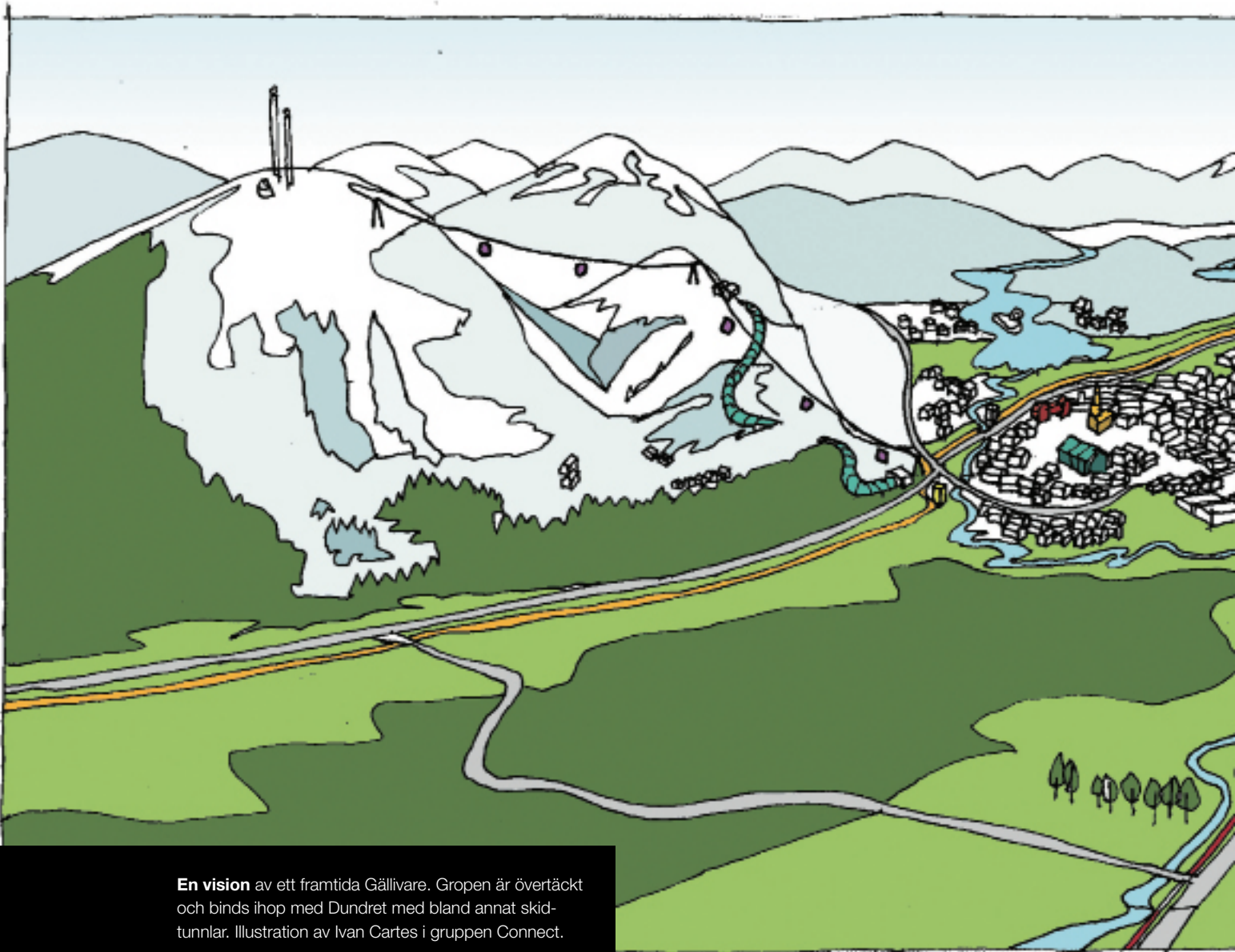
Nu väntar vi med spänning på nästa avgång, på nästa resa, och är övertygade om att vi på många sätt kommer att få dela och uppleva den tillsammans. ■

Kaarin Kivimäki är konsult inom grupputveckling och ledarskap genom företaget Kivimäki & Co i Luleå.

Tomas Edman är beteendevetare och driver innovationsföretaget Dotank AB i Karlstad.

3: FÖRSLAG FÖR FRAMTIDEN

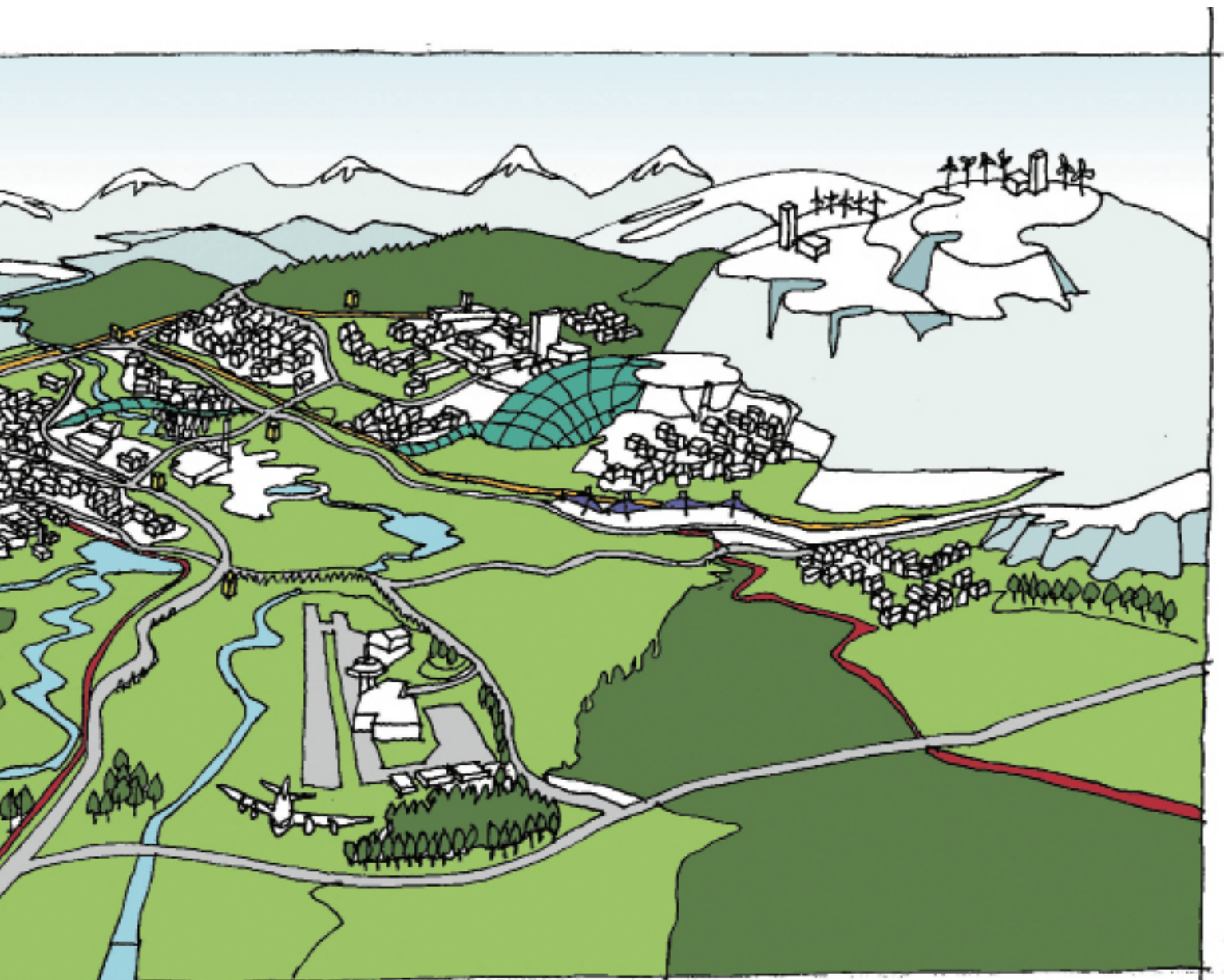
En vision av ett framtida Gällivare. Gropen är övertäckt och binds ihop med Dundret med bland annat skid-tunnlar. Illustration av Ivan Cartes i gruppen Connect.

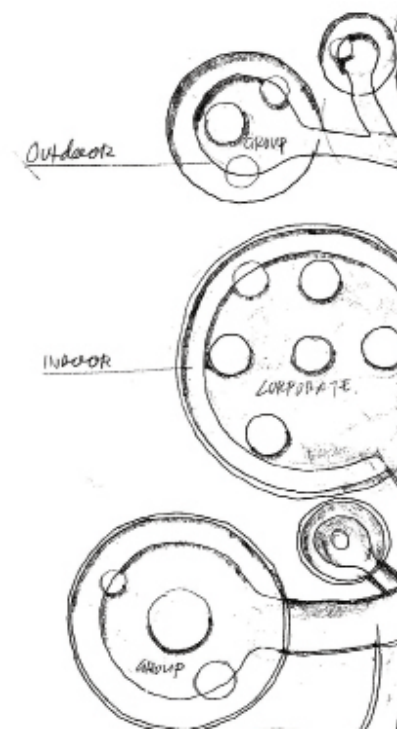
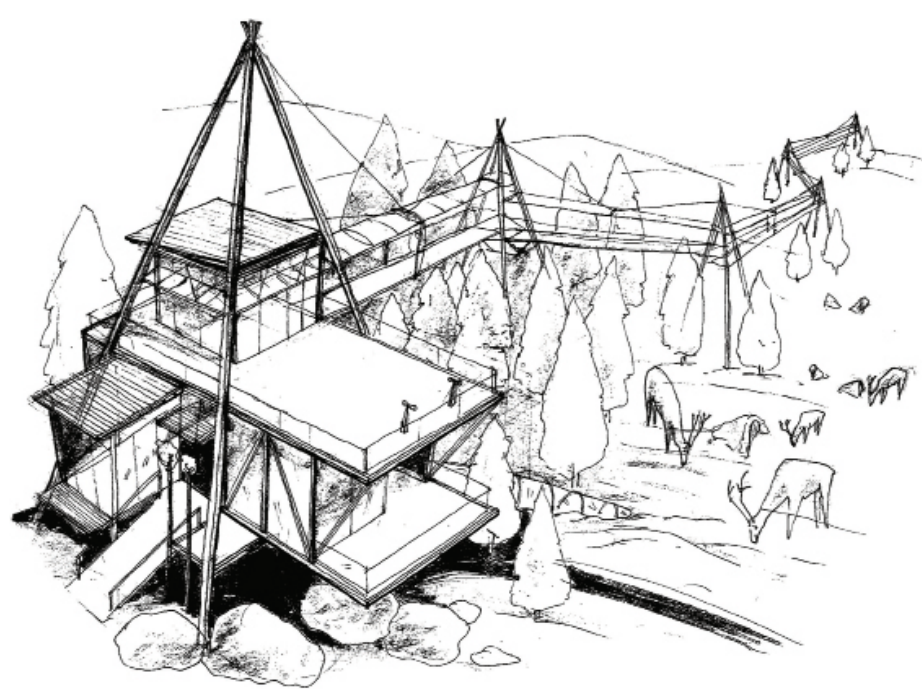
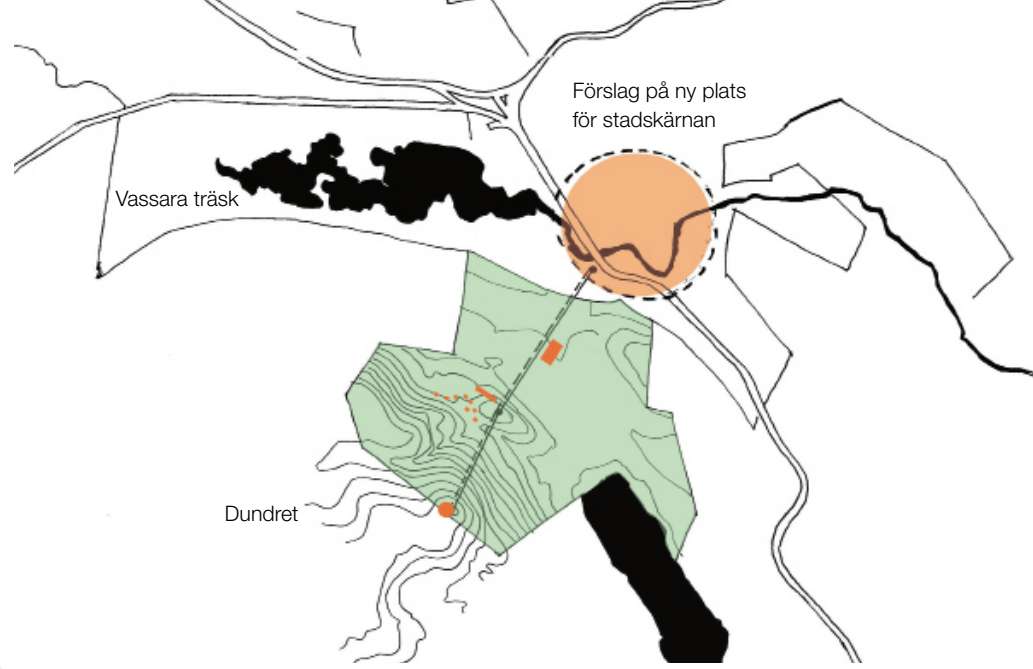
DE SEX GRUPPERNAS PRESENTATIONER

Den 3 april redovisade grupperna sina förslag och idéer för kommunen och de hundratalet Malmbergsbor och andra besökare som hade tagit sig till sporthallen. En eller två personer från varje grupp redogjorde för sina slutsatser och förslag – både konkreta genomförbara sådana och visionära idéer. Här följer sammanfattningar av gruppernas förslag, baserat på deras egna presentationer.

Grupperna tog sitt namn efter vad de kallade sina förslag.

- Dundret Calling
- Connect
- Citizens in Movement
- c/o Nature
- Feel Free: Organize
- EXIT2015

DUNDRET CALLING

Deltagare i gruppen Dundret Calling:

Lars Albinsson, Sverige
 Olive Bailey, Kanada
 Mónica Carriço, Portugal/Kina
 Linus Godet, Sverige
 Shaleh Mujir, Malaysia
 Aleksandar Petrov, Makedonien
 Ann-Christin Vikström, Sverige

UR GRUPPENS PRESENTATION

Namnet, Dundret Calling, ungefär Dundret kallar, syftar på att man vill fokusera attraktioner och verksamheter med Dundret som utgångspunkt.

Situationen i Gällivare delas upp i tre utmaningar:

1. Samhället Malmberget krymper – hur hanterar man ett fungerande men krympande samhälle?
2. Bostadssituationen varierar kraftigt över tiden – Hur skapar man en mer dynamisk byggnation?
3. Det behövs utveckling – av näringsliv och samhälle som präglas av entreprenörskap, samarbete och kreativitet.

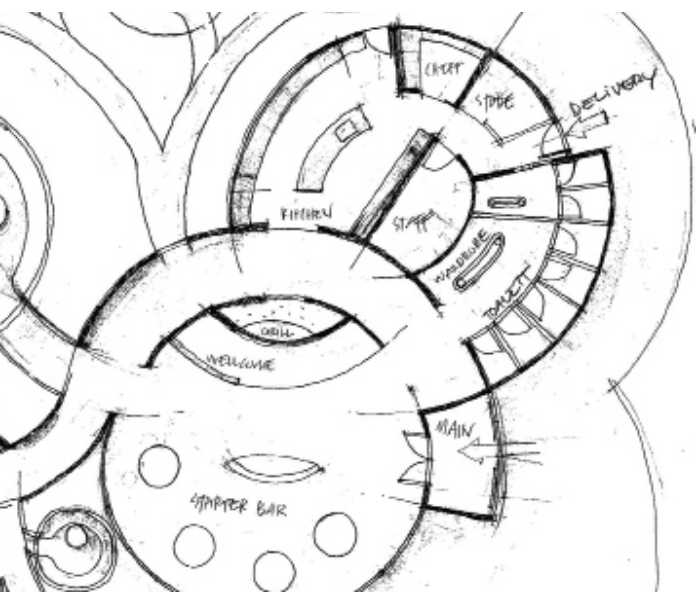
Dessa frågor måste drivas av det lokala samhället, medborgare och företag tillsammans. Staten, LKAB eller andra kan inte komma utifrån och lösa hela frågan. Idéer och uppslag som presenteras är dels praktiskt genomförbara och värdeskapande, dels inspirerande och motiverande.

Vi har valt att lyfta fram Dundret som en symbol och unik plats med kanske världens vidaste utsikt

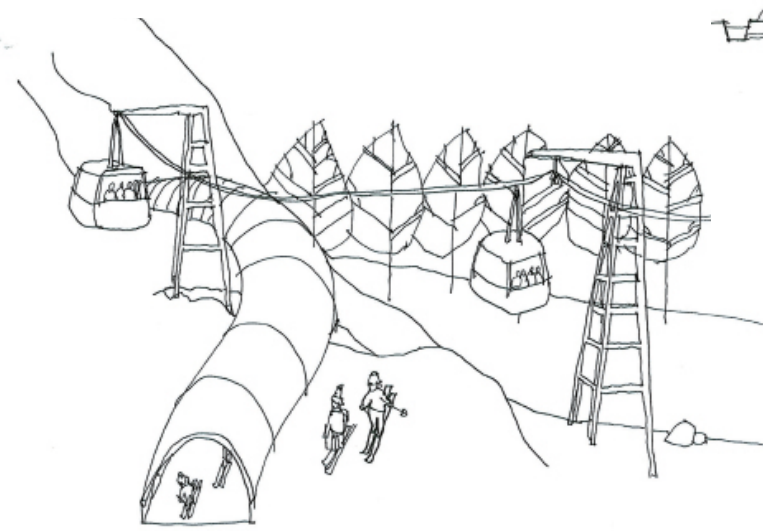
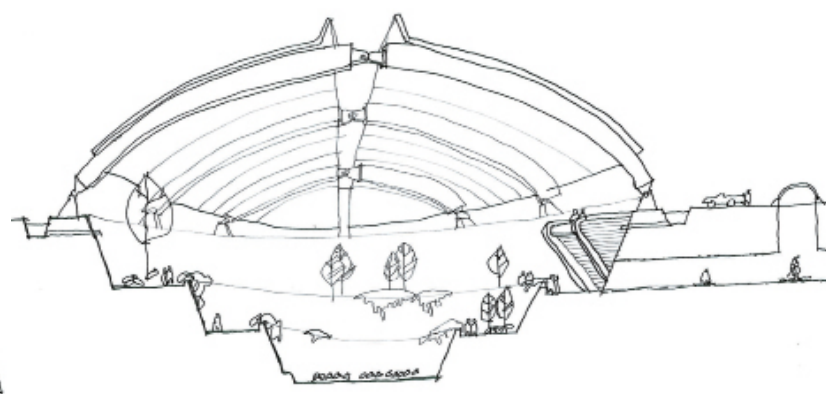
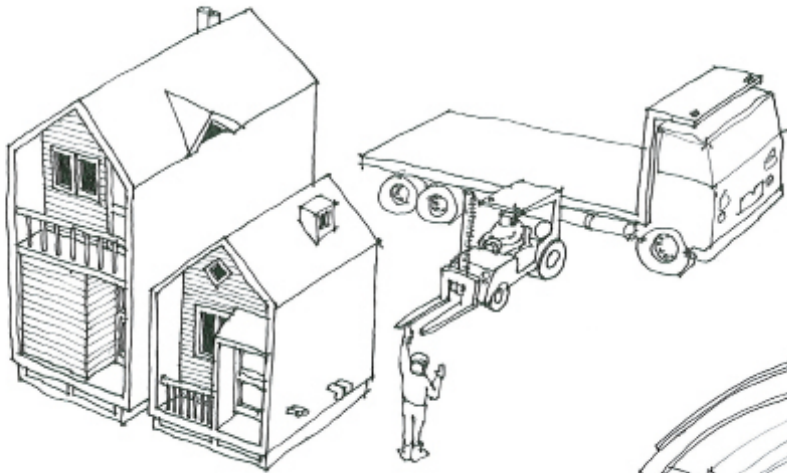
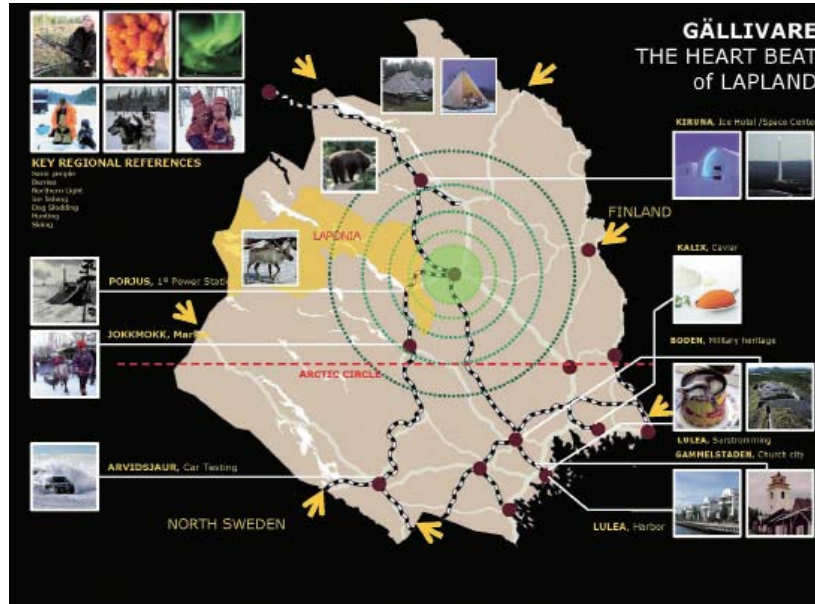
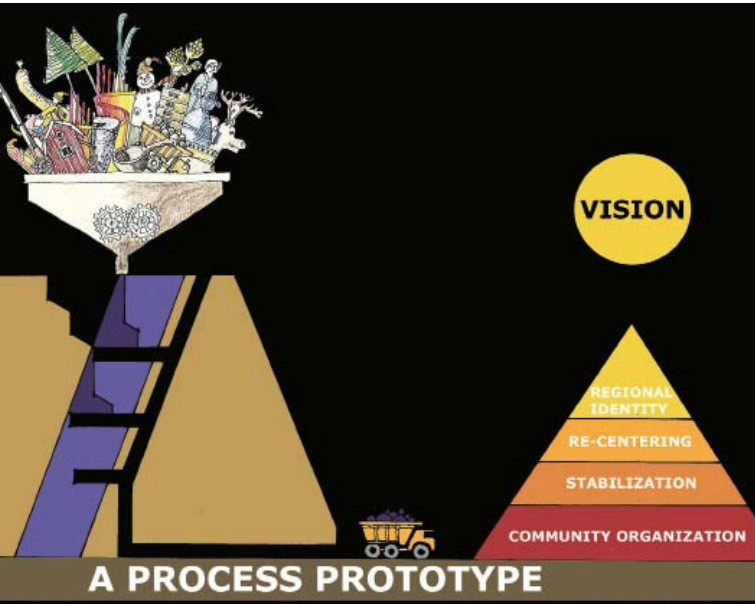
(ca 10% av Sverige). Det blir solen i ett system av idéer som tar tillvara unika resurser i naturen, industrin och samhället.

Våra förslag

- Skapa incitament för människor att bo kvar.
- En kalender av året-runtevenemang; Landskapskonst, Vintermusikfestival i berggrum, utställningar i evakuerade hus och ytor som knyts samman till utställningsområde.
- Skapa en spännande entré till Gällivare genom att flytta järnvägstationen till älven och bygga en linbana till Dundrets topp.
- Låta staden växa utanför intresseområdet för mineralbrytning för att öka långsiktig hållbarhet och återanvändning av infrastruktur.
- Stimulera en dynamisk arbetsmarknad som även främjar innovativa företag.
- Tillvarata den samiska kulturen både som identitet och näring.
- Etablera ett test- och utvecklingscentrum för eldrivna snöskotrar.
- Återanvänd outnyttjade och övergivna resurser; t ex byggnader, gråberg från gruvan.

Överst och mitten till vänster: Centrum och järnvägsstation flyttas mot Dundrets fot och en linbana dras till toppen. **Nedan till vänster:** En skiss på ett samekulturcentrum på Dundret med utkiksplats, renhågn och restaurang. Här bredvid en planskiss på hur en turistanläggning skulle kunna se ut.

CONNECT

Deltagare i gruppen Connect:

Dia Batal, Jordanien
 Gavin Baxter, Kanada
 Ivan Cartes, Chile
 Agnes Lundström, Sverige
 Frank Mruk, USA
 Alexandra Olofsson, Sverige

UR GRUPPENS PRESENTATION

Vi vill förena (*connect*) den nordiska livsstilen med naturen, med staden, med historien, med ekonomin och med framtiden.

Den nära relationen till landskapet är en viktig del av regionens identitet. Detta visar sig genom den täta väv av spår som kopplar samman mänskliga och miljö.

Genom att förmedla vikten av dessa spår och skapandet av nya vägar som leder in till samhället kan naturen bli en del av stadsmiljön.

Utifrån fokus på stadens befintliga kärna kan invånarna arbeta med de resurser som redan finns. Målet är att bygga en starkare samhällsstruktur som leder dem in i framtiden.

Ta tillvara Malmbergets historia för att skapa en trygghet i de områden som tvingas flytta.

Att stärka stadskärnan innebär flexibla boendemiljöer som kan växa eller krympa efter behov. Länken till landskapen kan generera nya ekonomier som stärker regionens tillväxt.

Bygg upp samhället genom planering, riktlinjer och en stark vilja att nå framåt. Det kan då bli en plats som inbjuder till utveckling och inspiration. Gällivare centrum ska alltså stärkas och bli "The heartbeat of Lapland", Lapplands hjärtslag.

Samhällets utveckling utgår från följande:

Organisera

- Uppmuntra till dialog
- Satsa på näringslivet
- Informationskanaler
- Mötesplats

Stabilisera

- Tydlig tidsplan för flytten
- Transparent process
- Bygg kreativt och innovativt
- Anknyt till historien

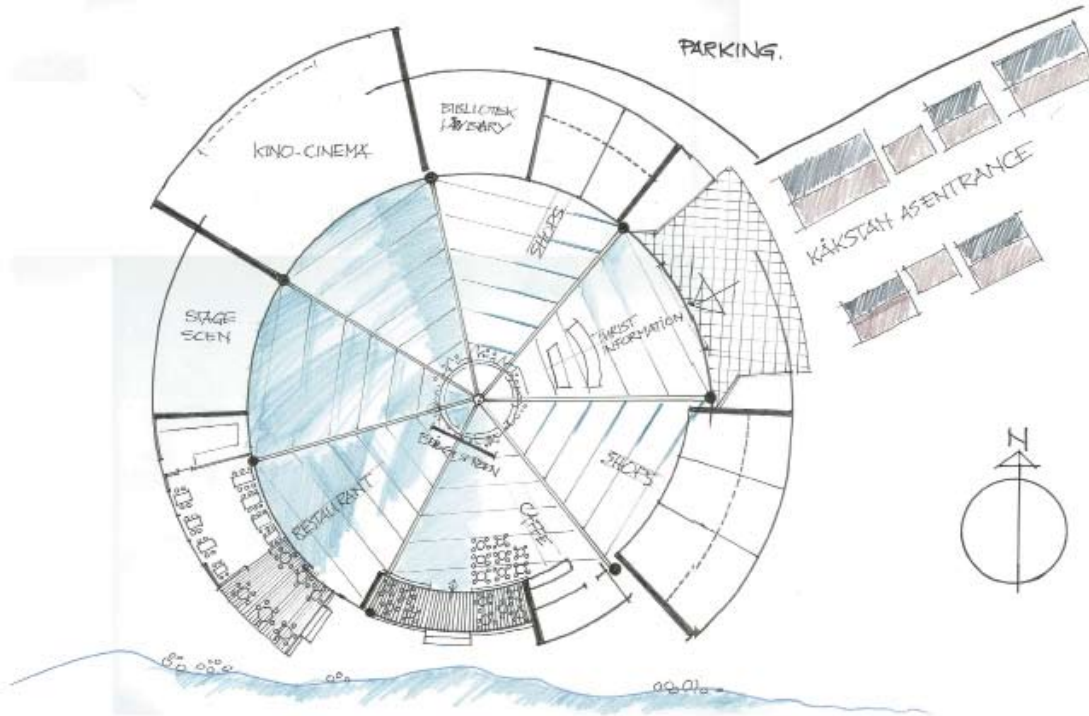
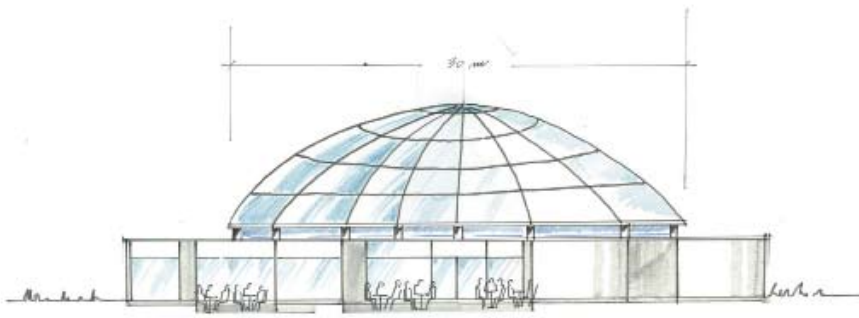
Återcentralisera Gällivare

- Övergripande strategisk plan till 2050
- Införliva naturen i staden
- Mobil infrastruktur med elskotrar
- Utbildning, en universitetshub

Regional identitet

- Marknadsför regionens unicitet
- Is- och snöaktiviteter
- Nomadarkitektur
- Skidspår i stan

Ovan till vänster: Bild av en förädlingsprocess där det gamla samhällets värden behandlas och tas med till det nya. **Ovan till höger:** Gruppens vision om Gällivare som Lapplands hjärta med attraktioner byggda på lokala varumärken och företeelser. Connect är den enda grupp som föreslår en förstärkning av Gällivares befintliga centrum. **Nedanför:** Illustrationer av flyttbara hus, skidtunnlar under och genom staden och Gropen som attraktion med glastak.

Ovan: En cirkelrund mötesplats vid sjön med Kåkstan som entré. Nedanför illustreras hela området med de runda bostadskvarteren, parker och golfbanor.

CITIZENS IN MOVEMENT

Deltagare i gruppen Citizens in Movement:

Daniel Byström, Sverige
 Rita Engler, Brasilien
 Filippo Salustri, Kanada
 Sara Tunheden, Sverige
 Nils Jörgen Tvengsberg, Norge/Mexiko
 Widiyanto Utomo, Indonesien

UR GRUPPENS PRESENTATION

Det handlar inte om att flytta en stad, utan om *citizens in movement* – människor i rörelse. Det är nödvändigt att hitta en pågående självstyrande process för förändring och nya idéer.

I nuläget är kommunens och medborgarnas inflytande över vägval och utveckling betydligt mindre än LKABs. Målet är att alla tre grupperna har lika stor del och har en gemensam vision om ett samhälle som fortsätter att växa och utvecklas. Förändringsprocessen måste vara en del av visionen och förändringen.

Invånarna i kommunen behöver ha en klar målbild som är förankrad hos dem och känns som deras egen. De behöver också verktyg för att kunna möjliggöra den. Verktöget är en kommunikationsplattform och en organisation av medborgare som har starka länkar till kommunen, LKAB och övriga näringslivet.

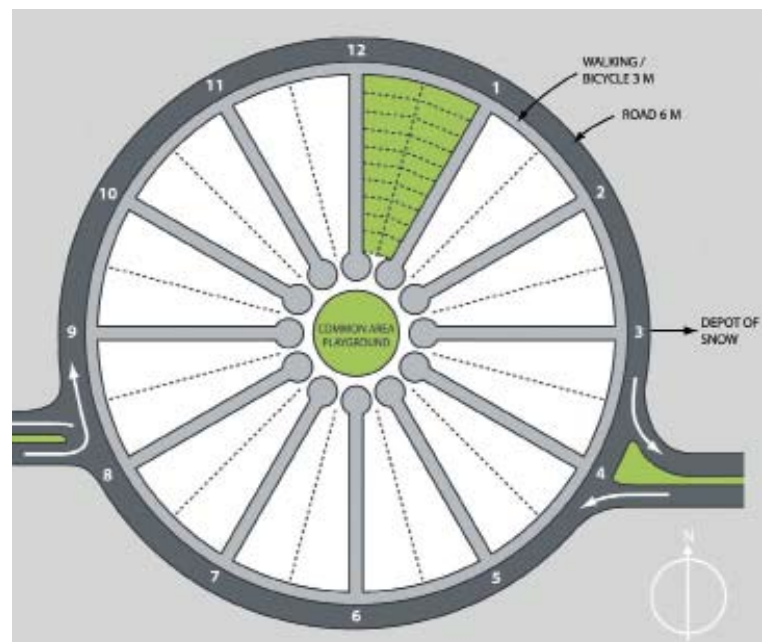

Ovan: Bild av gruppens förslag på kommunikationsplattform och hur medborgare, kommun, LKAB och näringslivet bör organisera sig. **Till höger:** De runda bostadskvarteren har designats utifrån formen på ett urverk, med gård i mitten och vägar runt om.

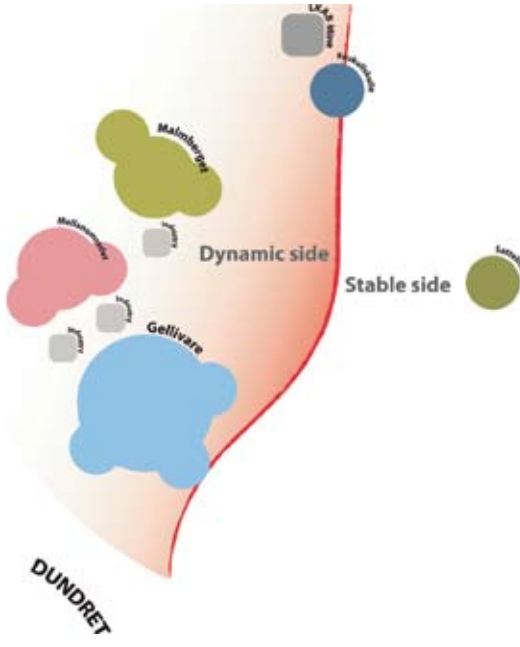
Vi föreslår en process som riktar sig till fyra huvudområden: identitet, kommunikation, utbildning och familj.

Vårt konceptförslag innehåller:

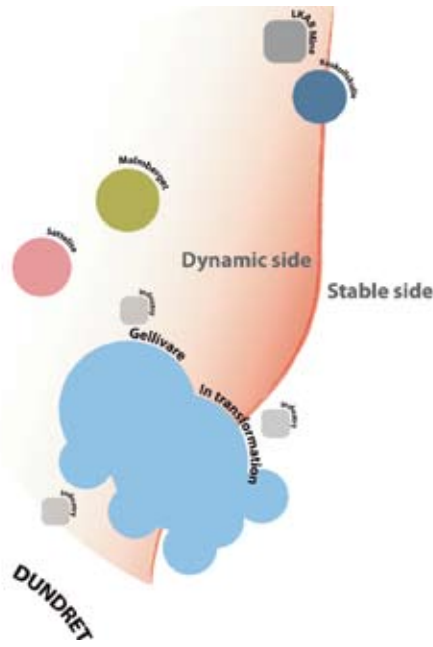
- CIM – Citizens in Movement Center på Gällivare torg, en fysisk och virtuell mötesplats.
- Initiera kanaler för kommunikation och interaktion: digitala skärmar i staden med information, dagstidning, webbplats.
- Bygg upp ett samhälle beläget på den norra sidan av Vassaraträsk med boendemiljö i cirkelrunda kvarter och runda hus.
- Flytta Kåkstan som entré till området – gammalt möter nytt.
- Profiler Gällivare genom kulturaktiviteter.
- Satsa på att bli EUs kulturhuvudstad 2025!

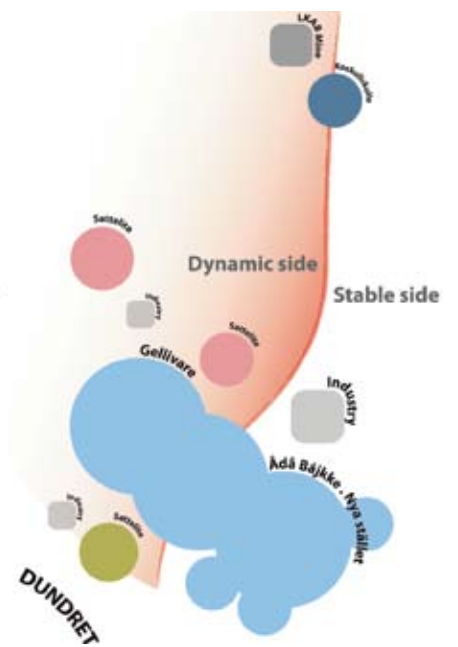
Steg 1

Steg 2

Steg 3

C/O NATURE

Deltagare i gruppen c/o Nature:

Nii Commey Botchway, Sydafrika
 Sudeshna Chatterjee, Indien
 Anna Hrdlicka, Sverige
 Michael Nilsson, Sverige
 Linus Persson, Sverige
 Lance Rake, USA
 Petra Tikulin, Kroatien

UR GRUPPENS PRESENTATION

c/o Nature presenterar ett förslag för att på lång sikt flytta de boende i Malmberget och Gällivare till säkrare grund. Vi föreslår en avveckling av Malmberget i tre steg mot framtida bebyggelse i Noulajärvi – från "dynamiska" till "säkra" sidan.

Flytten sker successivt och innebär ett val mellan ett dynamiskt kortsiktigt boende i Gällivare och Malmberget och ett mer långsiktigt val av boende. Denna vision sätter fokus på nya naturnära näringar och ett modernt entreprenörskap. Allt för att göra framtidens Gällivare till en mer diversifierad och hållbar kommun, ur ett mänskligt perspektiv.

Steg 1. Kortsiktig utveckling

Det nya kortsiktiga kompletterar det statiska, det befintliga. Gör det existerande mer attraktivt och dynamiskt. Samtidigt byggs kortsiktiga bostadsområden, "infills", för att förtäta Mellanområdet.

Steg 2. Mellanperiod

Utveckla mot säkra sidan och minska Malmberget. Utöka möjligheterna för näringsliv och integrera naturen och kulturen. Utveckla turismområden söder om Gällivare och i anknypning till gruvan.

Steg 3. Långsiktigt – Stabila sidan

Flytta boende i Gällivare och Malmberget till säkrare områden, sydost om Gällivare: Det nya stället kallar vi "Ådå Bájkke". ("Nya stället" på samiska)

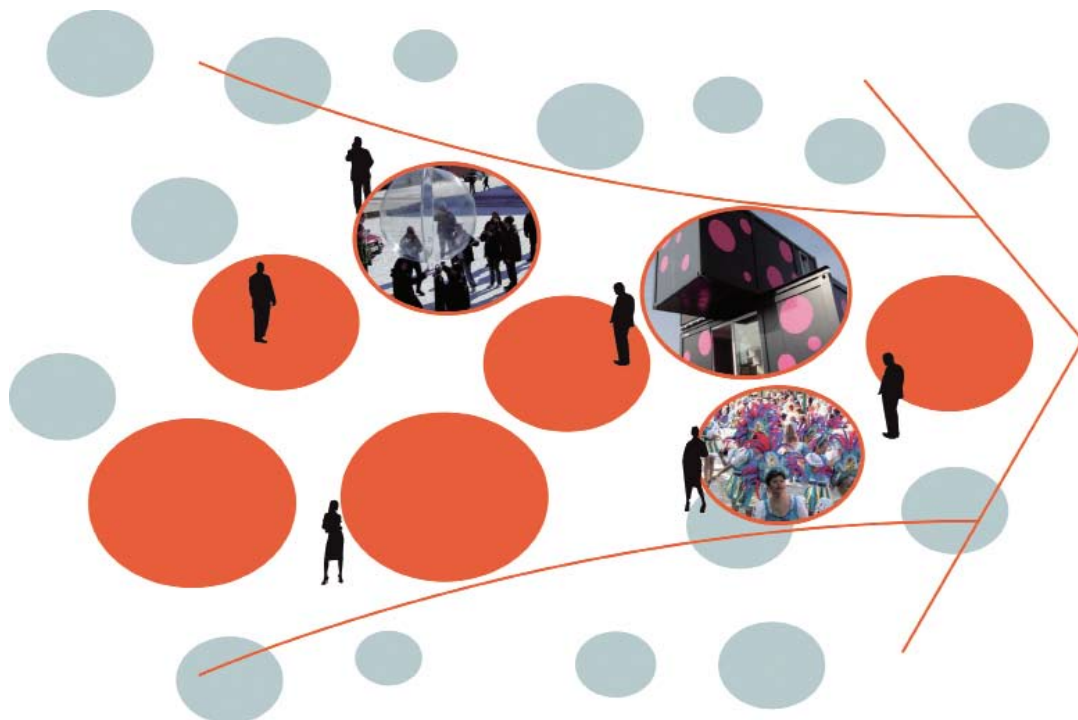
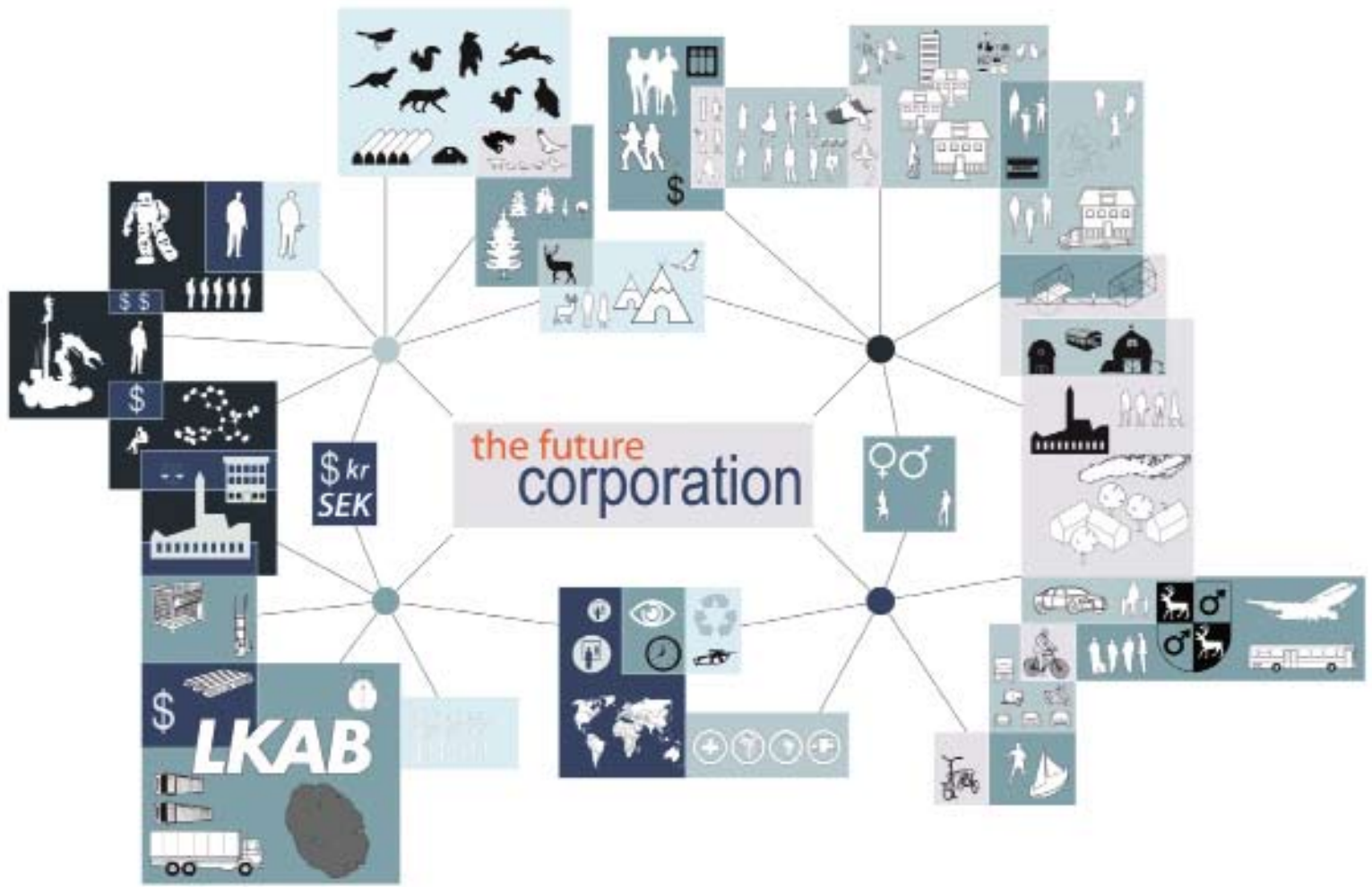
När det gäller arbete ser vi att Gällivare i framtiden består av tre områden, med olika fokus: gruvområdet, kunskapsområdet och turismområdet. En monorail binder ihop de tre områdena.

Andra förslag:

Bygg upp mötesplatser, koppla historia med framtid, bygg ett forskarcenter på Dundret, ett Designmuseum om stålets användning och ett samiskt hantverksmuseum, grunda ett lokalt bryggeri, utveckla idén med igloo hus (nedgrävda hus som tar vara på jordvärmnen).

Överst till vänster: Flyttprocessen i tre steg där målet är att etablera en långsiktig stabil bebyggelse sydost om Gällivare centrum. **Nedanför:** Gruppen jämförde kartor för olika intresseområden, lade dem på varandra och hittade det område som inte berörs av något av intressena. Där placerade de framtidens boendeområde. **Till höger:** Ett framtida centrum med mötesplatser, t ex biograf och kulturevenemang.

FEEL FREE: ORGANIZE

Deltagare i gruppen Feel Free: Organize:

Tony Fry, Australien

Ximena García Gutiérrez, Colombia

Lisa Hellberg, Sverige

Dennis Pettersson, Sverige

Felipe de Souza, Brasilien

Nikola Uzunovski, Makedonien

UR GRUPPENS PRESENTATION

Feel Free: Organize understryker behovet av ett klart mål: att erbjuda en process som möjliggör för medborgarna att gå från osäkerhet till klarhet, att acceptera den förändring som äger rum för att också kunna skapa en ny framtid.

Gruppens namn syftar på tanken att känna sig fri som förvisso kan vara frihet från organisation och fasta former, men det kan också vara så att friheten stå att finna i en organiserad och planerad tillvaro. Å andra sidan bör all planering förändras vid behov, eller då förutsättningar förändras. Feel Free: Organize är ett sätt för oss att beskriva den dubbla meningen med att vara fri att göra det man vill och behovet av att organisera och planera.

Vår ansats är att fånga tankar och uppfattningar oavsett om de baseras på faktiska eller metafysiska upplevelser, genomföra olika aktiviteter för att skapa en kultur för förändring och människor som vill ha förändring.

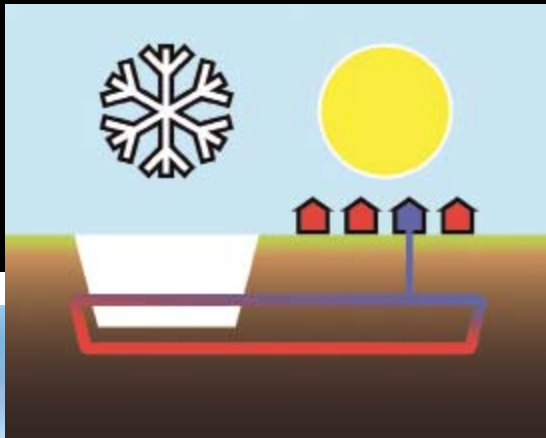
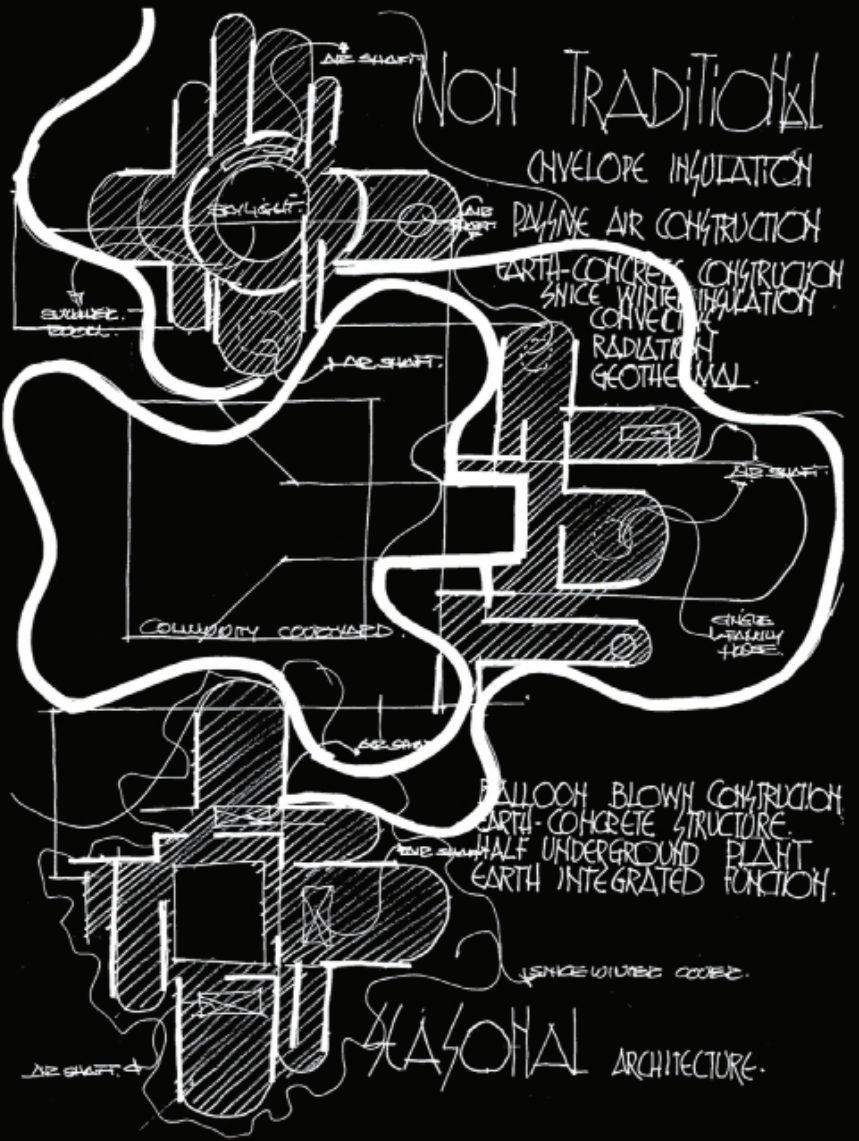
Vi föreslår några tillvägagångssätt för att nå målet:

- En satsning på evenemang och aktiviteter för att skapa en förändringskultur som bygger på så många gemensamma värderingar som möjligt.
- Skapandet av en organisation som kan samla olika intressenter och starta processer som bidrar till en positiv framtid.
- Stimulera existerande industrier och ge möjligheter till nya att etableras.
- Så ett frö till vad som i framtiden kan utvecklas till ett universitetscampus som då både kan locka och hålla kvar unga människor i kommunen.
- Sätt att skapa transparens och tydlighet för framtiden både för de som bor kvar i det gamla samhället och de som vill flytta till ett nytt.

Vi anser också att man ska dra en fysisk linje söder om Malmberget för att tydligt visa att bebyggelsen ovanför ska bort före 2025. Sättet att kommunicera avvecklingen av Malmberget syftar till att minska osäkerheten hos de boende.

Överst till vänster: Gruppens förslag på ett framtida gemensamt bolag med LKAB, kommunen, näringslivet, forskning och utbildningsväsende. Skissen visar integration av viktiga värden i samhället; fritid, arbete, boende, kommunikation osv. **Nedan till vänster:** Satsning på evenemang och aktiviteter kan skapa en förändringskultur som bygger på så många gemensamma värderingar som möjligt och som skulle få medborgarna att sträva åt samma håll. **Till höger:** Ett universitetscampus skulle både kunna locka och hålla kvar unga människor i kommunen.

EXIT2015

Deltagare i gruppen EXIT2015:

Natalia Agudelo, Colombia

Bert de Muynck, Belgien

Hector de la Peña, Mexiko

Hanna Sandström, Sverige

Tomas Seo, Sverige

Annevi Sjöberg, Sverige

UR GRUPPENS PRESENTATION

Vår vision är en om ett nytt samhälle, placerad mellan Kiruna och Gällivare runt byn Killinge. Samhället har vi kallat Enkelheten och symboliserar starten av något nytt för Gällivare. Idag är kommunen och invånarna beroendet av gruvan, både fysiskt och mentalt. Vi jämför det med Stockholmssyndromet.

Det första steget mot Enkelheten är att sätta en tydlig deadline till år 2015. Då ska Malmberget vara evakuerat. Utveckla under tiden ett näringsliv av unga entreprenörer i Malmberget. Det skapar ett kreativt klimat inom sport, konst, hantverk, utbildning, kultur.

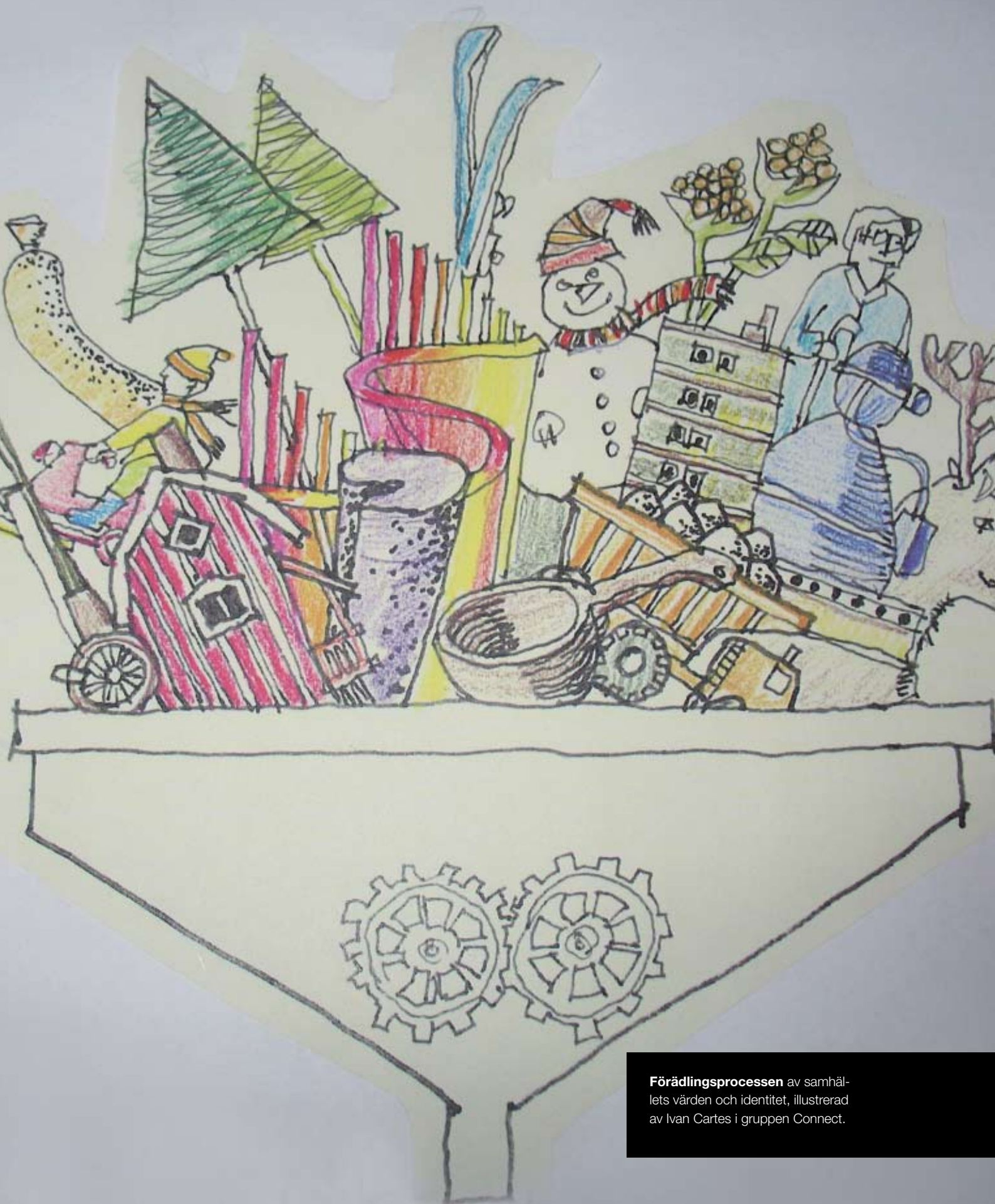
De unga entreprenörerna blir sedan pionjärer för det nya samhälle och ska inspirera Malmbergsborna. De första frivilliga pionjärerna ska flytta till Enkelheten under 2015.

Enkelheten är ett visionärt samhälle som har flyttat från den gruvbaserade orten till ett ställe som lever enligt en dynamisk årstidscykel. Enkelheten består av cirkelformade kvarter, ett modulsystem som möjliggör och uppmuntrar närhet och samverkan mellan de boende.

Modellen för Enkelheten är influerad av samkulturen och dess sätt att utvecklas och leva enligt naturens cykler. I samhället ska människan leva nära naturen. Byggnaderna utvecklas och anpassar sig efter årstiderna, t ex genom att snön får isolera husen på vintern. Samhället använder olika typer av energi, rymdsolenergi, bergvärme, vindkraft eller varför inte genom gruvdrift på asteroider?

Till vänster: EXIT2015 föreslår en stadbyggnad för ett visionärt samhälle, Enkelheten, med cirkelformade bostäder i ett slags modulsystem. Gruppen ser en framtid med alternativa energier, t ex gruvdrift på asteroider (längst upp till vänster). Samhället ska ta tillvara extremerna i ljus och klimat och använda snön för både kylning och isolering (se lilla bilden).

Underst: Ett utsnitt av den tänkta staden.

Förädlingsprocessen av samhällets värden och identitet, illustrerad av Ivan Cartes i gruppen Connect.

SAMMANFATTNING AV FÖRSLAGEN

Förslagen som grupperna lade fram vid avslutningen av workshopen kan ses som råd till kommunen, LKAB och befolkningen i Gällivare. De handlade genomgående om att driva en process för att formulera visioner och arbetsplaner som kan ge bättre förutsättningar för samhällets utveckling. Gruppernas förslag utgår från den vision som kommunledningen presenterade i problembeskrivningen och som var den gemensamma utgångspunkten för hela workshopen.

Deltagarna i workshopen identifierade tidigt brister i det utvecklingsarbete som bedrivits tidigare och såg medborgarnas behov av att få information. En del av den vetskapen fick man genom förstudien som gjordes under Konceptstudien, men deltagarna hade inte svårt att själva se vad i samhället som var problematiska. Gruppernas breda spektra av visioner och förslag belyste behovet av att lösa de problem som kommunen har.

Sammanfattningsvis kan de sex gruppernas förslag placeras inom fyra viktiga områden, fyra hörnstenar för det fortsatta arbetet med utvecklingen av Gällivare: Organisation, Kommunikation, Attraktion och Planerad miljö.

1. ORGANISATION

Kommunen behöver tillgång till såväl intern som extern kunskap om hur man ska fortsätta att driva samhällsomvandlingen. Workshopgrupperna gav olika förslag på bolagsformer och arbetsgrupper där kommunen, LKAB och befolkningen ingår.

Ytterst viktigt för förändringsprocessen är förtroende. I Gällivare finns en misstro bland de olika parterna som är involverade, framför allt från medborgargrupper gentemot LKAB och kommunledningen. En organisation som ska driva samhällsutvecklingen bör byggas upp med ett stort förtroende från invånarna. Hur den organisationen ska se ut varierar något mellan grupperna. Det kan vara en helt fristående organisation i bolagsform eller en gemensam organisation där alla parter medverkar på lika villkor.

Oavsett form menar alla grupper att organisationen ska utveckla en vision som en gemensam värdegrund för kommunen. Organisationens arbete ska utföras med transparens, involvera berörda parter så mycket som möjligt och ge råd till kommunledningen som ska fatta besluten. När kommunens utvecklingsplaner ligger fast ska det fortsatta arbetet ske öppet och gärna med kontinuerlig input utifrån.

En liten kommun som Gällivare har inte de interna kompetenser som krävs för att driva ett samhällsomvandlingsprojekt av den här storleken.

I den interna organisationen bör det finnas både tekniker och humanister. Stadsarkitektens roll är viktig liksom en varumärkesansvarig och en designansvarig. Den externa organisationen måste omfatta processledare, varumärkesspecialister, näringslivsrådgivare och andra mer konventionella experter. Här kan man till exempel utnyttja kompetensen hos det planerade City Move Center.

2. KOMMUNIKATION

En väl fungerande kommunikation mellan invånare, näringsliv och myndigheter är avgörande för att undvika misstro och missförstånd. Grunden till det framtida arbetet med samhällsomvandlingen är att utforma en gemensam vision om ett framtida samhälle och förankra den.

Kommunen och LKAB har kontinuerligt arbetat med att informera invånarna och näringslivet om förändringar och planer i Gällivare. Man har t ex informerat i stormöten och i utskick.

De accelererande förändringarna i omvärlden och osäkerheten när det gäller flyttfrågan kräver dock kommunikation, inte enbart information, i allt högre grad. Att aktivt bjuda in motparten att delta i en diskussion och sedan noggrant bearbetar alla synpunkter. Grupperna såg stora brister i just kommunikationen och i måttet av delaktighet från invånarnas sida, som inte litar på att informationen är riktig eller komplett, vilket skapar oro. Regelbunden, spontan och även individuell kommunikation genom många olika kanaler är en nödvändighet.

Idag finns ingen lokaltidning i Gällivare. Bland förslagen finns idéer kring tryckt och webbaserad information och sätt att skapa interaktivitet med befolkningen. Flera grupper föreslår att den officiella kommunikationen ska drivas från ett center dit man kan gå för att träffa kommunledningen och titta på idéer, förslag och planer.

3. ATTRAKTION

Under begreppet attraktion samlas allt som kan vara anledningen till att man vill bo, arbeta, och resa till Gällivare. Genom att skapa attraktivitet kan kommunen förhindra utflyttning och få invånarna att vilja lämna Malmberget men stanna kvar i Gällivare. Hållbarhetsaspekten är en betydelsefull faktor i området.

De flesta förslagen på attraktioner utgår från möjligheterna att skapa ett näringsliv som inte bara är beroende av gruvbrytningens utveckling och som bidrar till stadens attraktion även efter det att gruvdriften lagts ner. Förslagen kretsar till stor del kring naturen som en "råvara" som kan förädlas eller utnyttjas på ett hållbart sätt.

Dundret kan utvidgas till ett turismområde med samekulturcentrum, friluftsliv under alla årstider och ett centrum för utveckling av eldrivna snöskotrar, bara för att ta några exempel. Tätorten Gällivare kan knyts ihop med naturattraktionen Dundret genom linbana eller monorail mellan Koskullskulle, Gällivare och Mellanområdet. Man vill inte skära av naturområdena utan förena stad och natur genom skidtunnlar, spår och kommunikationsmedel.

Andra förslag handlade om att göra själva flytten och det samhället man lämnar till en attraktion i sig. Det visades förslag till att göra det möjligt att se hålen efter gruvbrytningen i marken, att skapa en attraktion, ett utflyktsmål runt och i denna exotiska unika miljö, den stora gropen som en övertäckt arena för året-runt-skidåkning och annan vintersport. Man föreslog också konst- och designutställningar i de kvarlämnade husen, som kompletteras med provisoriska hallar.

Mer kommersiella resultat av gruvbrytningens utveckling föreslogs, t ex att utnyttja värmen från gruvan till växthusodlingar eller gråstenen som material till prefabricerade betonghuselement. Miljötanken och en strävan efter att utveckla ett långsiktigt hållbart

samhälle genomsyrade alla förslag på hur Gällivare kan göras till ett ännu mer attraktivt samhälle.

4. DEN PLANERADE MILJÖN

Den planerade miljön handlar om var det framtida samhället ska placeras och hur det ska utformas och utvecklas. Den konkreta lokaliseringen för flytten är viktig för att visionen ska kännas meningsfull och seriös.

Den nuvarande planen att flytta samhället till Mellanområdet tog få av deltagarna till sig. Den platsen är alltför temporär eftersom man redan nu anar att det om femtio år pågår gruvbrytning även i detta område.

Det fanns flera förslag till ny lokalisering av utbyggnaden av samhället. Grupperna tittade generellt på områden som är fria från malm och inte är en natur- eller renbetesmark. En nybyggnation kan exempelvis hamna sydost om nuvarande Gällivare med en koncentration invid sjön. Det blir en länk mellan det gamla och friluftsområdet där Dundret är ett centrum. I området mellan stationen och sjön skulle ett turistcentrum ligga och även Kåkstaden skulle flyttas dit.

Mer visionärt är förslaget om att flytta hela samhället till en söderslutning mellan Kiruna och Gällivare. Där skulle man kunna utnyttja den fördel som finns när solen når platsen lika mycket som det område i Malmberget som man nu måste överge. Samhället skulle formas på ett nytt hållbart sätt, som en arktisk stad med snö för att både kyla och isolera.

Den planerade miljön omfattar även själva bygget av hus, och hur bostäder och miljöer ska utformas när man vet hur de ska användas. Flera av grupperna föreslog att man skulle arbeta med rundbebyggelse, både när det gäller hus och kvarter. Det skapar en stor volym med en begränsad yttervägg, vilket är energisparande.

Många var inne på att utforma en bebyggelse som går att flytta. Stationshusets timmerbyggnation togs som ett exempel för detta. Man vill dessutom återvinna komponenter från hus som ska rivs för att följa traditionen med att bygga med restmaterial, så som man byggde upp Kåkstan en gång i tiden.

Kåkstan, den första bebyggelsen i Malmberget är idag en attraktion men måste flyttas, eller rivas. Enligt workshopens deltagare bör den bevaras och användas i de nya områdena. **Foto:** Dia Batal

Flyttprojekt i Indien Ett barn berättar om när slummen vid flodbankarna i Delhi revs 2004. Sekretariatsbyggnaden som nämns i texten syns i det övre högra hörnet. Människor samlade ihop sina tillhörigheter och lämnade sina skjul. Det lokala Shiva-templet är utritat. Barnet har skrivit "När bulldozern började riva vårt hem hamnade en pojke under och dog. Medan maskinerna förstörde slummen höll jag på att samla ihop våra saker." (Källa: Ankur)

ATT FLYTTA MÄNNISKOR – ERFARENHETER FRÅN FLYTTPROJEKT I INDIEN

**AV: SUDESHNA CHATTERJEE, ARKITEKT OCH STADSPLANERARE,
DELTAGARE I WORKSHOPEN CITY MOVE INTERDESIGN**

INLEDNING

Jag intresserade mig för workshopen City Move Interdesign av två anledningar: Den exotiska platsen, Lappland norr om polcirkeln, en plats jag aldrig besökt och titeln på det aktuella projektet "City Move", vilket i min del av världen – Indien – skulle innebära undanträngning och omflyttning. Hur flyttar man en ort rent fysiskt? Jag har arbetat med storskaliga projekt där personer tvingats att flytta och skaffa nya bostäder i södra Asien, men jag hade aldrig stött på ett projekt där inte enbart människor utan även deras hem skulle flyttas fysiskt från en plats till en annan. Stadsplaneraren i mig ville både bidra till utmaningen att skapa en vision och en framtid för dessa svenska orter som hotas av flytt samtidigt som jag ville hämta kunskap i processen med att fysiskt flytta ett samhälle med alla hem!

I det här kapitlet beskriver jag min erfarenhet av omflyttningar i Indien och hur en sådan process kan göras vänligare och mer hållbar på lång sikt, framför allt för samhället Malmberget i Sverige.

FLYTTSTRATEGIER I INDIEN

Ända sedan liberaliseringen av den indiska ekonomin 1991 och Världsbankens strukturella justeringsprogram, som tillkom för finansiering av megainfrastrukturprojekt som skulle stärka städernas ekonomiska produktivitet, (Benjamin 2007), har intresset ökat för privat och offentlig finansiering för att omvandla Indiens städer till världsmetropoler. En förutsättning för de massiva exploateringsplanerna är flytt av människor, framför allt de som bor i mindre utvecklade samhällen. I Indien utgör de cirka 70–80 % av stadsbefolkningen.

Indien har världens största omflyttade befolkningsgrupp. Från slutet av 1990-talet blev omflyttning på grund av tvångsavhysningar och rivningar i slumområden vardagsmat i städer i hela Indien. I december 2004 började man demolera över 90 000 skjul i Mumbai, vilket innebar att över 300 000 människor var hemlösa i februari 2005. År 2004 rev man skjul i Delhi längs floden Yamuna, vilket innebar att över 150 000 människor blev hemlösa. Tvångsavhysningarna från flodbanken, den mest synliga platsen i Delhi, beror på att man vill utveckla Delhi till en världsstad som London och Shanghai inför Commonwealth Games år 2010. Stora delar av flodbanken hade redan avsatts för utvecklingsprojekt, däribland bostäder för deltagare i spelen.

NATIONELLA POLICYPROGRAM

Tvångsavhysningar utan adekvat rehabilitering är vanligt i indiska städer, men de bryter både mot den indiska konstitutionen och mot internationella mänskliga rättigheter som rör den grundläggande rätten till liv och utkomst, rätten till adekvata bostäder, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, barns och kvinnors rättigheter, rätten till utveckling, för att nämna några. Indien har länge kämpat med rehabilitering av omflyttade befolkningsgrupper. Staten har gjort många ansträngningar sedan 1985 för att utveckla en nationell policy som ska hantera

problemet, men har misslyckats med att uppfylla kraven från civila samhällsgrupper som har tvingat fram denna policy.

Den nationella policyn för rehabilitering och omflyttning fastställdes år 2003 och reviderades 2007. Policyn är inte en lag ännu och därför kan varje delstat hantera dessa frågor enligt sina egna principer och lagar eftersom landadministrationen förblir en delstatlig fråga enligt den indiska konstitutionen. Det finns ett lagförslag från 2007 om omflyttning och rehabilitering, men det har inte antagits eftersom det finns förhållanden som gör det svårt att bedöma vilka personer som påverkas av projektet och eftersom det är svårt att kunna garantera alternativt område för rehabilitering för alla personer som flyttats (Upadhyaya 2008). Eftersom den storskaliga omflyttningen fortgår på grund av megaprojekt, omintetgör bristen på adekvat lagstiftning alla försök att upprätta strategier för effektiv urban omflyttning.

AKTIVT DELTAGANDE MEDBORGARE MOT FÖRFLYTTNING OCH FÖR EN HUMANISERING AV BOSÄTTNINGAR

År 2009 hade 529 familjer tvångsavhysts från ett slumområde med namnet Gautampuri, från banken av floden Yamuna i New Delhi. En ny central sekretariatsbyggnad som rymmer kontoren för de administrativa myndigheterna i Delhi, hade byggts tvärs över vägen från slumområdet. Det var oacceptabelt att titta ut över ett fult slumområde och därför jämnades hemmen med marken, människorna förflyttades och den öppna ytan fylldes av gröna växter.

Med hjälp av en lokal icke-statlig organisation, dokumenterade drabbade barn i slumområdet processen med tvångsavhysningar genom teckningar och texter som de överlämnade till kommissionären för slumavdelningen, utbildningsministern och högsta ministern för att säkerställa adekvata bostäder och utbildningsmöjligheter. Detta resulterade i framförhandlade fördelar trots att barnens kamp för att humanisera processen för omflyttning väckte uppmärksamhet och fick till följd att professionella aktörer som advokater, stadsplanerare och andra icke-statliga organisationer trädde fram för att hjälpa till (Chatterjee 2007). Talan väcktes mot delstaten med krav på tillstånd att få stanna till mars 2001. Dessutom krävdes åtgärder från delstatens sida för att återbörda barnens möjligheter till utbildning och människornas rätt till bostäder. Trots att domstolen dömde mot kravet om att få stanna, fastställde den att delstaten först måste säkerställa de grundläggande behoven innan människor omflyttas. Denna begränsade seger var dock en milstolpe i historien med tvångsavhysningar i Delhi, då man för första gången såg bostäder som ett delstatligt ansvar.

Familjerna förflyttades med lastbilar till ett ofruktamt område i Bhalaswa mot en avgift för en tomt på 12,5 kvadratmeter. De som hade bott i Gautampuri före 1990 fick en tomt på 20 kvadratmeter för samma summa. Vissa, som var utan bosättningsbevis, fick ingenting. Köparna kunde dock enbart förvärva ett tioårskontrakt, vilket innebar att de kunde tvångsavhysas igen efter denna tidsperiod. Den mest negativa sidoeffekten av denna ogenomarbetade omflyttning var den sociala påverkan på familjerna. De flesta männen stannade kvar i staden i närheten av sina arbetsplatser för att spara pengar genom att inte pendla, medan kvinnor och barn stannade kvar hemma. Många flickor slutade skolan och tog hand om hemmet medan föräldrarna arbetade. Under en workshop som anordnades av de icke-statliga organisationerna Sanjha Manch och Ankur, var kvinnor och tonårsflickor negativa till planeringen av bostadsområdet. Deras invändning grundade sig på att gårdsplanen med okända grannar kring en stor öppen yta ökade riskerna för misshandel och våldtäkt från berusade män, som vanligtvis lämnades kvar hemma, till skillnad från en planering med gator där det

En trettonåring beskriver händelsen då familjen ska flytta från flodbankarna i Yamuna till Holambi Kalan i lastbilar. "När mitt hus revs ville jag bara gråta. Våra saker låg utanför. Vi samlade ihop dem och åkte iväg till Holambi Kalan". (Källa: Ankur)

fanns många dörrar att springa till om man blev attackerad. Resonemanget accepterades och man gjorde om planeringen med gator istället. Detta var en seger för de kvinnor och barn som gjorde sina röster hörda och vägrade att acceptera en lösning med en farlig miljö som ytterligare skulle försämra deras stressade tillvaro.

Kampen om rent vatten, elektricitet, dragningen av busslinjer och skolor pågick i flera år. Under hela denna tid spelade barn och ungdomar en viktig roll. Under tiden som medbestämmandeprocessen pågick fick Bhalaswa skolor, flera busslinjer in till Delhi, vatten, elektricitet och gröna omgivningar. Bhalaswa blev förstahandsvalet för familjer som stod inför avhysning.

Ett bra exempel på samhällsdriven "slumuppgradering" är den som drivs gemensamt av SPARC (Society for the Promotion of Area Resources Centers), som är en icke-statlig organisation, och de två folkorganisationerna NSDF (National Slum Dwellers Federation) och Mahila Milan i Mumbai. Sedan mitten av 1980-talet har dessa organisationer samarbetat för att stoppa avhysningar, bygga och förstärka organ för människor i slumområden och på gatan och de har arbetat med fattiga samhällen i projekt som rör byggnation av nya bostäder, ny infrastruktur och nya tjänster (Patel & Mitlin, 2001; Burra 2005). I centrum för SPARC:s filosofi står att de fattiga själva utformar de önskade förändringarna (Burra 2005). Det finns flera framgångsrika exempel där samarbetet lett till kostnadsfria bostäder för alla drabbade personer, där bostäderna konstruerats av de omflyttade personerna och betalats av projektet. Då har den som tilldelats ett hus enbart betalat en överkomlig summa för underhåll och andra kostnader i de nya bostadsområdena. Andra civila samhällsorganisationer kan dra lärdom av samarbetet inom SPARC-NSDF-MM och den användarfokuserade approachen till utveckling av slumområdena.

De här fallstudierna belyser flera punkter som är värda att fundera över vid andra projekt för rehabilitering och omflyttning: medborgarna måste kräva att få delta och skapa utrymme för dialog med myndigheter och berörda parter för bättre förståelse för människors behov och önskemål. Dessutom måste alla berörda partner själva vara villiga att acceptera nya regler och ansvarsområden på lång sikt för att säkerställa god livskvalitet på den nya platsen.

LÄRDOMAR SOM KAN DRAS FÖR CITY MOVE INTERDESIGN

När det gäller situationen i Malmberget betraktas "osäkerhet" här som ett negativt attribut i förhållande till det nuvarande livet i området kring Malmberget och Gällivare.

Eftersom jag kommer från Indien, där våldsamma avhysningar sliter bort människor från deras mark utan rehabilitering, blev jag överraskad över det intresse som visades för framtiden för ett litet samhälle på cirka 6 000 människor som riskerade omflyttning. Det faktum att SVID bjudit in 38 internationella yrkesmän från 17 olika länder tillsammans med fyra stora intressenter – de boende i Malmberget, kommunen, LKAB och den svenska regeringen, för att tillsammans diskutera hur framtiden för detta samhälle kan göras bättre och vilken roll intressenterna ska spela, är i sig en lärdom som andra länder som kämpar med problem kring omflyttning bör ta till sig. Projektet "Nya Gällivare", som Gällivare kommun och LKAB nu formellt beslutat att inleda som ett samverkansprojekt är ett fantastiskt resultat av den relativt korta workshopen City Move Interdesign.

Eftersom denna omflyttningsprocess sker i en rik, industrialiserad nation som utgör ett av de bästa exemplen på en social välfärdsstat, finns det några idéer som Gällivare kommun kan ta till sig från andra delar av världen där man försöker att skapa ett ekologiskt och socialt hållbart alternativ vid omflyttning av samhällen.

- För det första måste processen säkerställa att de omflyttade familjerna måste ha en levnadsstandard som är bättre än före flytten och att de måste ha hållbara möjligheter till utkomst på den nya bostadsorten.
- Omflyttning av familjer, framför allt i områden där människor ofta måste flytta, måste betraktas som en integrerad del av stads- och regionplanering (Världsbanken 2006) med Orts- och regionplaner som drar upp riktlinjerna för dynamiska boendialternativ på kort- och mellanlång sikt samt mer stabila alternativ.
- Alla intressenter måste konsulteras och engageras i en samarbetsprocess för att utveckla en hållbar åtgärdsplan; en tidsbunden plan, en budget och en strategi för omflyttning som anger mål, alternativ, rättigheter, åtgärder, godkännanden, ansvarsområden och utvärderingsprocesser. Omflyttningsplanen ska dessutom innehålla villkor för fördubbling av förmånerna för personer/familjer som omflyttas igen inom en period av 20 år.
- Delaktighet hos medborgarna innebär att beslut tas av dem som flytten berör. Fördelningen av land eller tomter måste ske enligt den omflyttade familjens önskemål och med adekvat kompensation.
- Möjligheter till arbetstillfällen på nya platser ska tillhandahållas tillsammans med adekvat utbildning för de drabbade personerna så att de prioriteras i alla nya projekt och verksamheter som uppstår till följd av omflyttningsplanen.

(Texten är översatt från engelska.)

Referenser:

Benjamin, S. (2007). Lifestyling India's Metros: The Elite's Civic Reform. In Ratna Sudarshan and Suchi Pande (eds.) Ensuring Public Accountability through Community Action: A case study in East Delhi, New Delhi: Indian Social Studies Trust.

Burra, S. (2005). Towards a pro-poor framework for slum upgrading in Mumbai, India, *Environment & Urbanization*, 17 (1), 67-88.

Chatterjee, S. (2007). Children's Role in Humanizing Forced Evictions and Resettlements in Delhi, *Children, Youth and Environments* 17(1), 198-221.

Dharmadhikary, S. (2007). Resettlement policy: promising start, and a let down, *India Together*, November 12.

Patel, S. & Mitlin, D. (2001). The work of SPARC and its partners Mahila Milan and National Slum Dwellers Federation in India, IIED Working Paper 5 on Urban Poverty Reduction, London: IIED. Upadhyaya, H. (2008). Ifs and Buts of R&R, *InfoChange News & Features*, April.

World Bank (2006). Workshop on Land Acquisition, Resettlement and Rehabilitation in Urban Development and Redevelopment, Bangkok, Thailand, September 10-13.

Sudeshna Chatterjee är arkitekt, stadsplanerare och forskare från New Delhi, Indien. Hon är specialiserad på design inom samhällsutvecklingsfrågor och deltog i City Move Interdesign.

4: PROJEKTET NYA GÄLLIVARE OCH CITY MOVE CENTER

VAD HÄNDER EFTER WORKSHOPEN?

Gällivares situation engagerade, det var tydligt. Många deltagare visade intresse efter workshopens slut och ville vara med och påverka utvecklingen. De som hade erfarenhet eller kände till liknande situationer i sina hemländer har skickat information om pågående projekt runt om i världen. Det fanns de som jämförde med sina hemländers liknande problem och såg våra svenska förutsättningar som betydligt mer gynnsamma; kommunen är inte drabbad av arbetslöshet, eller svår ekonomisk kris, människorna lider inte av svält eller sjukdomar. Varför inte bara sätta igång?

Flera av deltagarna håller sig uppdaterade med vad som händer i kommunen och några har fortsatt kontakt med invånare i Gällivare. Samtalsgrupper på Internet har startats och många har knutit kontakter på Facebook eller via andra sociala medier. Man vill inte riktigt släppa Malmberget.

Workshopen fick både kortsiktiga och långsiktiga effekter. Kommunledningen och LKAB tog till sig uppmaningen att forma ramar för ett gemensamt arbete och efter sommaren 2009 startade projektet Nya Gällivare. Under planeringen av workshopen utreddes förutsättningarna för City Move Center.

NYA GÄLLIVARE

I september 2009 tog kommunstyrelsen beslut om att starta projektet Nya Gällivare där kommunen och LKAB gemensamt satsar på en ny process. Ansökan om delfinansiering gjordes till EUs strukturfonder och i slutet av 2009 var Nya Gällivare fullt finansierad.

Gällivare kommun, LKAB, Näringsdepartementet och EUs strukturfonder och fonden för hållbara städer har tillsammans bidragit till projektets budget på knappt 30 miljoner kronor. Målsättningen med Nya Gällivare är att under ett år formulera en konkret vision för kommunen där allmänheten och det lokala näringslivet är starkt delaktiga. Visionen blir sedan grunden för ett tvåårigt arbete som ska resultera i program och planer för kommunens utveckling.

Insikten i vikten av att göra invånarna och näringslivet delaktiga är till stora delar en följd av City Move Interdesign och aktiviteter som till exempel workshops är planerade till början av 2010. En mötesplats som ska motsvara behovet av ett kommunikationscenter som beskrivs i flera av gruppernas förslag, ska upprättas i Malmberget.

Nedan följer några olika utdrag ur projektbeskrivningen för Nya Gällivare, som gjordes inför ansökan till strukturfonderna.

PROJEKTBSKRIVNING I SAMMANFATTNING

I takt med att Malmbergets samhälle i allt större omfattning påverkas av gruvnäringens expansion, så ökar betydelsen av en positiv och framtidsorienterad samsyn. Var nya bostadsområden och servicemiljöer ska etableras, dess utformning och funktion ska formuleras i en gemensam målbild. Detta är viktiga delar som utgör kärnan i utformningen av Gällivares vision. Projekt Nya Gällivare har initialt syftet att utarbeta denna vision och kan grovt delas upp i tre delar:

- SOC; den sociala visionen. Vilket samhälle i termer av medborgarnas och besökares vardag, arbete, näringsliv, kultur etc ska eftersträvas?
- ECO; den ekologiska visionen; hur samspelar

samhälle, människor och natur i termer av vilka områden brukas till vad, hur ska man tänka kring trafik, energi etc, hur kan näringslivet utvecklas genom den ekologiska visionen?

- TECH; den infrastrukturella planeringen. Hur ser en långsiktig vision för infrastruktur i termer av vatten, avlopp, vägar, värme etc ut i samhällen som lever i snabb och drastisk förändring?

PROJEKTETS ÖVERGRIPANDE MÅL

Gällivare ska bli den mest expansiva och attraktiva kommunen i Norrland.

Gällivare kommun ska genom de fördelar gruvan och näringslivets expansion ger, utveckla ett hållbart långsiktigt samhälle som tar fasta på medborgarnas känslor och behov. Omvandlingen av samhället Gällivare/Malmberget utmanar och attraherar. Det resulterar i en ökande befolkning, nya innovativa arbetsområden, ökande besöksnäring, investeringar, etableringar och ett differentierat näringsliv som bidrar till att stärka den regionala konkurrenskraften och regionens position som en innovativ och framgångsrik region i Europa.

MÅLGRUPP

Programskrivningen för Nya Gällivare vänder sig till det befintliga och potentiella näringslivet samt till fria entreprenörer, investerare och riskkapitalister samt till alla boende och verksamma i kommunen. Genom att sätta attraktion och hållbarhet högt på agendan skapas också ett intresse för besöksnäring i form av såväl turism som från andra orter som planerar för förändring, likväl vad gäller design, arkitektur och samhällsgeografiska samverkansprocesser.

ARBETSSÄTT OCH VERKSAMHETS-BESKRIVNING

Projektet Nya Gällivare kommer att arbeta enligt två något olika modeller, bland annat med utgångspunkt från resultaten från City Move Interdesign-projektet. Under arbetet med att ta fram visionen

är det en lärandeprocess där parterna medborgare, kommun, storföretag och SME's (Small and Medium Enterprises) deltar på likvärdig grund.

Visionsframtagandet sker under stor öppenhet och insyn, med ett flertal seminarier, öppna workshops, interaktivitet i kommunikationen. Särskilt viktigt är att arbetet inkluderar ungdomar. Kommun, näringsliv och medborgare får en gemensam kunskapsbas och framtidsbild av ett attraktivt, hållbart Gällivare där framtidstron spirar. Detta manifesteras av ett handslag inom kommunen mellan de olika parterna. Syftet är att nå en bred enighet och utifrån det ska arbetet gå över till programskrivning som ska göras under det första året.

MÅL 2012

Målbilden för Nya Gällivare efter tre år ser ut så här:

Samhällsomvandlingens vision som har sin grund i ett handslag mellan näringsliv, myndigheter och befolkning har kontinuerligt stämts av, kvalitets-säkrats och bestått under hela projektiden. Detta

har skapat framtidstro och ungdomars tankar och idéer har varit ledstjärna i processen.

Det innebär att hög energieffektivitet, resurs-snåla materialval, klimateffektivt transportnät, grön infrastruktur, trygg befolkning, varierad arbetsmarknad, externt och internt investeringsintresse är de parametrar som särskilt beaktas. Kommunens gällande plandokument, näringslivets kända planer för expansion (och ev känd avveckling) är viktiga ingångsvärden.

Gällivares befolkningsminskning har avstannat och det förväntas en befolkningsökning under kommande år.

Andelen unga kvinnor i befolkningen förväntas också öka genom en förnyad arbetsmarknad i kunskapsintensiva tillväxtbranscher och en strukturell förändring i samhället gällande kultur, design, kommunikation etc.

Stadsomvandlingen ger effekter på besöksnäringen genom ett ökat intresse från omvärlden.

Grunden för ett kunskapscentrum – City Move Center – är etablerad i Gällivare.

Multipla solar som både attraktion och energikälla. De kan också leda in ljus i platser som ligger i skugga, t ex i dalgångar. Nikola Uzunovski i gruppen Feel Free: Organize är konstnär och drev det här projektet parallellt med gruppens arbete. Han har genomfört projektet i flera länder.
Foto: Linus Persson

FRÅN CITY MOVE INTERDESIGN TILL NYA GÄLLIVARE

**AV: LARS ALBINSSON, PROJEKTLEDARE NYA GÄLLIVARE,
DELTAGARE I WORKSHOPEN CITY MOVE INTERDESIGN**

Ur ett samhällsperspektiv kom två viktiga resultat ur City Move Interdesign 2009. För det första visades mängder av spännande idéer upp som pekade på att det finns fler och större möjligheter kring kommunen än vad som tidigare uppfattats. För det andra klargjordes behovet att ett starkare och annorlunda samspel mellan Gällivare kommun, befolkningen och LKAB.

Här kan man säga att City Move Interdesigns fråga – om designtänkande kan vara till nytta i situationen – besvarades med ett rungande ”ja”. Det stöd och verktyg som den traditionella samhällsplaneringen erbjuder är helt enkelt otillräckliga.

Min egen analys var att det inte så mycket är en brist på en produkt i form av en plan för Gällivare, som bristen på en process, där de olika intressenterna kan samverka över en längre tid. Med stöd från Anders Furbeck på LKAB, ägnade jag sommaren tillsammans med Tommy Nyström (kommunalråd), Lennart Johansson (kommunchef) och Ulf Hansson (kommunens utvecklingschef) åt att skissa upp ett projekt som bygger på co-designens principer för samhällsplanering. Arbete gick in i den ansökan om utvecklingsprojekt som Ulf von Sydow (utredare för City Move Center) skrev på SVIDs uppdrag.

Grundtanken är att det behövs en gemensam bild av ett önskat framtida Gällivare. Denna måste aktivt formas av såväl befolkningen som kommunen och LKAB, i en co-design. Ett problem för traditionell stadsplanering är att de språk som används, översikts- och detaljplaner är svåra att förstå och bedöma för icke-experter. Projektet fokuserar på att låta så många som möjligt vara med att forma bilder av hur livet i Gällivare borde vara, med utgångspunkt i vardagssituationer. Dessa borde-bilder får sedan ligga till grund för planeringen.

Ett välfungerande samhälle baseras inte bara på en fungerande bebyggelse, det finns många andra faktorer; natur, kultur, arbete, service, skolor, handel osv. Genom att låta befolkningen vara med och identifiera nyckelfaktorerna och hur dessa bör samspela i vardagen erhålls ett mycket mer precist och kraftfullt underlag för utvecklingen av Gällivare och hur gruvans expansion ska hanteras. Först när vi vet vart vi vill, vet vi hur vi ska forma vägen dit.

Ett gott samspel mellan olika faktorer och satsningar är också viktiga för att dra maximal nytta av de begränsade resurser som står till förfogande i liten kommun. Till exempel bör en förhållandevis omfattande nybyggnation, förutom att ge bostäder och lokaler, lägga grunden till ett samhälle som möter ökade krav på service, tillgänglighet, miljötänkande och ekonomisk tillväxt.

Den 21 september 2009 tog kommunstyrelsen beslut om att starta projektet Nya Gällivare utifrån vår plan och med stöd av LKAB, Länsstyrelsen samt Landstinget. Målsättningen är att under ett år formulera en konkret vision för Gällivare med ett brett deltagande av allmänheten och det lokala näringslivet, samt andra intressenter som offentlig sektor och

Nikola Uzunovski genomförde sitt projekt med multipla solar tillsammans med en skolklass från Malmberget. Ballongen är gjord av aluminiumfolie och plast och fylld med helium.

kultur/idrottsliv. Visionen kommer sedan att ligga till grund för ett tvåårigt arbete med program och planer för kommunens utveckling och även långsiktiga strategier för en hållbar utveckling av Gällivare.

Att som deltagare i City Move Interdesign nu få vara med och leda detta spännande projekt pekar på en annan viktig effekt av ett Interdesign; att låta människor med olika bakgrunder mötas och finna former för samarbete över konventionella gränser. Det är inte svårt att föreställa sig ett helt område växa fram kring integration av många kunskapsfält för att hantera svåra, utmanande och spännande situationer. Här finns en nyckeluppgift för organisationer likt SVID som arbetar för att öka bredden, perspektiven och nyttan av designtänkandet.

Nya Gällivare är ett unikt projekt på flera sätt och det finns all anledning att följa det även ur lärande- och forskningsperspektiv. Oavsett projektets eventuella framgångar i Gällivare kommer viktiga lärdomar att skapas. ■

Lars Albinsson är konsult och forskare och driver företaget Maestro Management. Han var en av deltagarna i workshoppen och anlätades därefter av LKAB som projektledare för gruvbolagets arbete med Malmbergsflytten och även för projekt Nya Gällivare tillsammans med Gällivare kommun.
Foto: Linus Persson

CITY MOVE CENTER

Ett mål med projektet City Move Interdesign var redan från början att åstadkomma ett långsiktigt resultat, att ta till vara det som kom fram i workshopen och att sprida det. City Move Center blev en förutsättning för att driva igenom hela projektförslaget och planerades till stor del under workshopen i Gällivare.

Redan när SVID påbörjade projektet föddes en idé till ett kunskapscenter som en kunskapsnod om hur man ska flytta ett samhälle. Det finns tidigare ingen samlad kompetens eller kontaktnät för kunskap om detta.

Förslaget för City Move Center, som utvecklats av Ulf von Sydow, är att det ska bli en plattform med designinriktning och med en internationell koppling till frågor som handlar om samhällen i förändring. Målsättningen är att erbjuda kontakter, kunskapsutbyte och hjälp att genomföra processer vid en planerad flyttning av samhällen. Ett av syftena med en centerbildning var att kunna tillföra utvecklingen i Malmfälten kunskap från likartade processer i världen och att erfarenheterna i Gällivare ska kunna användas av andra samhällen.

Från City Move Center ska man kunna hämta kunskap om att stärka samhällen utifrån ett hållbart perspektiv med hänsyn till ekonomiska, tekniska som sociala faktorer. Kreativa designprocesser ska vara en arbetsmetod.

City Move Center kan profilera Gällivare och Malmfälten och lägga grunden även för att nya företag etableras i regionen. Samtidigt kan det stärka befintliga företag och generellt sett öka attraktionskraften i området.

Hur ska då City Move Center se ut konkret? Fokus från start är att leverera kunskap till stadsomvandlingen i Malmberget och Gällivare inom hållbar utveckling, gestaltning, designprocesser och brukarperspektiv. Det sker genom seminarier, samtal, rapporter, tillförande av best practice, rådgivning till företag och samhällsorganisationer. Det kan också etableras samarbeten med universitetsprojekt och andra forskningsinstitutioner. Målsättningen är att kunna förse både samhällsorganisa-

tioner och näringsliv med kompetens och tjänster inom området. Arbetet sker nationellt och internationellt, och till stor del virtuellt. Successivt breddas verksamheten mot ett Change Adaptation Center for Societies under Ambient Threat, dvs Centrum för förändring av samhällen under omgivande hot.

Nationellt sker vanligtvis en uppbyggnad av så kallade kunskapscenter via en satsning från Stiftelsen för Kunskaps- och kompetensutveckling tillsammans med Vinnova och Stiftelsen för strategisk forskning. Kunskapscenter etableras främst vid befintliga forskningsinstitut och bidrar i det sammanhanget till att stärka ett område som är av stor betydelse för Sveriges framtida konkurrenskraft. Det ska ske genom forskning på internationell nivå, kompetensuppbyggnad, utveckling av nya produkter, processer och tjänster och utveckling av nya forskningsbaserade och högteknologiska aktiviteter. I ett längre perspektiv innefattar idéerna kring City Move Center delar av detta, men inte så fokuserat på forskning. Dessutom ska företag med affärsverksamhet inom området kunna ingå i nätverket.

Verksamhetens etablering kommer att behöva finansieras med medel både från den offentliga och den privata sektorn. Sen tillkommer det intäkter från uppdrag med projektet Nya Gällivare, med Gällivare kommun som huvudman, och över åren ökade fakturerade intäkter från andra konsultuppdrag.

ETT INTERNATIONELLT CENTER FÖR HOTADE SAMHÄLLEN

AV: ULF VON SYDOW, UTREDARE CITY MOVE CENTER

Flytta ett samhälle med design? Jag blev lite frågande när jag första gången hörde det. TV-kannan Signatur, konservöppnaren Röda Clara och PH5-lampan, det är väl det som är design? Välkända formgivare tog sig rätten att lyfta sina produkter till försäljningsframgångar genom att poängtera att det var designat, för närmare femtio år sedan. Sedan dess har mycket vatten runnit under broarna och ordet design finns på allas läppar, det ger 245 miljoner googleträffar. Avtalsdesign, bokdesign, cirkeldesign, dramadesign, ekodesign, flyttdesign, årtalsdesign, äventyrsdesign, önskedesign...

Samtidigt som mycket vatten runnit under broarna har hundratals miljoner ton järnmalm sprängts ut under bebyggelsen i Malmberget. Så mycket att samhället måste flytta på sig. I 2010 års budgetproposition läser jag: "...att föra in designkompetens i utvecklingsområden som tidigare inte sett design som en naturlig utvecklingsfaktor, t.ex. samhällsflytt (Gällivare/Malmberget), innebär stora möjligheter för Sverige som kunskapscentrum idag och i framtiden..."

Samhällen har alltid varit under förändring, ökat eller minskat. Ibland via en okontrollerbar flod av inflyttning till städer från landsbygd av människor som söker utkomst och en dröm om välstånd. Som kontrast har de lämnade samhällena stått kvar med en åldrande befolkning och en upphörd service. Ibland är dramatiken större, slamfloder utför sluttningar begraver, flodvågor spolat bort, havererade industrianläggningar förgiftar. Samhället och dess innevånare är förlorarna på ett ögonblick.

Inte mer än plus två grader Celsius i global ökning är det politiska målnöret. Alla vet att det inte räcker, få tror att världssamfundet klarar av ens det. Det högsta priset av misslyckandet kommer att få betalas av dom som har minst resurser. De torra områdena blir torrare, de låga tätbefolkade deltalanden blir permanent översvämmade, bosättare på permafrosten får se grunden smälta. Det måste sökas nya platser för fortsatt boende, ibland strax intill ibland längre bort. Och det är människor det handlar om, deras drömmar, känslor, framtidstro, rädsla. Tekniken är inte problemet, utan hur vi hanterar det. Att riva, bygga nytt eller sätta hus på hjul är inte svårt. Det är som sagt människor det handlar om.

Genom att systematiskt samla erfarenheter från de påbörjade ordnade flyttprocesserna i Malmfälten – Malmberget och Kiruna – och strukturera detta och sätta in i ett sammanhang kan kunskapen återanvändas till exempel då svenska lågt liggande samhällen tvingas förebygga höjd havsvattenyta eller högre flöden. Men ambitionen är större än så, frågeställningarna hur en samhällsflytt kan organiseras på ett humanistiskt, ekonomiskt och långsiktigt hållbart sätt ska samlas och förmedlas via en internationell forsknings- och nätverksnod. Jag har tagit fram ett förslag till ett sådant Kunskapscentrum med koppling till Gällivare, inom projektet City Move Interdesign. Förslaget utgår från att verksamheten

Några deltagare intervjuas och filmas till dokumentären som gjordes under workshopen. **Foto:** Ximena García Gutiérrez

i City Move Center startar i början av år 2010 som ett projekt. Fokus från start är att leverera kunskap till stadsomvandlingen i Malmberget/Gällivare inom hållbar utveckling, gestaltning, designprocesser och brukarperspektiv. Det sker genom seminarier, samtal, rapporter, tillförande av best practice, rådgivning till företag och samhällsorganisationer mm.

Målsättningen är att kunna förse både samhällsorganisationer och näringsliv med kompetens och tjänster inom området. Parallellt med detta samlas erfarenheter från workshopen och det efterföljande arbetet i Gällivare, liksom från motsvarande process i Kiruna. Enligt mitt förslag kommer City Move Center, med SVID som huvudman, att arbeta enligt en så kallad triple-helixmodell, alltså arbeta med högskolor och universitet samt näringsliv. Genom att arbetet sker inom ett område som väcker stor uppmärksamhet skapas attraktion och nyfikenhet vilket i sin tur kan bidra till ett förnyat näringsliv på orten.

ARBETA MED DESIGNPROCESSEN

Angreppssättet att med en designprocess närma sig problematiken om flytt av samhällen är innovativt samtidigt som det, enligt mitt tycke, är något av "vanligt sunt förnuft" över det hela – men det kan man säga om mycket. Design är en spegelbild och ett sätt att tidsdokumentera världen vi lever i.

Designprocessen i arbetet med City Move Center: Utgångspunkten är de befintliga resurserna, inklusive berörda människor. Återkoppla därefter en omvärldsanalys till användarna av staden för att få ett underlag för att kunna presentera ett eller flera förslag på helhetskoncept. I följande skede breddas och fokuseras referensbasen och förslagen vässas. Samtidigt skalas de mindre lyckade idéerna bort. De går nu att börja räkna på förslag samtidigt som det sker tekniska fördjupningar. Alternativen klarnar och processen kristalliserar ut en framkomlig väg som leder till beslutsunderlag via avstämning med användarna. Nya kompetenser kommer in och erfarenheterna från processen används vid utvärdering, uppföljning och i exporterande kunskap till projekt utanför Malmberget/Gällivare.

Gällivare kommun har nu världens chans att ge sig själv ett ögonblick på scenen i den globala virvelvinden. Genom att låta flytten av Malmberget ske med en optimering av de tre hållbarhetskategorierna ekonomi, ekologi, socialt och sträva efter att etablera en klimatvänlig stad i ett arktiskt klimat, kan man tillhöra en liten grupp globala aktörer som får avundsvärda blickar på sig. Och på köpet få en stolt befolkning där ortens näringsliv och turism kan blomstra. ■

Ulf von Sydow är expert inom miljö- och klimatfrågor och arbetar på Länsstyrelsen i Norrbottens län. Han var med som specialist under hela workshopen och har parallellt formulerat underlaget till City Move Center.

Framgången i samhällsomvandlingsprojektet i Colombia bevisades bland annat i leendet som en av kvinnorna med mest inflytande från samhället gav teamet, efter över ett års arbete tillsammans. Hon hade aldrig lett åt dem under processens gång. **Foto:** Ximena García Gutiérrez

HUR INVOLVERAS MÄNNISKOR I FLYTT- PROCESSER I COLOMBIA?

**AV: XIMENA GARCÍA GUTIÉRREZ, ARKITEKT, FORSKARE
OCH DELTAGARE I WORKSHOPEN CITY MOVE INTERDESIGN**

När jag besökte Gällivare slog mig ett mycket enkelt och självklart faktum: Vi människor betar oss likadant när vi utsätts för en stor förändring.

När det finns "externa" orsaker som tvingar fram beslutet om att flytta från ett känt och "säkert" område till ett annat, väcks de dolda känslor som skapar mer komplexitet i relationerna mellan medborgarna och deras ledare, och mellan de olika aktörerna i de samhällen som berörs.

Livet, framtiden och planerna blir osäkra, okända. Det som varit stabilt blir osäkert och lite otäckt. Självklart kan detta relateras till många faktorer som kultur, ålder eller den tid man bott på platsen. Ibland är unga människor mer öppna för förändring, till exempel.

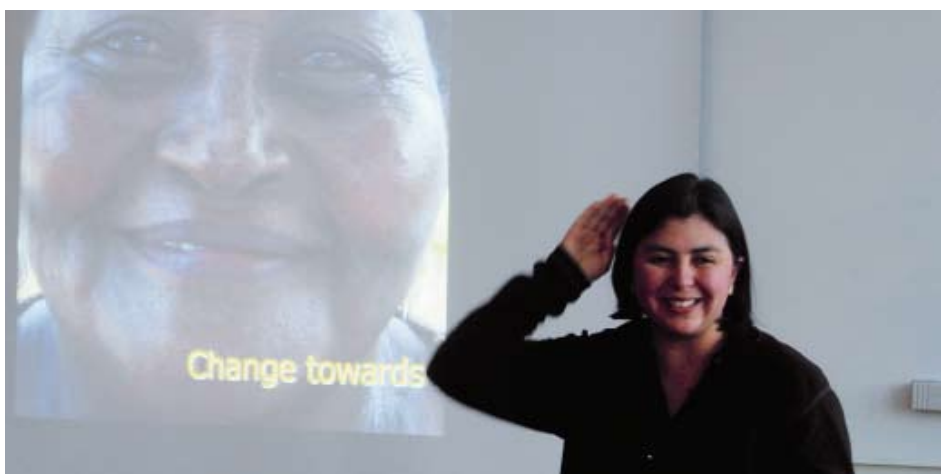
Komplexiteten är så stor att varje liten detalj och varje beslut kan bli det viktigaste. Varje separat åtgärd kan förändra situationen och kan även förvandla en god idé till en som orsakar ett sammanbrott i kommunikationen eller, tvärtom, oväntat ger bättre effekter än vad som förväntades. Därför är kommunikationen avgörande i en flyttprocess, och att arbetet med att säkerställa att alla berörda personer fritt kan ha åsikter och delta.

Bra beslut måste fattas och de ska inte baseras på felaktig, ofullständig, eller i värsta fall, brist på information. Tomma ytor som uppstår till följd av otydlig information eller bristande kommunikation, fylls av felaktiga antaganden som kan spridas av invånarna eller deras ledare. Det skapar förvirring och felaktiga förväntningar.

I norra Colombia finns det stora gruvor som expanderar i befolkade områden och samhällen har flyttats under många år. Medborgarorganisationer i regionen bygger på en stark matriarkal kultur. För dem har det talade ordet fortfarande det högsta värdet och släkterelationer är mycket täta, men de kan lätt utmanas av handlingar som man tolkar som förolämpningar och starta ett slags "krig".

I sådana här känsliga sammanhang sker flyttprocesser. För att kunna arbeta med ett av dessa samhällen krävdes direktkommunikation ansikte mot ansikte. Vi som hade anlåtats av gruvbolaget för att hantera processen, satte upp enkla regler tillsammans med samhällets medlemmar:

- Kommunikationen måste bygga på tydlig information. Invånarna, gruvbolaget och kommunen ska känna till och dela samma information. Vi kunde inte lämna utrymme för rykten eller skvaller.
- Besluten som fattas under processen måste vara ett resultat av öppet deltagande. Samhället behövde vara jämställt med gruvbolaget för att kunna skapa en dialog.
- Det fanns en ledare för varje grupp och vi stöttade dem i arbetet med medlemmarna i grupperna för att stärka relationen sinsemellan. Detta var viktigt eftersom det i början fanns misstro mellan samhället och oss konsulter från gruvbolaget.

Under en presentation av sitt uppdrag för gruvbolaget i Colombia lade Ximena fram flera paralleller mellan situationen i sitt hemland och i Gällivare.

- Ett gemensamt mål för samhället och gruvbolaget. Målet måste vara något som alla verkligen vill arbeta för, en vision.
- Flexibilitet i gruvbolagets plan för den här processen. Alla visste att det inte var en enkel situation eftersom den var beroende av många olika faktorer och många personer. Därför genomförde vi planeringen steg för steg. Beroende på resultatet av ett steg, planerade vi nästa.
- Vi förstärkte det lokala styret i sin roll som de demokratiska ledarna av samhället och engagerade dem i de nya projekten som ansvariga för att göra dem hållbara.

Resultaten vi såg var helt enkelt otroliga och kan sammanfattas i det stora leende som en av de viktigaste kvinnorna i samhället gav oss dagen vi sa hej då, efter över ett års arbete tillsammans. Hon hade aldrig lett åt oss under processens gång, eftersom det hade inneburit "totalt godkännande" och det kunde hon inte ge oss eftersom hon var ansvarig för att skapa ett bättre liv för sitt samhälle.

Ett annat fantastiskt resultat var att se hur nya samhällsledare växte fram; unga män och kvinnor som blev lysande ledare och som gjorde sina familjer mycket stolta och visade dem att det är möjligt att skapa en framtidstro i en osäker situation.

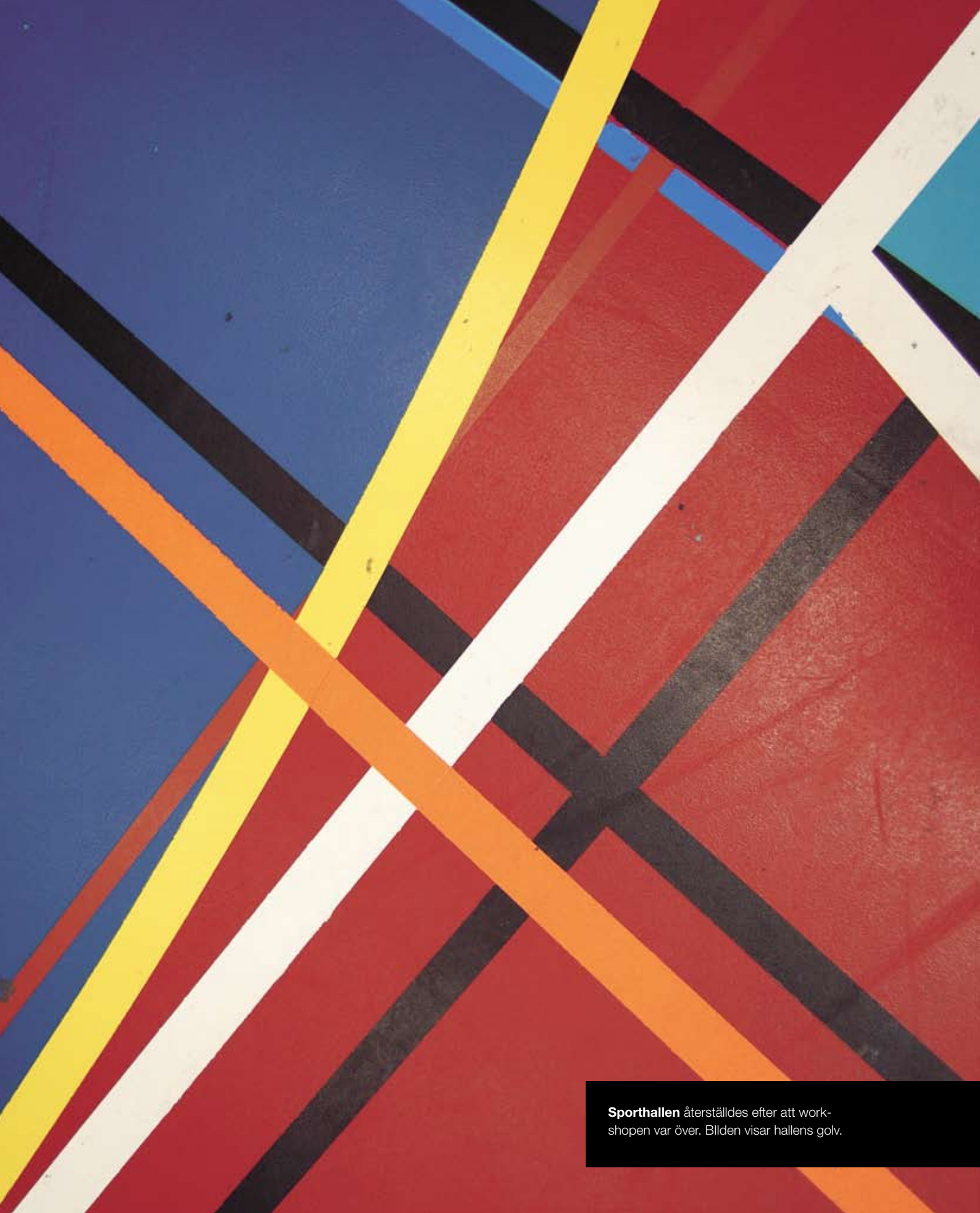
I Gällivare hade jag möjlighet att träffa underbara människor, tala med några av medborgarna och jag kan bara säga att det är normalt att känna oro inför förändring, att vara ledsen när man måste lämna sitt område, ett hus och utsikten genom dess fönster, en trädgård full av rosor som du sett växa upp, blomma ut och vissna på hösten för att blomma igen nästa vår. Men vi vet alla att livet går vidare.

Det är en långsiktig process, liksom en flod som måste slingra sig framåt. Det kommer inte att innebära en ny början eller ett steg tillbaka. Det kommer att vara en ny chans för livet i samhället att ta en riktning som delaktiga medborgare leder in till. ■

(Texten är översatt från engelska.)

Ximena García Gutiérrez är arkitekt och forskare från Bogotá. Hon arbetar som oberoende konsult i flera projekt om samhällsomvandling och nya bosättningar på grund av t ex kolgruvors expansion.

Sporthallen återställdes efter att workshopen var över. Bilden visar hallens golv.

VAD BETYDER CITY MOVE INTERDESIGN PÅ LÄNGRE SIKT?

SVID vet att det finns en koppling mellan hur framgångsrika och innovativa företag är och hur man använder sig av design. Inför City Move Interdesign var SVIDs ansats att påvisa att det också finns ett samband mellan framgångsrika samhällen och tillämpningen av design. Design har varit en faktor i samhällsutvecklingsprojekt i både Sverige och utomlands men förmodligen aldrig på det sättet som vi gjorde i Gällivare.

Den 31 december 2009 är projektet City Move Interdesign formellt slut. Men projektet har definitivt givit resultat som innebär långsiktiga effekter, för Gällivare kommun och dess invånare, för SVID och de involverade organisationerna och för bilden av design.

Vad City Move Interdesign konkret kommer att betyda för befolkningen i Gällivare kommun kanske vi inte kan se förrän om flera år. Redan nu kan vi dock fastställa att City Move Interdesign har satt igång något, något som kan lösa upp knutar och bidra till ett nytt konstruktivt arbetssätt för kommunledningen. Det är därför viktigt att man i projektet Nya Gällivare behåller den dynamik och kommunikativa tydlighet som workshopen poängterade vikten av. Att inte tappa förtroendet bland intressenterna och att den kreativa processen fortsätter för en hållbar utveckling av näringslivet och samhället i stort.

För bilden av design betyder City Move Interdesign att vi kan påvisa att designmetoder kan användas för att lösa komplexa problem, till och med på samhällsnivå. Design är inte alltid något fysiskt greppbart eller estetiskt tilltalande – en vanlig missuppfattning om begreppet design – utan det kan vara en metod för att lösa problem, att utveckla områden som på lång sikt skapar attraktivitet för ett samhälle. Design kan vara kittet för att hålla ihop olika aspekter och synliggöra att man strävar mot ett gemensamt mål.

För SVID betyder resultatet av projektet bland annat att vi har ännu ett medel att sprida kunskapen om design som metod. Ett av de viktigaste medlen för detta är City Move Center som kan bli ett forum som ur ett humanistiskt perspektiv tar sig an svåra ekonomiska och tekniska problem i samhällen som befinner sig i liknande situationer som Gällivare.

Vi vill tacka främst de medborgare i Gällivare som har delade med sig av sina upplevelser och beskrivit sin situation för workshopdeltagarna. Det var ett ovärderligt underlag för deltagarna. Dessutom ett tack till Gällivare kommun och LKAB som aktivt bidragit med resurser, information och finansiellt stöd. Tack också till andra finansiärer som gjorde projektet möjligt, Länsstyrelsen i Norrbotten, EUs strukturfonder och Näringsdepartementet. Vi är glada över att näringsminister Maud Olofsson kom till Gällivare och till avslutningen av workshopen.

Jag vågar nog tala för oss alla – vi som har arbetat med projektet och de 38 deltagarna – att vi för alltid bär med oss minnet av ett fantastiskt samhälle och en natur som definitivt är värda att vårda och utveckla för framtiden.

Claes Frössén
Projektledare för City Move Interdesign 2009

JUNGYMNASTIK

40

20

36

22

9

21

42

5

45

48

18

49

43

24

30

35

4

8

34

15

27

26

23

38

25

50

12

33

16

27

44

39

37

32

46

19

31

41

29

11

17

47

28

7

1

13

3

10

Foto: Krister Larsson

DELTAGARE I CITY MOVE INTERDESIGN

1. Natalia Agudelo, Colombia
Arkitekt och lärare, Universidad de los Andes
 2. Lars Albinsson, Sverige
Forskare och konsult, Maestro Management
 3. Olive Bailey, Kanada
Stadsplanerare, University of Calgary
 4. Dia Batal, Jordanien/Palestina
Designer, Goldsmiths College, University of London
 5. Gavin Baxter, Kanada
Designer/byggare, Baxter design
 6. Nii Commey Botchway, Ghana/Sydafrika (saknas på bilden)
Grafisk designer, Vega The Brand Communication School
 7. Daniel Byström, Sverige
Industridesigner, Byström design
 8. Mónica Carriço, Portugal
Arkitekt och designer, MovingCities, Kina
 9. Ivan Cartes, Chile
Arkitekt och rektor, University of Bio-Bio, Concepcion
 10. Sudeshna Chatterjee, Indien
Arkitekt och stadsplanerare, Kaimal Chatterjee & Associates
 11. Rita Engler, Brasilien
Forskare och professor i design, University of Minas Gerais
 12. Tony Fry, Australien
Designer, konsult, Team D/E/S
 13. Ximena García Gutiérrez, Colombia
Arkitekt och forskare, Los Andes University
 14. Linus Godet, Sverige (saknas på bilden)
Arkitekt, Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne
 15. Lisa Hellberg, Sverige
Landskapsarkitekt, Grontmij
 16. Anna Hrdlicka, Sverige
Fastighetsekonom, projektledare, Hob AB
 17. Agnes Lundström, Sverige
Civilingenjör, Luleå tekniska högskola
 18. Frank Mruk, USA
Arkitekt, rektor, New York Institute of Technology's School of Architecture and Design
 19. Shaleh Mujir, Malaysia
Industridesigner, lärare, MARA Technology University
 20. Bert de Muynck, Belgien
Arkitekt, designer, MovingCities, Kina
 21. Michael Nilsson, Sverige
Heart Director, konceptdesigner, Manifesto
 22. Alexandra Olofsson, Sverige
Media- och kommunikationsvetare, projektledare
 23. Hector de la Peña, Mexico
Arkitekt, professor i stadsplanering, Architecture and Ecology
 24. Linus Persson, Sverige
Industridesigner, Umeå Universitet
 25. Aleksandar Petrov, Makedonien
Designer, Kolektiv
 26. Dennis Pettersson, Sverige
Industridesign, professor i industridesign, Luleå tekniska högskola
 27. Lance Rake, USA
Professor i industridesign, University of Kansas
 28. Filippo Salustri, Kanada
Civilingenjör, professor, Ryerson University
 29. Hanna Sandström, Sverige
Industridesigner, Institute of design Umeå Universitet
 30. Tomas Seo, Sverige
Idea generator, Concept Designer, Workshop moderator, Phorecast
 31. Annevi Sjöberg, Sverige
Ekodesigner, Dalénum
 32. Felipe Francisco de Souza, Brasilien
Stadsplanerare, SEMPLA, Municipal Planning Secretary of São Paulo
 33. Petra Tikulin, Kroatien
Inredningsdesigner, NABA, Nuova Accademia di Belle Arti, Milano
 34. Sara Tunheden, Sverige
Industridesigner, Umeå Universitet
 35. Nils Jørgen Tvengsberg, Norge/Mexiko
Industridesigner, Icsids rådgivare i Mexico
 36. Widiyanto Utomo, Indonesien
Grafisk designer
 37. Nikola Uzunovski, Makedonien/Italien
Konstrnär, designer
 38. Ann-Christin Vikström, Sverige
Läkare, Malmbergets vårdcentral
- ### ÖVRIGA
39. Anna Bellander, kommunikation City Move Interdesign
 40. Tomas Edman, processledare City Move Interdesign
 41. Claes Frössén, projektansvarig City Move Interdesign
 42. Susie Hall, projektledare Icsid
 43. Carlos Hinrichsen, ordförande Icsid
 44. Kaarin Kivimäki, processledare City Move Interdesign
 45. Helena Hesselman Larsson, projektutvärderare
 46. Maria Lindell, dokumentärfilmare
 47. Britt-Marie Persson, lokal projektledare Gällivare kommun
 48. Ulf von Sydow, utredare City Move Center
 49. Judit Várhelyi, representant Icsid
 50. David Wikdahl, dokumentärfilmare

FAKTA

OM SVID

SVID har funnits sedan 1989 och bildades av IVA (Ingenjörsvetenskapsakademien), SIND (nuvarande Tillväxtverket) och Föreningen Svensk Form.

SVID verkar för att företag, organisationer och offentliga verksamheter ska bli medvetna om designens betydelse som konkurrensmedel, och för att de ska integrera designmetodik i sina verksamheter. SVIDs uppgift är även att stödja utbildnings- och forskningsinsatser inom designområdet för att öka kunskapen om design.

SVID finns över hela landet: i Sundsvall, Luleå, Stockholm, Göteborg, Växjö och Malmö. Huvudkontoret ligger i Stockholm. Läs mer: www.svid.se

OM ICSID

Icsid, International Council of Societies of Industrial Design, har mer än 150 medlemsorganisationer från drygt 100 länder och har direkta samarbeten och kontakter med FN-organ och EU. Sedan 1971 drivs Interdesignworkshops med olika tema av olika medlemsorganisationer i samarbete med Icsid. Interdesign har som syfte att analysera, utveckla och föreslå lösningar på problem som har lokal förankring och internationell relevans.

SVID har sedan 1989 varit medlem i Icsid och aktivt deltagit i arbetet med att sprida kunskap om design världen över. SVID har varit värd för två Interdesign-tidigare – 1984 i Furuviksparken i Gävle och 1994 arrangerades Transport for the Future Interdesign i Leksand, Sverige. Läs mer: www.icsid.org

En investering för framtiden

LKAB

icsid
IDA

Produktion: SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign och Small World, 2009

Redaktion: Claes Frössén, SVID och Anna Bellander, Small World

Form: Anna Bellander, Small World

Foto: Anna Bellander, om ej annat anges

Tryck: Åtta.45

MEN NU AVSTANNADE ALLTING OCH SAMHÄLLET FÖRFÖLL. BUTIKER LEVDE PÅ SPARLÅGA OCH INTE ENS FLYGPLATSEN KÄNDES NÖDVÄNDIG EFTERSOM DET KNAPPT KOM NÅGRA FLYGPLAN. KVAR BLEV EN SPÖKSTAD OCH RESTERNA AV EN NATUR. ALLDELES INNAN DOM SISTA LJUSEN SLÄCKTES I DEN LILLA STADEN FÖRSTOD MAN ATT MAN MÅSTE HJÄLPAS ÅT ATT HITTA RÄTT VÄG, FÖR INGEN ANNAN KUNDE JU BESTÄMMA VILKEN FRAMTID DOM VILLE HA! TILLSAMMANS BÖRjade DOM SKAPA EN NY STAD OCH FYLLDE DEN MED SPÄNNANDE IDÉER, GLÄDJE OCH KULTUR. DET BLEV MYCKET ARBETE VID SIDAN OM GRUVAN OCH GRUVAN FICK DÅ UTVECKLAS FRITT FRÅN STADEN I SIN EGEN TAKT. STADEN FORMADES SÅ SOM MÄNNISKORNA VILLE HA DEN. SAMHÄLLET SKULLE LEVA KVAR EFTER DET ATT GRUVAN HADE STÄNGT NER OCH MASKINERNA HADE TYSTNAT. DET GAV ÅTER HOPP OM EN FRAMTID. MÄNNISKOR BÖRjade FLYTTA TILLBAKA OCH NYTT FOLK KOM DIT FÖR ATT BO I EN STAD PRÄGLAD AV TRYGGHET OCH FRAMTIDSTRO. ■

En saga om en liten stad ovanpå en gruva skrevs av deltagarna. Kanske skrevs den som en vision, eller en stämningsfull bild av framtiden för Gällivare.

Hur flyttar man en stad? Eller rättare sagt, hur flyttar man människor från sina hem, när marken försvinner under deras fötter?

Invånarna i Malmberget i Gällivare kommun har sedan länge succesivt tvingats flytta på grund av LKABs allt intensivare gruvdrift. Befolkningen upplever större osäkerhet och otrygghet än någonsin. När, hur och vart ska man flytta?

SVID, Stiftelsen Svensk Industridesign, startade under 2007 City Move Interdesign, ett treårigt projekt med en workshop som huvudmoment. Workshopen genomfördes i Malmberget mellan 22 mars och 3 april 2009 med ett fyrtiotal designer, arkitekter, stadsplanerare och forskare från hela världen. Syftet var att se om man genom en designprocess kan påverka och förbättra samhällsutvecklingen och öka invånarnas delaktighet.

Det här är en sammanställning av City Move Interdesign och en redovisning av de resultat som kom fram under projektet.

